Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

INTERNATIONAL COOPERATION IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Odesa, 2022

Authors:

V.Zuiev, I.Hloviuk, V.Tuliakov, A,Pidhorodinska, A.Stepanenko, O.Malakhova

Edited by:

Viacheslav Tuliakov

Удосконалення магістерської програми з кримінальної юстиції

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Одеса

2022

Серія заснована в 2022 році

Видання підготовлено в межах міжнародного проєкту «Модернізація магістерських програм для майбутніх суддів, прокурорів, слідчих з урахуванням європейських стандартів у сфері прав людини» (598471-EPP-1-2018-1-AT-EPPKA2-CBHE-JP)

Авторський колектив:

В.Зуєв, І.Гловюк, А.Підгородинська, В.Туляков, А.Степаненко,О.Малахова

За редакцією:

Тулякова В.О., доктора юридичних наук, професора (Національний університет «Одеська юридична академія», Україна)

Рецензенти:

Аркуша Л.І., докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедрою Національного університету "Одеська юридична академія", Україна;

Тетерятнік Г.К., докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедрою Одеського державного університету внутрішніх справ, Україна

Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні / В.В.Зуєв, І.В.Гловюк, А.В.Підгородинська, А.С.Степаненко, В.О. Туляков, О.В.Малахова); за ред. В.О.Тулякова. – Електрон. вид. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. 2020 с.

DOI:

Навчальний посібник присвячено основним характеристикам міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, аналізу профільного законодавства національного та міжнародного рівня за умов євроінтеграційних процесів. Призначено для студентів спеціальності 081 «Право», аспірантів, викладачів закладів вищої юридичної освіти, а також для суддів, прокурорів, слідчих, адвокатів, представників інших юридичних професій.

ISBN 978-617-10-0805-2 (серія)

© 2022 В.В.Зуєв, І.В.Гловюк, АВ.Підгородинська, А.С. Степаненко, В.О.Туляков, О.В.Малахова

Про проєкт

598471-EPP-1-2018-1-AT-EPPKA2-CBHE-JP

«Модернізація магістерських програм для майбутніх суддів, прокурорів, слідчих з урахуванням європейських стандартів в сфері прав людини»

Програма Європейського Союзу ERASMUS+ спрямована на підтримку діяльності у сфері освіти, перепідготовки, молоді та спорту в 2014-2020 рр. ERASMUS+ об'єднав наявні раніше сім програм: програми безперервного навчання (Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius і Grundtvig), програму «Молодь у дії», 5 програм міжнародного співробітництва (Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink, програму для співробітництва з промислово розвинутими країнами). TEMPUS (Транс'європейська програма мобільності для навчання в університетах), що існувала з 1990 р., підтримувала модернізацію вищої освіти і створювала простір для співпраці в країнах, які межували з Європейським Союзом, протягом більш ніж 25 років.

Програма ERASMUS+ створює можливості для студентів, здобувачів освіти, працівників і волонтерів для мобільності до інших держав з метою покращення своїх навичок і можливості працевлаштування. Вона дозволяє організаціям працювати у транснаціональному партнерстві та ділитися інноваційними практиками у сфері освіти, професійної підготовки та молоді.

Мета програми ERASMUS+ полягає у сприянні в розвитку реалізації стратегії Європи 2020 для розвитку, зростання кількості робочих місць, соціальної справедливості та інтеграції, а також цілей ЕТ2020, стратегічної рамки ЄС у сфері освіти і професійної підготовки. Програма ERASMUS+ також спрямована на сприяння сталому розвитку своїх партнерів у сфері вищої освіти і робить свій внесок у досягнення цілей Стратегії ЄС у справах молоді.

Проєкти зі створення потенціалу у сфері вищої освіти, яким є CRIMHUM, являють собою транснаціональні проєкти співробітництва на основі багатосторонніх партнерських відносин, передусім між закладами вищої освіти держав ЄС та держав-партнерів.

Мета таких проєктів полягає у наданні підтримки державам-партнерам

у:

модернізації, інтернаціоналізації й розширенні доступу до вищої освіти;

вирішенні проблем, з якими стикаються їхні вищі інститути й система освіти;

активізації співробітництва з Європейським Союзом;

добровільній конвергенції з розвитком Європейського Союзу у сфері вищої освіти, а також заохоченні контактів між людьми і міжкультурному порозумінні.

У проєкті 598471-EPP-1-2018-1-AT-EPPKA2-CBHE-JP (CRIMHUM) беруть участь представники Австрії, Білорусі, Німеччини, Литви, України, Франції та Хорватії. Конкретна мета ERASMUS+-проєкту 598471-EPP-1-2018-1-AT-EPPKA2-CBHE-JP (CRIMHUM) полягає у тому, щоб створити комплексну, засновану на правах людини підготовку до кримінального правосуддя шляхом модернізації спеціалізованих магістерських програм судово-прокурорсько-слідчої спеціалізації.

Під час реалізації загальної мети проєкту здійснюються такі завдання:

- суттєве покращення традиційних навчальних програм для основних курсів так званого «кримінально-правового блоку» на першому ступені вищої юридичної освіти, використовуючи найкращі практики університетів ЄС;
- структурна й концептуальна модернізація навчального плану спеціалізованих магістерських програм судово-прокурорсько-слідчої спеціалізації (профілізації), поєднуючи навчання навичкам викладання з європейськими науковими методами і впроваджуючи новітні навчально-методичні посібники;
- підвищення професійної та дидактичної кваліфікації викладачів держав-партнерів;
- зміцнення ресурсної бази модернізованих магістерських програм.

З 2020-2021 навчального року на юридичних факультетах Львівського національного університету ім. Івана Франка, Національного юридичного

університету ім. Ярослава Мудрого, Національного університету «Одеська юридична академія» відкрилися модернізовані магістерські програми у сфері кримінальної юстиції.

Координатори проєкту

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Підтримка Європейською Комісією випуску цієї публікації не означає схвалення змісту, що відображає погляд лише авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, яка в ній міститься.

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

ВСТУП (ТУЛЯКОВ В.О.)

КЕЙС (ТУЛЯКОВ.В.О.)

РОЗДІЛ 1. Загальна характеристика міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні (ЗУЄВ В.В.)

1.1. Поняття та зміст міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Напрямки та форми міжнародного співробітництва у кримінальних справах.

1.2. Правове регулювання міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні.

1.3. Засади міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні

1.4. Суб'єкти міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Порядок зносин.

1.5. Міжнародна правова допомога як форма міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. **(ТУЛЯКОВ.В.О.)**

РОЗДІЛ 2. Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція) як форма міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні

2.1. Поняття та види екстрадиції **(ЗУЄВ В.В.)**

2.2. Екстрадиційні системи **(ЗУЄВ В.В.)**

2.3. Підстави та умови екстрадиції. Обстанови, що перешкоджають екстрадиції **(ЗУЄВ В.В.)**

2.4. Порядок зносин запитуючої та запитуваної держави **(ЗУЄВ В.В.)**

2.5. Етапи екстрадиційного процесу **(ЗУЄВ В.В.)**

2.6. Забезпечення прав особи, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію) **(ГЛОВЮК І.В.)**

2.7. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження при здійсненні екстрадиції **(ГЛОВЮК І.В.)**

2.8. Порядок оскарження рішення про видачу особи (екстрадицію), розгляд та вирішення скарг **(ГЛОВЮК І.В.)**

РОЗДІЛ 3. Перейняття кримінального провадження як форма міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні (МАЛАХОВА О.В.)

3.1. Поняття та умови перейняття кримінального провадження

3.2. Порядок перейняття кримінального провадження

РОЗДІЛ 4 Визнання та виконання вироків судів іноземних держав як форма міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні (ПІДГОРОДИНСЬКА А.В.)

4.1. Поняття та види визнання та виконання вироків суду іноземних держав

4.2. Підстави та порядок визнання та виконання вироків судів іноземних держав 4.3.Організація роботи судів щодо міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні

РОЗДІЛ 5. Передача засуджених осіб як форма міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні (ПІДГОРОДИНСЬКА А.В.)

5.1. Поняття, мета, підстави та умови передачі засуджених осіб

5.2. Порядок передачі засуджених осіб

РОЗДІЛ 6. Особливості співробітництва у кримінальних провадженнях на рівні ЄС (СТЕПАНЕНКО А.С.)

ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО (ТУЛЯКОВ В.О.)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ДОДАТОК: Неофіційний переклад Конвенції про міжнародне співробітництво, розслідування та переслідування злочину геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та інших міжнародних злочинів. (ТУЛЯКОВ В.О.)

ВСТУП

Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні є фундаментальною складовою сучасних правоохоронних систем та систем правосуддя. У все більш взаємопов'язаному глобальному світі боротьба з злочинністю та здійснення правосуддя через кордони набувають першочергового значення. У цьому посібнику, написаному ще до початку збройної агресії рф, пропонується критичний аналіз фундаментальних принципів, механізмів, викликів і останніх подій у сфері міжнародного співробітництва у кримінальних справах з акцентом як на правовому, так і на практичному аспектах.

Міжнародне співробітництво у кримінальних провадженнях є багатогранною і динамічною сферою, яка охоплює широкий спектр правових, процесуальних і прагматичних аспектів. Воно відіграє життєво важливу роль у боротьбі з транскордонними злочинами, такими як тероризм, організована злочинність, торгівля людьми та кіберзлочинність. Сьогодні ми зіштовховуємося із злочинами проти людяності, військовими злочинами, агресією та геноцідом, загрозами правопорушуючої поведінки мільйонів біженців, які як законно так і поза законом покинули Україну, тікаючи від війни. Усі ці випадки потребують ретельного вивчення. Цікавим доповненням до матеріалу цього підручника у контексті аналізу міжнародного співробітництва у кримінальному процесі та українських реалій є стаття однієї із авторок цього посібника щодо кримінального провадження в Україні в умовах воєнного стану. Щиро рекомендуємо ознайомитися з нею[1].

[1] Iryna Hloviuk, Victor Zavtur Кримінальне провадження в Україні в режимі воєнного стану. URL: https://books.akademicka.pl/publishing/catalog/view/554/1790/2233 / https://doi.org/10.12797/9788381388887.06

Історичне коріння міжнародного співробітництва у кримінальних справах можна простежити до ранніх двосторонніх угод. Однак його сучасна структура сформувалася завдяки розробці багатосторонніх договорів і конвенцій, у тому числі таких відомих, як Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності (UNTOC) і модель Договору про взаємну правову допомогу (MLAT).

Крім того, еволюція міжнародних кримінальних трибуналів, на прикладі Міжнародного кримінального суду (МКС), значною мірою формує механізми співпраці.

В основі міжнародного співробітництва у кримінальних справах лежить принцип ввічливості, який передбачає взаємну повагу до суверенітету держав та їхніх правових систем. Інші основоположні принципи охоплюють недискримінацію, взаємну кримінальну відповідальність і пропорційність, які в сукупності керують процесами екстрадиції та взаємної правової допомоги.

Екстрадиція, взаємна правова допомога, міжнародні кримінальні трибунали залежать від наявності двосторонніх або багатосторонніх угод та принципу подвійного притягнення до кримінальної відповідальності. З цього боку читачам буде цікавим ознайомитися з текстом Конвенції про міжнародне співробітництво в розслідуванні та переслідуванні за злочин геноциду, злочини проти людяності, воєнні злочини та інші міжнародні злочини, яка була створена в рамках міжнародної ініціативи MLA.-initiative, започаткованої шістьма державами (Словенія, Нідерланди, Бельгія, Аргентина, Монголія, Сенегал) у 2011 році. Конвенція буде відкритою для підписання на білатеральній основі з 1 січня 2024 року. Це перший великий договір у сфері міжнародного кримінального права, ухвалений після Римського статуту у якому гармонізуються правові та юрисдикційні

питання протидії міжнародним злочинам та захисту прав жертв. Продовжуючи ідеологію Конвенції проти транснаціональної організованої злочинності (UNTOC) та Конвенції проти корупції (UNCAC) Люблянсько-Гаазька конвенція відображає основні наративи міжнародної співпраці щодо затримання, арешту, екстрадиції та покарання винних у вчиненні міжнародних злочинів осіб відповідно Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 3074 (XXVIII).Цікаво, що при цьому центральним є підхід захисту прав, реституції та компенсації Жертвам злочинів, розширюючи критерії застосування концептів міжнародної віктимології. Наведений у додатку до підручника документ (неофіційний переклад) охоплює ініціативи, спрямовані на оптимізацію та модернізацію механізмів міжнародного співробітництва, що є є незамінним у вирішенні складних викликів, що постають перед протидією злочинності у нашому взаємопов'язаному світі.

Незважаючи на те, що міжнародне співробітництво стикається з різними правовими, політичними та практичними перешкодами, його постійний розвиток та інновації роблять його все більш ефективним.

У цьому посібнику, авторами якого є науковці з провідних юридичних установ України, підкреслюється важливість спільного міждисциплінарного підходу для забезпечення того, щоб правосуддя не знало кордонів, захищаючи при цьому права людини та верховенство права.

Сподіваємось, він буде корисним для пошукачів програми CRIMHUM та зацікавлених читачів.

З повагою,

Вячеслав Туляков,

суддя ad hoc Європейського суду с прав людини по справам на користь України, доктор юридичних наук, професор

КЕЙС Міжнародне співробітництво у кримінальних справах: Дослідження на прикладі справ ЄСПЛ та Європейського суду

Міжнародне співробітництво у кримінальних справах має вирішальне значення у сучасному взаємопов'язаному світі. Вона дозволяє державам ефективно протидіяти транскордонній злочинній діяльності та забезпечує захист прав людини. Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) та Європейський суд справедливості (ЄСП) відіграють важливу роль у формуванні правового ландшафту міжнародного співробітництва в рамках Європейського Союзу. У цьому тематичному дослідженні розглядаються по дві знакові справи кожного суду, висвітлюючи їхній вплив на міжнародне співробітництво у кримінальних справах у європейському контексті.

Справа 1: Справа ЄСПЛ - Сьорінг проти Сполученого Королівства (1989)

Передумови:

Клауса Дітера Сьорінга, громадянина Німеччини, розшукували у Сполучених Штатах за вбивство. Сполучене Королівство, держава-член Ради Європи, отримало від Сполучених Штатів запит про екстрадицію з метою повернення Сьорінга. Сьорінг стверджував, що в разі екстрадиції до США йому загрожує смертна кара, яка, на його думку, є нелюдським і таким, що принижує гідність, поводженням, що порушує статтю 3 Європейської конвенції з прав людини (ЄКПЛ).

Рішення ЄСПЛ:

ЄСПЛ виніс рішення на користь Сьорінга, постановивши, що екстрадиція до країни, де особі може загрожувати смертна кара, може становити порушення статті 3. Це знакове рішення створило прецедент у міжнародному співробітництві, підкресливши важливість захисту прав людини, навіть у контексті екстрадиції.

Вплив:

Справа Сьорінга призвела до змін у практиці екстрадиції по всій Європі: багато країн вимагають гарантій незастосування смертної кари перед екстрадицією. Вона підкреслила важливість практики ЄСПЛ у формуванні міжнародного співробітництва у кримінальних справах з особливим акцентом на захист прав людини.

Справа 2: Справа ЄСС - C-303/05, "Адвокати проти де Ворлд проти Ледена ван де Міністрраада" (2007 р.)

Передумови:

Ця справа стосувалася Європейського ордеру на арешт (ЄОА), життєво важливого інструменту для екстрадиції в межах Європейського Союзу. Бельгія звернулася із запитом про екстрадицію двох осіб з Демократичної Республіки Конго, яких звинувачували у порушенні прав людини. Бельгія прагнула притягнути їх до кримінальної відповідальності відповідно до принципу універсальної юрисдикції. Питання полягало в тому, чи можлива екстрадиція відповідно до ЄЗК за дії, вчинені за межами території ЄС.

Рішення Європейського суду справедливості:

Європейський суд справедливості постановив, що Європейська конвенція про видачу правопорушників може бути застосована до діянь, вчинених за межами території ЄС, якщо національне законодавство запитуючої держави дозволяє переслідування за такі діяння. Це рішення підтримало принцип універсальної юрисдикції та сприяло міжнародному співробітництву у кримінальних справах, дозволивши державам-членам ЄС видавати осіб за злочини, вчинені за кордоном.

Вплив:

Рішення ЄСС у цій справі роз'яснило сферу дії Європейської конвенції про захист прав людини та підтримало ідею міжнародного співробітництва у переслідуванні тяжких злочинів, таких як порушення прав людини. Воно підкреслило роль ЄСС у гармонізації європейських правових стандартів і забезпеченні єдиного підходу до екстрадиції серед держав-членів ЄС. (див.: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/fs_extradition_life_sentence_eng).

У світлі наведеного, чи можлива екстрадиція осіб, які отримали статус Тимчасового захисту у країнах ЄС, та підозрюються у незаконному перетині Державного кордону?

РОЗДІЛ 1.

Загальна характеристика міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні

1.1. Поняття та зміст міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Напрямки та форми міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях.

Постійне зростання в світі процесів глобалізації обумовлює, крім іншого, і пошук спільних шляхів підвищення ефективності протидії транснаціональним видам злочинності, розширення контактів, перш за все, правоохоронних та судових органів різних країн. Здійснення кримінального провадження та встановлення багатьох важливих обставин, які підлягають доказуванню, необхідних для винесення законного, обґрунтованого і вмотивованого вироку у кримінальному провадженні щодо злочинів, вчинених іноземними громадянами на території України, громадянами України за кордоном, міжнародними злочинними групами, можливо тільки за допомогою реалізації механізму міжнародного співробітництва. Крім цього, обов'язок співпраці держав безпосередньо випливає зі Статуту ООН. Зокрема, у ч. 3 ст.1, ст. 55 та 56 йдеться про обов'язок співробітництва в галузі соціальних проблем. Співробітництво держав у сфері протидії злочинності є однією зі спеціальних форм соціального партнерства.

У КПК України питанням нормативного регулювання міжнародного співробітництва під час кримінального провадження присвячено Розділ IX, який має назву «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження». Так, законодавець пропонує розуміти міжнародне співробітництво під час кримінального провадження як вжиття необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття

кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків (ст. 542 КПК). Як бачимо, вказана норма розкриває зміст поняття «міжнародного співробітництва під час кримінального провадження», вдаючись до терміну «міжнародна правова допомога», що потребує уточнення, оскільки поняття «міжнародне співробітництво» більш широке за своїм змістом та структурою ніж поняття «міжнародна правова допомога».

У сучасному міжнародному праві поняття міжнародна правова допомога у кримінальних провадженнях є предметом правового регулювання ряду двосторонніх і багатосторонніх договорів у цій сфері. Водночас слід зазначити, що договори не містять його дефініції, а лише визначають обсяг наданої міжнародної правової допомоги. У літературі можна знайти різні точки зору щодо поняття і характеру міжнародної правової допомоги. В узагальненому вигляді суть їх зводиться до такого, що під міжнародною правовою допомогою пропонують розуміти: здійснення певних дій на прохання запитуючої сторони, виконання яких необхідне для розслідування, розгляду в суді кримінального провадження чи для виконання призначеного покарання в іншій договірній країні.

Головна відмінність між цими поняттями полягає у характері тих дій, які приймаються у разі надання допомоги або співробітництва у кримінальних провадженнях. Так, правова допомога має на меті виконання окремих дій, які покликані лише сприяти вирішенню певних питань, пов'язаних із розслідуванням, судовим розглядом і виконанням покарання в окремих кримінальних провадженнях (як правило, це стосується лише інтересів однієї країни – ініціатора правової допомоги). Співпраця, навпаки, означає цілеспрямовану і постійну, спільну і узгоджену, ширшу за масштабами і варіативну за формами і напрямами діяльність компетентних органів, яка стосується загальних інтересів співпрацюючих держав і спрямована на досягнення єдиних цілей у боротьбі зі злочинністю.

Міжнародне співробітництво складається не тільки (навіть не стільки) у наданні допомоги у проведенні певної процесуальної дії, а включає здійснення будь-яких дій (процесуального, оперативно-розшукового, адміністративного, інформаційного, організаційного характеру), спрямованих на боротьбу із злочинністю.

Терміни «правова допомога» та «співробітництво у кримінальних провадженнях» фіксують різний рівень включеності установ юстиції країн світу у взаємодію у сфері кримінального правосуддя. Співпраця з розслідування кримінальних проваджень власне передбачає правову допомогу, але ця допомога має з точки зору отримання певного результату двосторонній (двонаправлений) характер в момент її надання. Тобто держави в межах співпраці переслідують єдину мету, зумовлену конкретним випадком (або навпаки, це співробітництво зорієнтовано на певну категорію кримінальних проваджень, конкретний склад яких не визначений).

Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні є, з одного боку, умовою, а з другого – засобом зміцнення і гарантією внутрішньодержавної і міжнародно-правової законності і правопорядку. Основною метою такого співробітництва є вироблення єдиної стратегії і узгодженості дій держав у попередженні злочинності і безпосередній боротьбі з нею, а також у виконанні покарань, а в основі міжнародного кримінального процесуального права лежать процеси співробітництва і відповідно термін «співробітництво» слід розглядати у широкому розумінні, маючи на увазі і питання правової допомоги у кримінальних провадженнях.

Таким чином, потрібно розрізняти поняття «міжнародна правова допомога у кримінальних провадженнях» і «міжнародне співробітництво», оскільки вони не збігаються як за обсягом і змістом вчинених дій, так і за характером і цілями здійснюваної діяльності.

Зазначимо, що український законодавець послідовно відокремлює надання міжнародної правової допомоги у кримінальних провадженнях (глава 43 КПК) від інших видів процесуальної взаємодії, які включені в широку сферу міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Відповідно, сприйнято саме широкий підхід до тлумачення міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. У той же час принципово невірним є те, що чинний КПК звужує сферу дії міжнародного співробітництва під час кримінального провадження виключно наданням міжнародної правової допомоги (ст. 542 КПК), хоча таке співробітництво включає в себе, окрім безпосередньо надання міжнародної правової допомоги, також видачу осіб (екстрадицію), кримінальне провадження у порядку перейняття, визнання та виконання судових вироків іноземних держав та передачу засуджених осіб. У ст. 542 КПК вказано, що міжнародним договором України можуть бути передбачені й інші, ніж у КПК, форми співробітництва під час кримінального провадження.

З огляду на викладене, доцільно визначати зміст міжнародного співробітництва під час кримінального провадження як виконання компетентними органами запитів держави, яка має потребу у такому співробітництві, що полягає у наданні міжнародної правової допомоги, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, перейнятті кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконанні вироків, а також в інших формах співробітництва під час кримінального провадження, які не суперечать законам України.

Як вже зазначалось вище, КПК України у Розділі IX закріплює чотири форми міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. До них належать: міжнародна правова допомога при проведенні процесуальних дій (глава 43); видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція) (глава 44 КПК); кримінальне провадження у

порядку перейняття (глава 45 КПК); визнання та виконання вироків судів іноземних держав та передача засуджених осіб (глава 46 КПК).

Більш докладно порядок здійснення міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні у зазначених формах з урахуванням специфіки та особливостей буде викладено у наступних розділах.

1.2. **Правове регулювання міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні.**

Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження має свою специфіку, яка полягає, зокрема, у законодавстві, що регулює міжнародне співробітництво. Так, відповідно до ст. 543 КПК сфера міжнародного співробітництва регулюється міжнародними договорами України та КПК.

Конституцією України встановлено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана ВР України, є частиною національного законодавства України (ст. 9). Тому відповідно до ст. 19 ЗУ “Про міжнародні договори України” чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана ВР України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. При цьому, якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору.

Слід зазначити, що питання міжнародного співробітництва під час кримінального провадження регулюються системою міжнародних актів. Така система міжнародних договорів складається з двосторонніх та

багатосторонніх міждержавних міжнародних угод, а також міжвідомчих міжнародних угод.

З-поміж міжнародних договорів України у сфері міжнародного співробітництва під час кримінального провадження компетентні органи найчастіше використовують наступні конвенції, що є універсальними механізмами співпраці для багатьох держав: Європейська конвенція про видачу правопорушників 1957 р.[2] (а також Додатковий протокол 1975 р.[3] та Другий додатковий протокол 1978 р.[4]); Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 р.[5] (а також Додатковий протокол 1978 р.[6] та Другий додатковий протокол 2001 р.[7]); Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками 1964 р.[8]; Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків 1970 р.[9]; Європейська конвенція про передачу провадження у кримінальних справах 1972 р.[10]; Конвенція про

[2] Конвенцію 1957 р. ратифіковано ЗУ від 16.01.1998 р. (із заявами та застереженнями), набула чинності для України: 09.06.1998 р.

[3] Додатковий протокол до Конвенції 1975 р. ратифіковано ЗУ від 16.01.1998 р. (із заявами та застереженнями), набув чинності для України: 09.06.1998 р.

[4] Другий додатковий протокол до Конвенції 1975 р. ратифіковано ЗУ від 16.01.1998 р. (із заявами та застереженнями), набув чинності: 09.06.1998 р.

[5] Конвенцію 1959 р. ратифіковано ЗУ від 16.01.1998р. (із заявами та застереженнями), набула чинності для України: 09.06.1998 р.

[6] Додатковий протокол до Конвенції 1959 р. ратифіковано ЗУ від 16.01.1998 р. (із заявами та застереженнями), набув чинності для України: 09.06.1998 р.

[7] Другий додатковий протокол до Конвенції 1959 р. ратифіковано ЗУ від 01.06.2011 р. (із заявами та застереженнями), набув чинності для України: 01.01.2012 р.

[8] Україна приєдналася до Конвенції 1964 р. відповідно до ЗУ від 22.09.1995 р., яка набула чинності для України: 29.12.1995 р.

[9] Конвенцію 1970 р. ратифіковано ЗУ від 26.09.2002 р. (із заявами та застереженнями), набула чинності для України: 12. 06. 2003 р.

[10] Конвенцію 1970 р. ратифіковано ЗУ від 22.09.1995 р., набула чинності для України: 29.12.95 р.

передачу засуджених осіб 1983 р.[11] та Додатковий протокол до Конвенції 1983 р.[12]; Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах 1993 р.[13].

Правовою підставою для міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні також слугують укладені в межах ООН, Ради Європи та інших міжнародних організацій багатосторонні конвенції, спрямовані на боротьбу з конкретними видами міжнародних злочинів, положення яких регламентують і питання проведення окремих процесуальних дій: Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 р., Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом 1990 р., Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р., Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р., Конвенція про кіберзлочинність 2001 р., Конвенція ООН проти корупції 2003 р., Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 р. а також Протокол проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітрю 2000 р. та Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї 2000 р., що доповнюють цю Конвенцію Ради Європи тощо.

У системі міжнародних договорів, що регулюють правовідносини у сфері міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, чільне місце посідають і міждержавні двосторонні договори у сфері надання взаємної правової допомоги у кримінальних справах, укладені Україною,

---

[11] Україна приєдналася до Конвенції 1983 р. відповідно до ЗУ від 22.09.1995 р., яка набула чинності для України: 01.01.96 р.

[12] Додатковий протокол до Конвенції 1983 р. ратифіковано ЗУ від 03.04.2003 р., набув чинності для України: 01.11.2003 р.

[13] Конвенцію 1993 р. ратифіковано ЗУ від 10.11.1994 р. (із заявами та застереженнями), набула чинності для України: 14.04.95 р.

зокрема, з Арабською республікою Єгипет (2004 р.), Великою Соціалістичною Народною Лівійською Арабською Джамагирією (2008 р.), Ісламською Республікою Іран (2004 р.), Канадою (1996 р.), Китайською Народною Республікою (1992 р.), КНДР (2003 р.), Монголією (1995 р.), Соціалістичною республікою В'єтнам (2000 р.), США (1998 р.), Федеративною республікою Бразилія (2002 р.); республіками Грузія (1995 р.), Індія (2003 р.), Куба (2003 р.), Молдова (1993 р.), Польща (1993 р.), а також Латвійською (1995 р.), Литовською (1993 р.), Сирійською Арабською (2008 р.) Естонською (1995 р.) республіками тощо.

Крім того, на території України у сфері міжнародного співробітництва під час кримінального провадження чинні договори колишнього СРСР, щодо яких Україною оформлено правонаступництво. Зазначені договори укладені з Алжирською Народною Республікою (1982 р.), Грецькою Республікою (1982 р.), Іракською Республікою (1973 р.) Народною Республікою Албанією (1958 р.), Туніською Республікою (1984 р.), Угорською Народною Республікою (1958 р.), Фінляндською Республікою (1978 р.) тощо.

З метою підвищення ефективності виконання багатосторонніх та двосторонніх міжнародних договорів на рівні відповідних відомств Україною укладаються міжвідомчі міжнародні договори у формі меморандумів, протоколів та угод. Як правило, зазначені меморандуми, протоколи та угоди укладаються між ГПУ та прокуратурою відповідного рівня іншої держави: Меморандум про порозуміння щодо зміцнення співробітництва у сфері боротьби з транснаціональною злочинністю та відмиванням доходів від злочинної діяльності між ГПУ та Генеральною Прокуратурою Португальської Республіки 2010 р., Протокол про міжвідомче співробітництво з обміну інформацією між ГПУ та Прокуратурою Республіки Чилі 2009 р., Угода про співробітництво між Генеральною прокуратурою України і Генеральною прокуратурою Р**еспу**бліки Таджикистан **2**017 р. тощо.

Слід зауважити, що здійснення міжнародного співробітництва під час кримінального провадження повинно відбуватися у суворій відповідності з вимогами міжнародних договорів України у сфері прав людини, перш за все, ЗДПЛ, КЗПЛ, МПГПП та Конституції України.

Слід також зазначити, що окремі питання організації діяльності органів влади та їх посадових осіб у сфері міжнародного співробітництва під час кримінального провадження врегульовано саме відомчими нормативними актами (наприклад, Наказ Генерального прокурора України від 18.09.2015 р. №223 «Про організацію роботи органів прокуратури України у галузі міжнародного співробітництва»). Окрім цього, підлягають застосуванню інструкції, які містять відповідні організаційно-правові норми (наприклад, «Інструкція про порядок використання правоохоронними органами можливостей Національного центрального бюро Інтерполу в Україні у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів», затверджена спільним наказом МЮ, ГПУ, СБУ, МВС України, ВСУ, Державної податкової адміністрації України від 9.01.1997 р. № 3/1/2/5/2/2, зареєстрована в МЮ 26.02 1997 р.).

1.3. Засади міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні.

Будь-яка діяльність за своєю природою підпорядкована певним закономірностям, основоположним засадам або принципам, які визначають її спрямування і характер,. Будучи найбільш важливими, імперативними, загальновизнаними нормами, принципи міжнародного співробітництва держав під час кримінального провадження регламентують характер міждержавних відносин у визначеній галузі, чим забезпечують міжнародний правопорядок. У той же час кримінальне процесуальне законодавство України не розкриває змісту основних принципів, на базі

яких має здійснюватися міжнародне співробітництво та якими правилами слід користуватись під час виникнення спірних і колізійних ситуацій.

На сьогодні можна виділити три основні групи принципів, на основі яких здійснюється взаємодія договірних сторін у сфері міжнародного співробітництва: – загальні принципи міжнародного права щодо співробітництва держав у всіх сферах; – спеціальні принципи міжнародного співробітництва держав у сфері кримінального судочинства; – принципи внутрішнього (національного) законодавства договірних сторін (кримінального, кримінального процесуального, конституційного права тощо). Характеризуючи в цілому наведену класифікацію необхідно зазначити, що принципи мають пронизувати всю процесуальну діяльність здійснення міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, тобто мати властивість загальності.

Загальні принципи міжнародного права щодо співробітництва держав у всіх сферах визначають, у тому числі, діяльність уповноважених органів у сфері міжнародного співробітництва. Вони закріплені у найважливіших міжнародно-правових актах, до яких належать: Статут ООН (26.06.1945 р.), Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН (24.10.1970 р.), Загальна декларація прав людини (10.12.1948 р.), Декларація принципів, якими держави-учасниці будуть керуватися у взаємних відносинах, що міститься у Заключному акті Наради з безпеки та співробітництва в Європі (м. Гельсінкі, 01.08.1975 р.), Віденська конвенція про право міжнародних договорів (23.05.1969 р., набрала чинності для України 14.04.1986 р.), а також деякі правові акти щодо прав людини і громадянина: Міжнародний пакт про громадянські і політичні права (16.12.1966 р., набрав чинності для України 19.10.1973 р.), Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права (16.12.1966 р., набрав чинності для України 19.10.1973 р.) тощо.

У згаданих нормативно-правових актах закріплені, зокрема, такі принципи: 1) суверенна рівноправність держав і повага до прав, притаманних суверенітету; 2) незастосування у міжнародних відносинах сили або погрози застосування сили; 3) невтручання у справи, що належать до внутрішньої компетенції держави; 4) вирішення міжнародних суперечок мирними засобами; 5) міжнародне співробітництво між державами відповідно до умов Статуту; 6) сумлінне та добросовісне виконання зобов'язань у міжнародному праві; 7) рівноправність і самовизначення народів; 8) повага до прав людини та її основних свобод; 9) територіальна цілісність держав, недоторканність і непорушність кордонів. У наведеному переліку кожен з принципів є сильним через свій взаємозв'язок з усіма іншими, оскільки тільки в єдності та тісній взаємодії вони можуть функціонувати належним чином. На це було звернуто увагу й у Декларації 1970 року: «Принципи є взаємопов'язаними, і кожен принцип має розглядатися у контексті інших». Перераховані нами в узагальненому вигляді принципи міжнародного співробітництва схвалені міжнародною практикою та визнані фундаментальною базою міжнародних відносин. Разом з цим відзначимо, що хоч ці принципи є загальними й особливо не пристосовані до регулювання правовідносин, які виникають під час співробітництва держав під час кримінального провадження, вони все ж знаходять своє відображення і у договорах про правову допомогу.

Між загальними принципами та тими, сфера дії яких обмежена міждержавним співробітництвом у галузі кримінального судочинства, діють відносини підпорядкованості та субординації. Так, спеціальні принципи не можуть вступати у суперечності із загальними принципами міжнародного права, а, навпаки, мають поширювати та деталізувати їх дію. На сьогодні питання про спеціальні принципи не можна вважати вирішеним так само, як і не можна вважати вичерпним їх перелік через те, що з підписанням нових договорів про співпрацю чи взаємодопомогу у

кримінальному судочинстві може корегуватися перелік та зміст таких принципів. Претендувати на визнання в якості принципів можуть положення, яким властиві наступні ознаки: а) вони є основоположними та вихідними для міжнародних договорів про співробітництво у кримінальному провадженні, оскільки виражають правові основи, зміст і значення міжнародного співробітництва; б) сфера їх дії охоплює всі форми міжнародної взаємодії (співробітництва під час кримінального провадження) або всі правовідносини в рамках певної форми; в) такі положення мають бути закріплені у нормах міжнародних нормативно-правових документів, що регулюють досліджувану сферу міждержавної взаємодії і учасницею яких є Україна, або мають з них випливати; г) їх порушення має призводити до припинення міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Таким ознакам відповідають наступні основні принципи міжнародного співробітництва під час кримінального провадження.

Взаємність і добровільність співробітництва. Цей принцип є одним з визначальних у міжнародному співробітництві. Він хоч і не завжди знаходить своє безпосереднє закріплення у вигляді окремої правової норми, але випливає з юридичної природи міжнародних нормативно-правових документів, учасницею яких є Україна. Взаємність у відносинах держав при здійсненні міжнародного співробітництва у сфері кримінального судочинства має проявлятися у двосторонньому та сумлінному виконанні ними взятих на себе зобов’язань у рамках, передбачених міжнародними договорами про співпрацю. Водночас слід підкреслити, що взаємність має місце не лише при співробітництві на основі договору, але й за умови його відсутності. Так, наприклад, відповідно до ч. 1 ст. 544 КПК України за відсутності міжнародного договору міжнародна правова допомога чи інше співробітництво може бути надано на підставі запиту іншої держави чи запитано на засадах взаємності. Добровільність же проявляється,

насамперед, під час підписання державою відповідного договору при його укладанні або приєднанні до вже існуючого.

Повага і дотримання суверенітету держав, що співпрацюють у кримінальних провадженнях. Кожен міжнародний договір, укладений від імені України та у встановленому порядку ратифікований Верховною Радою, містить умову про обов'язковість дотримання суверенітету та безпеки кожної з договірних сторін. Порушення ж цієї вимоги дозволяє відмовити у виконанні прохання іноземної держави про надання допомоги або припинити подальшу співпрацю (наприклад, відповідне положення міститься у п.1 ч.2 ст. 557 КПК). Зміст цього принципу полягає у тому, що кожна держава-учасниця міжнародної співпраці у своїх міжнародних відносинах має утримуватись від силового варіанту вирішення будь-якого питання, у тому числі – від застосування сили проти територіальної цілісності, політичної незалежності іншої держави або з метою розширення своєї компетенції на територію інших держав-учасниць міжнародної співпраці під час кримінального провадження. Така погроза силою або її застосування є порушенням міжнародного права і жодним чином не має використовуватись в якості засобу врегулювання міжнародних проблем.

Обумовленість нормами міжнародного договору порядку, меж і форм міжнародного співробітництва. Цей принцип знаходить свою реалізацію через те, що співробітництво здійснюється винятково в тих напрямах, порядку і формах, які визначені міжнародним договором, що є джерелом права, а при його відсутності – національним правовим актом, що регламентує діяльність державних органів України в сфері міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Можливість реалізації досліджуваного принципу забезпечується за допомогою наявності такої ознаки міжнародних нормативно-правових актів, як їх обов'язковість для держав-учасниць певного договору, що закріплено у ч. 1 ст. 9 Конституції України: «Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана

Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України» та у ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України»: «Чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства».

Реалізація умов договору про міжнародне співробітництво шляхом застосування національного законодавства. Договори про надання міждержавної правової допомоги не допускають переваги іноземного процесуального права над внутрішньодержавним. Отже, загальним правилом при виконанні запитів про міжнародну правову допомогу є застосування законодавства запитуваної держави, яке і визначає обсяг надання такої допомоги у кримінальних провадженнях. Із цього правила можна зробити висновок, що при взаємодії під час кримінального провадження велике значення становить розвиненість кримінального процесуального законодавства договірних країн, кожна з яких може виконати тільки такі процесуальні дії, які передбачені її законодавством. Крім того, слід зазначити, що за допомогою норм міжнародного кримінального процесуального права формуються лише загальні принципи взаємодії держав під час надання правової допомоги. Виконання ж конкретного доручення має здійснюватися відповідно до вимогам національного процесуального законодавства та з обов'язковим урахуванням застережень, зроблених Верховною Радою України при ратифікації відповідного міжнародно-правового документа. Саме таким чином Україна має змогу виконувати взяті на себе міжнародні зобов'язання, дотримуючись вимог національного законодавства.

Обмеження дії і застосування міжнародного договору. Цей принцип хоч і не викладається конкретно у положеннях самого договору, однак випливає з природи договірних зобов'язань держави, які виникають

безпосередньо за ратифікацією договору. Так, договір, укладений між суб'єктами міжнародно-правових відносин, породжує правові наслідки і є обов'язковим лише для держав-учасниць. Укладаючи договір про співробітництво у сфері кримінального судочинства держави беруть тим самим на себе зобов'язання надавати одна одній правову допомогу або співпрацювати у визначеному напрямі у тому обсязі, який окреслено у договорі.

Поступка частиною суверенітету. Як відомо, виключно сама держава може давати правову оцінку фактам, що мали місце в межах її території, і встановлювати за них санкції. Утім, запитуючи правову допомогу, держава змушена поступатися частиною свого суверенного права розслідувати злочини, що зазіхають на її інтереси, а також карати винуватих осіб. Так, кожний договір про надання правової допомоги у кримінальних справах обов'язково містить норму, яка регламентує порядок виконання запитів про надання такої допомоги. Така норма, як правило, складається з двох частин: перша встановлює загальне правило виконання, зокрема, що при виконанні запитів застосовується законодавство держави виконання, друга – являє собою виняток щодо можливості застосування норм процесуального права держави, що запитує допомогу, у разі, якщо вона порушила про це питання. Запитуюча сторона може просити про застосування її кримінального процесуального закону при виконанні її доручення про провадження процесуальних дій, якщо процесуальні норми цієї країни не суперечать кримінальному процесуальному закону запитуваної держави. Так, наприклад, Договір між Україною та Естонською Республікою про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах (15.02.95 р.) у п. 1 ст. 8 містить таке положення: «Однак, на прохання установи, від якої виходить доручення, вона може застосовувати процесуальні норми Договірної Сторони»; Договір між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові

відносини у цивільних і кримінальних справах (24.05.93) у ч. 1 ст. 7 містить аналогічну норму: «… може застосовувати процесуальні норми, вказані запитуючою установою, якщо це не суперечить законодавству запитуваної Договірної Сторони».

Відповідність прохання про надання міжнародної правової допомоги принципам і нормам законодавства держави-виконавця. Норми міжнародних договорів, що регулюють порядок співробітництва держав у сфері кримінального судочинства, реалізуються у ході діяльності державних органів України, яка регулюється національним законодавством. Тому, наприклад, клопотання іноземного органу не може стосуватися вчинення дій, що заборонені або суперечать законодавству нашої держави, зокрема, таким його принципам, як: законність, недоторканність особи, гласність тощо.

Взаємне визнання юридичної сили офіційних документів. Зміст принципу полягає у тому, що офіційні документи, якщо вони отримані, складені чи засвідчені уповноваженими іноземними судовими чи правоохоронними органами або визначеною офіційною особою, не потребують легалізації для використання на території України (ст. 550 КПК). Крім того, документ, отриманий в порядку міжнародної допомоги, наділяється на території України такою ж юридичною силою, в тому числі й доказовою, як і офіційний документ українських органів і не потребує дублювання.

Принцип невидачі власних громадян. Вказаний принцип відображений у першу чергу у ст. 6 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 р.: «Договірна Сторона має право відмовити у видачі своїх громадян». Також вказане положення міститься й у національних нормативно-правових актах. Так, відповідно до ч. 2 ст. 25 Конституції України громадянин України не може бути вигнаний за межі України або виданий іншій державі.

Відповідно ж до п.1. ч.1 ст. 589 КПК громадянство України є безумовною підставою для відмови у видачі особи, яку запитують.

Принцип «подвійної кримінальності». Для здійснення міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. діяння, у зв'язку із яким надійшов запит, має бути кримінально караним. Так, відповідно до п. 4 ч. 2 ст. 557 КПК за відсутності міжнародного договору України у виконанні запиту *повинно бути* відмовлено, якщо запит стосується діяння, яке не є кримінальним правопорушенням за законом України про кримінальну відповідальність.

Принципи внутрішнього (національного) законодавства договірних сторін (кримінального, кримінального процесуального, конституційного права тощо). Так, наприклад, загальні засади кримінального провадження, передбачені ст. 7 КПК, є невід'ємною змістовною частиною кримінальної процесуальної діяльності й під час міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Принципи національного законодавства України, діючи у цій сфері, доповнюють закріплені у міжнародних договорах принципи співробітництва держав і разом з ними створюють єдину систему принципів, яка є основоположною базою здійснення діяльності по виконанню завдань кримінального провадження і реалізації мети співробітнльицтва.

1.4. Суб'єкти міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Порядок зносин.

До суб'єктів міжнародного співробітництва під час кримінального провадження відносяться: 1) запитуюча сторона; 2) запитувана сторона; 3) уповноважений (центральний) орган; 4) компетентний орган; 5) консульські установи та дипломатичні представництва; 6) інші учасники.

Так, відповідно до п.4 ч.1 ст. 541 КПК **запитуюча сторона** – це держава, компетентний орган якої звертається із запитом, або міжнародна судова установа. **Запитуваною стороною** є держава, до компетентного орану якої направляється запит (п.5 ч.1 ст. 541 КПК).

Уповноваженим (центральним) органом є орган, уповноважений від імені держави розглянути запит компетентного органу іншої держави або міжнародної судової установи і вжити заходів з метою його виконання чи направити до іншої держави запит компетентного органу про надання міжнародної правової допомоги (п. 6 ч.1 ст. 541 КПК).

Відповідно до ст. 545 КПК уповноваженим (центральним) органом України під час міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні на стадії досудового розслідування є нальна прокуратура України (крім досудового розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності Національного антикорупційного бюро України, яке у таких випадках здійснює функції центрального органу України), а під час судового провадження – Міністерство юстиції, яке звертається із запитами судів про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні під час судового провадження та розглядає відповідні запити судів іноземних держав.

Офіс Генерального прокурора України та Міністерство юстиції України у триденний строк надсилають до Національного антикорупційного бюро України отримані (надані) у рамках надання міжнародної правової допомоги матеріали, які стосуються фінансових та корупційних кримінальних правопорушень, у вигляді довідки.

Утім, якщо КПК або чинним міжнародним договором України передбачено інший порядок зносин, звернення із запитами, у порядку, передбаченому ч. 1, 2 ст. 545 КПК здійснюється визначеними цими законодавчими актами органами.

У свою чергу, **компетентним органом** визнається орган, що здійснює кримінальне провадження, який звертається із запитом згідно з Розділом IX КПК або який забезпечує виконання запиту про надання міжнародної правової допомоги (п. 7 ч. 1 ст. 541 КПК).

В практичній діяльності доволі часто виникають випадки, коли в сфері правовідносин щодо міжнародного співробітництва під час кримінального провадження беруть участь **дипломатичні представництва або консульські установи**. Зокрема, консульські установи або дипломатичні представництва інших держав в Україні мають право одержувати на добровільній основі пояснення, речі, документи від громадян держави, яку вони представляють, а також вручати документи таким особам. У такому разі обов'язково слід враховувати положення відповідних міжнародних договорів, зокрема, Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р. та Віденської конвенції про консульські зносини 1963 р.

Також учасниками міжнародного співробітництва під час кримінального провадження є: 1) офіційні та уповноважені особи компетентного органу запитуючої або запитуваної сторони (наприклад, ст. 563 КПК); 2) особи, які розшукуються для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку; 3) особи, які відбувають покарання на території України або іноземної держави; 4) інші особи, які беруть участь у слідчих (розшукових) та інших процесуальних діях.

Відповідно до ст. 543 КПК порядок направлення запиту до іншої держави, порядок розгляду уповноваженим (центральним) органом України запиту іншої держави або міжнародної судової установи про таку допомогу і порядок виконання такого запиту визначаються КПК і чинними міжнародними договорами України. Правовідносини в сфері міжнародного співробітництва можуть бути врегульовані як на підставі міжнародного договору України, а також ґрунтуватись на принципі взаємності. Отже, за

відсутності міжнародного договору України міжнародна правова допомога чи інша форма співробітництва може бути надана на підставі запиту іншої держави чи запитано на засадах взаємності. За відсутності міжнародного договору з відповідною державою уповноважений (центральний) орган України надсилає запит про надання міжнародної правової допомоги до МЗС для подальшого передання його компетентному органу запитуваної сторони дипломатичним шляхом.

Уповноважений (центральний) орган України, направляючи до такої держави запит, письмово гарантує запитуваній стороні розглянути в майбутньому її запит про надання такого самого виду міжнародної правової допомоги. Згідно з зазначеними умовами уповноважений (центральний) орган України розглядає запит іноземної держави лише за наявності письмової гарантії запитуючої сторони прийняти і розглянути в майбутньому запит України на засадах взаємності. Уповноважений (центральний) орган України при зверненні за міжнародною правовою допомогою до такої держави та наданні такій державі міжнародної правової допомоги керується нормами КПК.

Слід зазначити, що, наприклад, положення Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року суттєво обмежують можливість безпосередніх зносин компетентних органів держав-учасниць, що не сприяє в першу чергу швидкості надання допомоги у кримінальному провадженні, простоті зносин та, відповідно, не завжди дають правоохоронцям можливість адекватно і ефективно реагувати на прояви міжнародної злочинності. Необхідність вдосконалення в рамках європейського співтовариства механізмів правової допомоги у сфері кримінального судочинства призвела до підготовки і підписання багатьма державами-членами Ради Європи 08.11.2001 р. Другого додаткового протоколу до зазначеної конвенції. Стаття 15 Конвенції у редакції статті 4 Другого додаткового протоколу передбачає можливість безпосередніх

зносин між компетентними установами Сторін як при направленні запиту, так і матеріалів, отриманих внаслідок його виконання. Однак, враховуючи, що на сьогодні Другий додатковий протокол 2001 року до Конвенції 1959 року не ратифікований усіма країнами-учасницями Конвенції, пряме застосування цих норм компетентними органами Сторін не завжди можливе. У такому разі слід звернути увагу на п. 7 ст. 15 Конвенції 1959 року, згідно з яким ст. 15 не зачіпає норм двосторонніх угод або домовленостей, що діють між її Сторонами, в яких передбачається пряма передача запитів між їх відповідними органами. Прикладом реалізації такої можливості може служити Договір між Республікою Молдова та Україною про правову допомогу і правових відносинах у цивільних і кримінальних справах від 13.12.1993 року, п. 3 ст. 3 якого дозволяє Центральним органам домовитися між собою про те, що установи юстиції Сторін зносяться між собою безпосередньо. На виконання цього положення 16.07.2010 року була підписана та набула чинності Угода між Генеральною прокуратурою Республіки Молдова і Генеральною прокуратурою України, згідно з якою встановлено безпосередній порядок зносин між обласними і прирівняними до них прокуратурами України та Генеральною прокуратурою Молдови при виконанні клопотань про надання правової допомоги у кримінальних справах та передачі кримінального переслідування (за винятком передбачених цією Угодою випадків). В якості позитивного досвіду безпосередньої взаємодії компетентних правоохоронних установ можна привести багаторічний досвід успішної реалізації на практиці положень Угоди від 10.11.1998 року між Генеральною прокуратурою України і Міністерством юстиції Республіки Польща на виконання статті 3 Договору між Україною і Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних і кримінальних справах від 24 травня 1993 року. Відповідно до цієї Угоди з 1998 року при виконанні запитів про правову допомогу у кримінальних справах без участі уповноважених представників запитуючої Сторони і про передачу кримінального переслідування

регіональні прокуратури України, з одного боку, і воєводські прокуратури Польщі, з іншого боку, зносяться між собою безпосередньо.

Якщо внаслідок виконання в Україні запиту про міжнародну правову допомогу отримані відомості, які згідно із законом віднесені до державної таємниці, вони можуть бути передані запитуючій стороні виключно через уповноважений (центральний) орган України, за умови, що ці відомості не завдадуть шкоди інтересам України або іншої держави, що надала їх Україні, лише за наявності договору про взаємний захист інформації та згідно з передбаченими ним вимогами і правилами (ст. 546 КПК).

Документи, якими ініціюється провадження з міжнародного співробітництва під час кримінального провадження є запити, доручення, клопотання. Запит (доручення, клопотання) про міжнародне співробітництво складається органом, який здійснює кримінальне провадження, або уповноваженим ним органом згідно з вимогами КПК та відповідного міжнародного договору України, а за його відсутності - згідно з КПК. Запит і долучені до нього документи складаються у письмовій формі, засвідчуються підписом уповноваженої особи та печаткою відповідного органу. Запит і долучені до нього документи супроводжуються засвідченим у встановленому порядку перекладом мовою, визначеною відповідним міжнародним договором України, а за відсутності такого договору - офіційною мовою запитуваної сторони або іншою прийнятною для цієї сторони мовою. Запит надсилається за кордон поштою, а в невідкладних випадках електронним, факсимільним або іншим засобом зв'язку. У такому разі оригінал запиту надсилається поштою не пізніше 3 днів з моменту його передання електронною поштою, факсимільним або іншим засобом зв'язку.

Уповноважений (центральний) орган України може прийняти до розгляду запит, який надійшов від запитуючої сторони електронним, факсимільним або іншим засобом зв'язку. Виконання такого запиту

здійснюється виключно за умови підтвердження надіслання або передачі його оригіналу. Направлення компетентному органу іноземної держави матеріалів виконання запиту можливе тільки після отримання українською стороною оригіналу запиту (ст. 548 КПК).

Під час передання компетентному органу запитуючої сторони речових доказів і документів на виконання запиту (доручення, клопотання) у порядку міжнародного співробітництва компетентний орган України може відмовитися від вимоги їх повернення в Україну після закінчення кримінального провадження у запитуючій стороні у разі, якщо на території України відсутня потреба їх використання для досудового розслідування та судового розгляду в іншому кримінальному провадженні, або відсутні правомірні вимоги третіх осіб щодо права на відповідне майно, чи спір щодо нього розглядається у суді (ст. 549 КПК).

Документи, які направляються у зв'язку із запитом про міжнародне співробітництво, якщо їх складено, засвідчено у відповідній формі офіційною особою компетентного органу запитуючої сторони або запитуваної сторони і скріплено гербовою печаткою компетентного органу, приймаються на території України без додаткового засвідчення (легалізації) у разі, якщо це передбачено міжнародним договором України. Отже офіційний документ повинен відповідати таким вимогам, як: 1) складання та засвідчення цього документу офіційною особою компетентного органу запитуючої або запитуваної сторони; 2) скріплення такого документу гербовою печаткою компетентного органу. Додаткове засвідчення (легалізація) зазначених офіційних документів не здійснюється лише у разі прямої вказівки про це у міжнародному договорі України. У разі відсутності такого положення у міжнародному договорі України, дійсність офіційного документ повинен бути підтверджена щляхом його додаткового засвідчення (легалізації).

Існує два різновиди підтвердження дійсності документів: 1) легалізація, яка здійснюється консульськими установами в державі, в якій видано документ та яка ґрунтується на положеннях Віденської конвенції "Про консульські зносини" (1963 р.) (у цьому разі легалізація необхідна у відносинах із органами тих держав, які не є членами Гаазької конвенції, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів (1961 р.) та з якими не укладено двосторонніх угод про правову допомогу, які спрощують процедуру підтвердження дійсності документів); 2) поставляння апостилю, що являє собою спрощену процедуру легалізації документів, яка прийнята між країнами — учасницями Гаазької конвенції.

Відомості, які містяться в матеріалах, отриманих у результаті виконання дій, передбачених у запиті про міжнародне співробітництво, органами іноземної держави та за процедурою, передбаченою законодавством запитуваної держави, не потребують легалізації і визнаються судом допустимими, якщо під час їх отримання не було порушено засади справедливого судочинства, права людини і основоположні свободи (ст. 550 КПК). Отже зазначені відомості не потребують легалізації і визнаються судом допустимими, якщо вони: 1) отримані у результаті виконання дій, передбачених у запиті про міжнародне співробітництво; 2) отримані за процедурою, передбаченою законодавством запитуваної держави; 3) під час їх отримання не було порушено засади справедливого судочинства, права людини і основоположні свободи.

1.5. Міжнародна правова допомога у кримінальних провадженнях

Міжнародна правова допомога у кримінальних провадженнях є важливим елементом сучасних правових систем, що сприяє співпраці між державами у боротьбі з транснаціональною злочинністю та забезпеченні правосуддя. Ця форма співпраці ґрунтується на принципах взаємності, поваги до суверенітету та дотримання міжнародних договорів. У цьому есе

досліджується поняття та зміст міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні, процес запиту та виконання такої допомоги, а також різні форми, яких вона може набувати.

Поняття та зміст міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні. Міжнародна правова допомога у кримінальному провадженні - це взаємна допомога, що надається однією країною іншій у здійсненні правосуддя, особливо у справах, пов'язаних із транскордонною злочинною діяльністю. Вона охоплює різні аспекти, включаючи обмін доказами, екстрадицію, допит свідків та виконання іноземних судових рішень. Основна мета полягає в тому, щоб злочинці не знаходили безпечного притулку в інших країнах і щоб правосуддя здійснювалося ефективно.

Зміст міжнародної правової допомоги у кримінальному провадженні може включати такі форми як:

Екстрадиція: Екстрадиція - це процес, за допомогою якого одна країна просить передати їй особу, обвинувачену або засуджену за вчинення злочину в іншій країні. Держава, що запитує, надає докази передбачуваного злочину і правові підстави для екстрадиції.

Обмін доказами: Країни часто обмінюються доказами, в тому числі документами, показаннями свідків і даними судово-медичної експертизи, щоб допомогти в кримінальному розслідуванні або судовому розгляді. Це може відбуватися в рамках двосторонніх угод або міжнародних конвенцій.

Допити свідків: У випадках, коли свідки або підозрювані проживають у різних країнах, міжнародна правова допомога може полягати у сприянні проведенню інтерв'ю, дачі показань або свідчень цих осіб відповідно до правових процедур обох країн.

Заморожування та конфіскація активів: Для боротьби з фінансовими злочинами країни співпрацюють у заморожуванні та конфіскації активів,

отриманих внаслідок незаконної діяльності. Це може включати обмін фінансовою документацією та координацію юридичних дій.

Передача кримінальних проваджень: У деяких випадках країна може вимагати передачі кримінального провадження до іншої юрисдикції, якщо вона є більш придатною для розгляду справи. Це часто робиться для забезпечення справедливого судового розгляду або для об'єднання пов'язаних справ.

Запит про міжнародну правову допомогу, його зміст, подання, розгляд та виконання. Запит про міжнародну правову допомогу, як правило, починається з того, що запитуюча країна надсилає офіційний запит до запитуваної країни. У цьому запиті описується конкретна допомога, яка запитується, і міститься необхідна інформація, наприклад, правова підстава для запиту, деталі справи, а також докази або дії, які вимагаються. Після отримання запиту запитувана країна оцінює свої юридичні зобов'язання за міжнародними договорами, двосторонніми угодами або міжнародним звичаєвим правом. Якщо запит відповідає необхідним критеріям і відповідає внутрішньому законодавству, запитувана країна приступає до виконання запиту. Виконання запиту може включати збір доказів, встановлення місцезнаходження та затримання осіб, які переховуються від правосуддя, або сприяння в проведенні допитів та отриманні свідчень. Дуже важливо, щоб запитувана країна забезпечила відповідність запитуваної допомоги своїм внутрішнім правовим процедурам і гарантувала дотримання прав залучених осіб.

Форми міжнародної правової допомоги. Міжнародна правова допомога може надаватися в різних формах, залежно від характеру кримінальної справи та потреб запитуючої країни:

Екстрадиція: Як згадувалося раніше, екстрадиція є поширеною формою міжнародної правової допомоги, що передбачає передачу осіб,

обвинувачених або засуджених за вчинення злочинів, запитуючій державі для притягнення до кримінальної відповідальності.

Договори про взаємну правову допомогу (ДВПД): Договори про взаємну правову допомогу - це двосторонні або багатосторонні угоди, які регулюють різні аспекти правового співробітництва, включаючи обмін доказами, допити свідків та екстрадицію. Ці договори спрощують процес запиту та надання допомоги.

Червоні повідомлення Інтерполу: Інтерпол видає "червоні повідомлення", або попередження про міжнародний розшук, для полегшення арешту та екстрадиції осіб, які переховуються від правосуддя, по всьому світу. Хоча вони не є юридично обов'язковими, вони слугують важливими інструментами для пошуку та затримання підозрюваних.

Передача кримінальних проваджень: У випадках, що стосуються кількох юрисдикцій або пов'язаних правопорушень, країни можуть домовитися про передачу кримінального провадження до найбільш відповідної юрисдикції для забезпечення ефективності та справедливості.

Співпраця у сфері конфіскації та повернення активів: Для боротьби з фінансовими злочинами країни співпрацюють у заморожуванні та конфіскації активів, отриманих від незаконної діяльності. Це часто передбачає обмін фінансовою документацією та юридичними процесами.

Програми захисту свідків: У випадках, коли свідки потребують захисту через погрози або залякування, міжнародна правова допомога може включати переселення та забезпечення безпеки свідків.

Отже, міжнародна правова допомога у кримінальних провадженнях є життєво важливим механізмом сприяння правосуддю та боротьби з транснаціональною злочинністю. Вона діє на основі принципів

співробітництва, взаємності та поваги до національного суверенітету. Сприяючи обміну доказами, екстрадиції та іншим формам співпраці, країни можуть ефективно співпрацювати для притягнення злочинців до відповідальності та підтримання верховенства права на міжнародному рівні. Це важливий інструмент для вирішення проблем нашого взаємопов'язаного світу та забезпечення того, щоб правосуддя не знало кордонів.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає міжнародне співробітництво та міжнародна правова допомога у кримінальних провадженнях? Їх співвідношення.

2. Які існують форми міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях?

3. Які існують види (рівні) правового регулювання міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях?

4. Надайте класифікацію засад міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях. У чому полягає їх значення?

5. Які суб’єкти беруть участь у правовідносинах, пов’язаних із здійсненням міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях?

6. Яким документом ініціюється міжнародне співробітництво під час кримінального провадження та які вимоги висуваються до такого документу?

Розділ 2.

Видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення (екстрадиція) як форма міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні

2.1. Поняття та види екстрадиції.

У міжнародному співробітництві інститут видачі (екстрадиції, лат. extraditio – видача іноземній державі особи, яка порушила закони цієї держави) відіграє значну роль у сфері міжнародно-правового співробітництва у кримінальному судочинстві. Будучи формою міжнародного співробітництва під час кримінального провадження, екстрадиція є важливим правовим інструментом протидії злочинності, який, у силу своєї особливої правової природи, спирається на норми конституційного, міжнародного, кримінального та кримінального процесуального права.

Зазначимо, що у міжнародній практиці, зокрема у міжнародних документах, застосовується термін «видача винуватих» (Конвенція про попередження злочину геноциду та покарання за нього) або лаконічний, але більш влучний термін «видача» (Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних і психотропних засобів), або «видача правопорушників» (Європейська конвенція про видачу правопорушників), а також «видача осіб» (Договір між Україною і Китайською Народною Республікою про правову допомогу у цивільних та кримінальних справах; Договір між Україною та Республікою Грузія про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах). Український КПК оперує терміном «видача осіб, які вчинили кримінальне правопорушення», що в цілому відповідає суті самого процесу видачі та його розумінню з точки зору забезпечення прав людини.

Безпосередньо питання видачі осіб для кримінального переслідування або виконання вироку на міжнародному рівні регламентовано

Європейською конвенцією про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 р. і додатковими протоколами до неї (від 15 жовтня 1975 р. та від 17 березня 1978 р.), Конвенцією про правову допомогу і правові відносини у цивільних сімейних та кримінальних справах від 22 січня 1993 р. і Протоколом до неї від 28 березня 1997 р., Конвенцією про правову допомогу і правових відносинах з цивільних, сімейним і кримінальних справах від 7 жовтня 2002 р., а також двосторонніми договорами про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейним і кримінальних справах.

Слід зазначити, що безпосередньо у міжнародних конвенціях і договорах не розкривається поняття екстрадиції, а лише встановлюються зобов'язання держав – учасниць видавати одна одній за умов дотримання положень та умов, викладених у міжнародному договорі, всіх осіб, до яких компетентні органи запитуючої країни здійснюють судочинство у зв'язку з будь-яким злочином або які розшукуються зазначеними органами для виконання вироку або ухвали на арешт (ст. 1 Європейської конвенції про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 р.). Як видно, в цій Конвенції нормативно закріплений термін «видача особи». У практичній площині використовуються обидва поняття – «екстрадиція» та «видача».

Відповідно до ст. 541 КПК під **видачею особи (екстрадицією)** слід розуміти видачу особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для 1) притягнення до кримінальної відповідальності або 2) виконання вироку.

У науковій літературі виділяють декілька видів екстрадиції.

Залежно від мети, у зв'язку із яким запитується видача, виділяють екстрадицію: з метою здійснення кримінального переслідування (притягнення до кримінальної відповідальності); з метою виконання вироку (видача для відбування покарання); з метою виконання окремих процесуальних дій (тимчасова видача); видача із відстрочкою; повторна видача.

Тимчасова видача – вид екстрадиції, коли існує необхідність запобігання закінченню строків давності притягнення до кримінальної відповідальності або втраті доказів у кримінальному провадженні. У разі задоволення запиту про тимчасову видачу, така особа має бути повернута до відповідної іноземної держави у погоджений строк.

Видача із відстрочкою – вид екстрадиції, коли особа, видача якої потрібна, притягнута до кримінальної відповідальності або засуджена за інший злочин на території запитуваної Договірної Сторони. Така видача може бути відстрочена до припинення карного переслідування, приведення вироку у виконання або до звільнення від покарання (ст. 63. Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних сімейних та кримінальних справах 1993 р.).

Повторна видача – вид екстрадиції, коли видана особа ухилиться від карного переслідування або від відбуття покарання і повернеться на територію запитуваної Договірної Сторони. У цьому разі за новою вимогою вона повинна бути видана без надання матеріалів (ст. 68 Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних сімейних та кримінальних справах 1993 р.).

Залежно від нормативно-правових підстав: на підставі нормативно-правових актів міжнародного та національного характеру (договірна); на основі принципу взаємності.

За суб'єктом *залежно від громадянства особи*, яку видають: екстрадиція громадян (Греція, США, Франція, Японія), іноземних громадян, осіб без громадянства (більшість країн), осіб з подвійним громадянством.

Залежно від змісту правозастосовчої діяльності і екстрадиційних процедур виділяють видачу, здійснювану в традиційному («загальному»), ускладненому і спрощеному порядку. Як правило, ускладнений порядок застосовується при передачі особи в органи і установи міжнародної юстиції (Міжнародний кримінальний суд і міжнародні трибунали). Прикладом спрощеного порядку екстрадиції може служити видача між країнами -

членами Євросоюзу на підставі Європейського ордера на арешт (European Arrest Warrant, EAW).

2.2. Екстрадиційні системи

На сьогодні склалися три основні екстрадиційні системи: європейсько-континентальна, англоамериканская система країн загального права і змішана. У рамках цих систем прийнято виділяти окремі моделі екстрадиції. Наприклад, раніше в європейсько-континентальній системі окремо виділяли моделі, характерні для Бенілюксу, Скандинавії та країн Східної Європи. Зараз для цієї системи характерні в основному дві моделі - екстрадиція за єдиними правилами Євросоюзу (для країн-учасниць Євросоюзу) і екстрадиція, здійснювана на підставі традиційних процедур з урахуванням особливостей національного законодавства окремих країн. У країнах загального права виділяють моделі, характерні для країн Британської співдружності (Великобританії, Австралії та деяких країн колишніх британських колоній) і для країн північно-американського континенту (США і Канади). Змішана система (або «французька») застосовується в таких країнах, як Франція, Італія і Туреччина.

Європейська (континентальна) модель видачі осіб, які вчинили злочин, представлена більшістю країн континентальної Європи і Латинської Америки, колишніми колоніями європейських держав. Нормативний фундамент цієї моделі складає Європейська конвенція про видачу 1957 р. і два Додаткові протоколи до неї 1975 і 1978 рр[14]. Основними ознаками, які характеризують її, є ряд чітко визначених принципів: подвійної кримінальності, спеціалізації, невидачі власних громадян.

[14] Цей процес отримав свій розвиток також в ряді договірних актів з тієї ж проблематики: Конвенція про обмін осіб, які вчинили злочини (Страсбург, 1983); Угода між членами Європейського Співтовариства про тлумачення принципу aut dedere, aut judicare (Брюссель, 1987); Угода про передачу осіб, які вчинили злочини (Брюссель, 1987); Конвенція про співробітництво у боротьбі з міжнародними злочинами (Брюссель, 1991); Конвенція про спрощену процедуру видачі (1995 р.); Конвенція з проблем видачі (1996 р.).

Для більшості країн, представників європейської моделі екстрадиції, властиве те, що їх власне право (будь то спеціальний закон або окрема норма) може виступати в якості самостійної юридичної підстави видачі осіб за відсутності договору.

У рамках зазначеної моделі екстрадиції на досить високому рівні знаходиться ступінь внутрішньодержавного екстрадиційного регулювання. Його традиційно становлять, по-перше, конституційні нори, які встановлюють заборону на видачу власних громадян (а іноді також і з політичних мотивів); по-друге, кримінально-правові норми, які стосуються екстрадиції при визначенні меж дії кримінального закону; кримінальні процесуальні норми, що зачіпають увесь обсяг питань, пов'язаних із її реалізацією.

Далі, в рамках саме цієї правової сім'ї вперше з'явився спеціальний закон про видачу. Сама концепція прийняття спеціальних законів у цих країнах знаходиться на досить високому рівні. Останні визначають не тільки екстрадиційну політику держави, але і заповнюють прогалини, наявні у договірному регулюванні (так, Закон Франції про Видачу від 10 березня 1927 р. вказує на пріоритетне положення міжнародного договору по відношенню до національного закону в регулюванні екстрадиційних відносин, але так само виходить на перший план (грає незамінну роль) у випадку повної відсутності такого чи в разі наявності прогалин).

Принципова відмінність європейсько-континентальної системи полягає в тому, що процедура видачі носить адміністративний характер: запит розглядається з точки зору його відповідності укладеним міжнародним угодам, а потім надходить до Міністерства юстиції (прокуратури) для юридичного висновку щодо відповідності укладених міжнародних договорів і національного законодавства. Остаточне рішення про видачу приймає або саме Міністерство юстиції (прокуратура), або уряд (компетентний орган). Іншими словами, для цієї системи не потрібна перевірка обґрунтованості пред'явленого обвинувачення особі, видача якої

запитується, прийняття остаточного рішення належить компетентному органу. По суті, для позитивного вирішення питання у цьому разі потрібно лише правильно складений запит і докази того, що обвинувачений і запитувана особа - один і той же суб'єкт.

Англо-американська система, навпаки, передбачає обов'язковий судовий розгляд щодо вирішення питання про екстрадицію запитуваної особи. При цьому видача можлива лише на підставі дослідження судом достатності підстав і неспростовність доказів, які викривають особу у вчиненні злочину. Під достатністю підстав розуміється «достатність доказів для того, щоб будь-яка розсудлива людина була впевнена у тому, що людина дійсно скоїла злочин». Таке традиційне англо-американське правило щодо подання доказів, і саме воно є причиною багатьох непорозумінь у відносинах з країнами континентального права. Причина ж такої складної процедури криється в тому, що англоамериканская система екстрадиції, на відміну від континентально-європейської, дотримується незмінного правила: видавати злочинців, які переховуються, незалежно від їх громадянства. Саме такої політики дотримується США.

Змішана система екстрадиції вперше була запроваджена у Франції і тому отримала назву «французької». Згідно з правилами, характерним для цієї системи, запит спочатку розглядається в судових інстанціях. Негативне рішення судових органів є обов'язковим для компетентного органу. Разом з тим позитивне рішення суду не є обов'язковим - воно носить рекомендаційний характер. Цікавою рисою змішаної системи є те, що вона не вимагає подання доказів вини злочинця, але у той же час запитуваній особі дозволяється наводити докази на користь своєї невинуватості. Іншими словами, незважаючи на те, що питання про винуватість особи вирішується в країні вчинення злочину, така особа може наводити докази своєї невинуватості у суді країни перебування, які повинні бути враховані судом.

Традиційним джерелом екстрадиційних норм видачі осіб виступають регіональні та субрегіональні угоди, що укладаються між країнами,

пов'язаними спільною географією й тісними політичними, соціальноекономічними, культурними і правовими традиціями. Сам по собі цей факт не характеризує окрему систему, оскільки прийняття аналогічних договорів в рівній мірі властиве экстрадиционному законодавству країн, що представляють різні моделі. Однак це зайвий раз свідчить про ефективність такого підходу до вирішення правових проблем екстрадиції. При цьому, узагальнюючи існуючу практику окремих держав у питаннях екстрадиції, згадувані вище конвенції суттєво розвинули відносини у цій сфері, сприяючи формуванню єдиного екстрадиційного простору на тому чи іншому континенті. Фактично на сьогоднішній день такі регіональні системи реалізації інституту видачі створені по всьому світу.

Типовими прикладами багатосторонніх субрегіональних договорів про екстрадицію можуть служити: Договір про екстрадицію Ліги арабських держав від 14 вересня 1952 р. між такими країнами, як Єгипет, Ірак, Йорданія, Саудівська Аравія і Сирія; Азіатсько-Африканська конвенція про видачу 1961 р.; Конвенція про екстрадицію та правову допомогу у кримінальних справах між країнами Бенілюксу, підписана 27 червня 1962 р.[15]; Нордичний договір про видачу, укладений в 1962 р.[16]; Міжамериканська конвенція про екстрадицію 1981 р., підписана в Каракасі.

[15] Правова система країн Бенілюксу, що діє на основі Угоди про екстрадицію та правову допомогу у кримінальних справах 1962 р. (набула чинності 11 грудня 1967 р.) встановлює можливість видачі фактично за будь-який злочин, незалежно від ступеня його тяжкості. У Бельгії, Нідерландах і Люксембурзі мінімальний строк покарання, що служить поділом між екстрадиційним та неекстрадиційним злочином, встановлений Європейською конвенцією в один рік для кримінального переслідування і 4 місяці позбавлення волі для відбування покарання, суттєво знижений - до 6 і 3 місяців відповідно.

[16] Так звана Скандинавська система, що діє між 5 країнами: Данією, Ісландією, Норвегією, Фінляндією і Швецією. Сторони, що його уклали, опустили планку у визначенні мінімального строку покарання, передбачивши видачу за злочини, карані будь-яким більш суворим покаранням, ніж штраф. Прийняття такого нестандартного рішення передувало ухвалення в 1960 р. єдиного для названих країн Закону про видачу, який досяг максимального рівня універсалізації норм про видачу вже на національному рівні. Одночасно названі країни у відносинах між собою істотно скоротили перелік основних вимог, що пред'являються до екстрадиції, зокрема, вони виключили правило «подвійної кримінальності» злочину, дозволили видачу як власних громадян, так і політичних злочинців. Надалі ця тенденція поширилася на всій території Євросоюзу, хоча і в дещо зміненій формі - у вигляді європейського ордера на арешт. Його правову основу склало ухвалене 13 червня 2002 р. Рамкове рішення «Про Європейський ордер на арешт та процедури передачі осіб між державами-членами», що представляє собою нову, «спрощену» систему передавання правопорушників.

Окремо серед названих угод виділяється План з передачі правопорушників, що перебувають у розшуку, у межах Співдружності Націй, розроблений у ході зустрічі міністрів юстиції держав–членів Співдружності в квітні-травні 1966 р. у Лондоні. Особливість цього документа зумовлюється тим, що нині діюче міждержавне утворення, іменоване Співдружністю Націй, географічно охоплює собою держави, розташовані на п'яти континентах, які розрізняються релігіями і соціальними системами, але об'єднані колись в Британську Співдружність Націй на правах домініонів. Тому встановлений в рамках Співдружності Націй єдиний конвенційний режим регулювання видачі утворює єдину систему екстрадиції, об'єднуючим критерієм якої є не географічний принцип, а загальне метропольно-колоніальне минуле та схожість правових системи, в основі яких лежить англійське «загальне право» (Common Law). Увібравши в себе основні риси Закону Великобританії 1881 р. про правопорушників, які перебувають у розшуку, що регламентує розшук злочинців-втікачів всередині Британської імперії, зазначений План являє собою вже не внутрішньодержавний акт англійського парламенту, а міжнародний договірно-правовий акт.

Слід зазначити, що глобалізаційні процеси призводять до конвергенції сформованих моделей екстрадиції: країни з традиційною адміністративною процедурою екстрадиції поступово розширюють сферу судового контролю за діяльністю компетентних органів, які приймають по суті рішення про видачу. У свою чергу країни, де вирішення питання про видачу відноситься до виключної прерогативи судової влади, розширюють адміністративні процедури у вирішенні цих справ.

2.3. Підстави та умови екстрадиції. Обставини, що перешкоджають екстрадиції

Як вже зазначалось, під екстрадицією розуміється видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для 1) притягнення до кримінальної відповідальності або 2) виконання вироку (ст. 541 КПК).

Нормативно-правовою основою видачі особи є положення базових багатосторонніх договорів України (Європейської конвенції про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 року, а також Додаткового протоколу від 15 жовтня 1975 року та Другого додаткового протоколу від 17 березня 1978 року до цієї Конвенції; Конвенції про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22 січня 1993 року та Протоколу від 28 березня 1997 року до цієї Конвенції), а також чисельні двосторонні договори. Видача особи також можлива за наслідком звернення запитуючої сторони про видачу особи на підставі принципу взаємності у разі наявності умов для такої видачі.

Видача особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, відбувається якщо за законом України хоча б за один із злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року або особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі і невідбутий строк становить не менше чотирьох місяців (ч. 1 ст. 573 КПК). Запит компетентного органу іноземної держави про видачу особи може розглядатися лише у разі дотримання вимог, зазначених у ч.1 ст. 573 КПК.

Таким чином, на початковому етапі підставою для здійснення видачі особи є запит компетентного органу, до якого законом та міжнародними актами висуваються конкретні імперативні вимоги (докладніше – підрозділ 3.4).

Виходячи зі змісту статті 574 КПК, видачі підлягають такі категорії осіб:

- підозрювані, обвинувачені під час провадження на стадії досудового розслідування;

- обвинувачені, засуджені у провадженнях на стадії судового розгляду або виконання вироку.

Відповідно, видача особи може здійснюватись за умов:

- екстрадиційності злочину - означає, що злочин має входити до списку злочинів, за вчинення яких можна вимагати видачі особи (відповідно до двосторонніх та багатосторонніх (універсальних та спеціальних) угод), а також вимогам ч.1 ст. 573 КПК;

- подвійної підсудності - означає, що діяння повинне бути кваліфікованим як злочинне в законодавстві обох країн;

- наявності процесуального статусу особи (підтверджується відповідними документами, що додаються до запиту);

- спеціалізації - видана особа може піддаватися кримінальному переслідуванню за той злочин, у зв'язку з яким вона була видана.

У разі відсутності цих умов у видачі особи має бути відмовлено.

Відповідно до ч. 4 ст. 573 КПК центральний орган України має право відмовити в направленні запиту до іноземної держави, якщо існують передбачені цим Кодексом або міжнародним договором України обставини, які можуть перешкоджати видачі. Він також має право відмовити компетентному органу України у зверненні до іноземної держави, якщо видача буде явно невиправданою з огляду на співвідношення тяжкості вчиненого особою кримінального правопорушення та ймовірних витрат, необхідних для екстрадиції.

Окрім цього, також існують обставини, що перешкоджають екстрадиції. Так, законодавець передбачив спеціальну норму, відповідно до якої у видачі особи відмовляється у разі, якщо:

1) особа, стосовно якої надійшов запит про видачу, відповідно до законів України на час прийняття рішення про видачу (екстрадицію) є громадянином України;

2) злочин, за який запитано видачу, не передбачає покарання у виді позбавлення волі за законом України;

3) закінчилися передбачені законом України строки давності притягнення особи до кримінальної відповідальності або виконання вироку за злочин, за який запитано видачу;

4) компетентний орган іноземної держави не надав на вимогу центрального органу України додаткових матеріалів або даних, без яких неможливе прийняття рішення за запитом про видачу (екстрадицію);

5) видача особи (екстрадиція) суперечить зобов'язанням України за міжнародними договорами України;

5^{-1}) є обґрунтовані підстави вважати, що видача особи (екстрадиція) суперечить інтересам національної безпеки України;

6) наявні інші підстави, передбачені міжнародним договором України (ч. 1 ст. 589 КПК).

Так, міжнародними договорами можуть бути встановлені й інші підстави для відмови у видачі. Наприклад, у ст. 57 Конвенції про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 р. також вказані такі підстави, як:

- у відношенні особи, видача якої потрібна, на території запитуваної Договірної Сторони за той же злочин був винесений вирок або постанова про припинення провадження в справі, що вступила в законну силу;
- злочин відповідно до законодавства запитуючої або запитуваної Договірної Сторони переслідується в порядку приватного обвинувачення (за заявою потерпілого).
- злочин, у зв'язку з яким потрібна видача, здійснено на території запитуваної Договірної Сторони.

Незважаючи на загальне визнання принципу невидачі власних громадян (КПК України послідовно відобразив принцип, закріплений у ч. 2 ст. 25 КУ), існують приклади, коли держави погоджуються видати власних громадян. Так, наприклад, у США, Греції, Франції, Японії та деяких інших

країнах можуть бути видані громадяни цих держав, якщо вони отримали громадянство після скоєння злочину, за яке передбачена видача.

Особа, якій надано статус біженця, статус особи, яка потребує додаткового захисту, або їй надано тимчасовий захист в Україні, не може бути видана державі, біженцем з якої вона визнана, а також іноземній державі, де її здоров'ю, життю або свободі загрожує небезпека за ознаками раси, віросповідання (релігії), національності, громадянства (підданства), приналежності до певної соціальної групи або політичних переконань, крім випадків, передбачених міжнародним договором України.

У разі відмови у видачі з мотивів громадянства та наявності статусу біженця або з інших підстав, що не виключають здійснення кримінального провадження, за клопотанням компетентного органу іноземної держави Офіс Генерального прокурора доручає здійснення досудового розслідування стосовно цієї особи в порядку, передбаченому цим Кодексом (ч. 2, 3 ст. 589 КПК).

Відповідно до ч. 4 ст. 590 КПК рішення про видачу особи (екстрадицію) не може бути прийнято, якщо така особа подала заяву про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, чи скористалася відповідно до законодавства правом на оскарження рішення щодо зазначених статусів, до остаточного розгляду заяви, у порядку, встановленому законодавством України. Інформація про подання особою зазначених заяв або оскарження відповідних рішень не надається іноземній державі, що надіслала запит.

У видачі може бути відмовлено у тих випадках, коли певною особою вчинено злочин політичного характеру. Однак не існує єдиного критерію для визначення злочину політичного характеру, тому саме ця невизначеність посилює проблеми під час вирішення питань видачі. Принцип невидачі політичних злочинців не поширюється на осіб, які вчинили міжнародні злочини. Вони підлягають безумовній видачі.

Обов'язковості видачі громадянина третьої держави також не існує. Під час видачі громадян третьої держави виникає питання про узгодженість цього акта з державою громадянства.

Неодноразовими є випадки відмови у видачі з гуманних міркувань. Такі обставини, як похилий вік, серйозне захворювання досить часто є підставами відмови у видачі. Важливою рисою змісту інституту видачі є положення, що дозволяє державі відмовити у видачі, якщо є підстави вважати, що особа, яка видається, буде піддана у запитуючій державі впливу, несумісному з правопорядком цієї держави, або ж такому, що суперечить загальновизнаним стандартам у галузі прав людини. Не може мати місце видача, якщо є підстави вважати, що можливе застосування тортур чи інших видів впливу, які принижують гідність людини[17]. Окрім цього, обставиною, що може перешкоджати видачі особи може бути те, що видача не повинна бути здійснена, коли злочин, що становить предмет вимоги, карається смертною карою у державі, яка вимагає видачі. І хоча прямої вказівки на це у КПК України немає, але правові позиції ЄСПЛ досить чітко вказують на необхідність відмови у видачі[18]. Відповідно, за таких обставин у запитуваної держави на підставі положень Конвенції

[17] Така практика сформована зокрема під впливом правових позицій ЄСПЛ, як наприклад: справа Соеринг проти Об'єднаного Королівства, заява № 14038/88, 7 липня 1989 р.; Круз Варас проти Швеції, заява № 15567/89, 20 березня 1991 р.; Вілвараях й інші проти Об'єднаного Королівства, заява № 13163/87, 30 жовтня 1991 р.; Чахал проти Об'єднаного Королівства, заява № 22414/93, 15 листопада 1996 р.; Ахмед проти Австрії, заява № 25964/94, 17 грудня 1996 р.; ТІ проти Об'єднаного Королівства, заява № 43844/98, 7 березня 2000 р.). У рішенні Сааді проти Італії (заява № 37201/06, 28 лютого 2008 р.) Європейський суд з прав людини підтвердив свої більш ранні рішення про те, що заборона на катування і нелюдське чи принизливе поводження чи покарання відповідно до Статті 3, включаючи невід'ємне зобов'язання щодо невидворення, є абсолютною і застосовується незалежно від поведінки особи, якої вона стосується, навіть якщо вона небажана чи небезпечна, і природи злочину, що міг бути скоєний такою особою.

[18] Європейський суд з прав людини в п. 43 рішення від 10.12.2009 р. у справі «Коктиш проти України» зазначив, що компетентний орган під час розгляду питання про видачу особи має визначити, чи не призведе видача до порушення ст. 2 та/або ст. 3 та/або ст. 6 Конвенції. У зазначеній справі заявник стверджував, що в разі екстрадиції до Республіки Білорусь йому загрожує засудження до смертної кари на порушення статті 2 Конвенції. Щодо всіх цих тверджень ЄСПЛ зазначає таке: – у разі обґрунтування існування «майже неминучого» ризику позбавлення особи життя в запитуючій країні вислання може вважатися «умисним позбавленням життя» на порушення ст. 2 Конвенції; – якщо доведено наявність суттєвих підстав вважати, що в разі видачі запитуючій країні такій особі насправді загрожує поводження, заборонене ст. 3 Конвенції, держава, яка прийняла рішення про екстрадицію, може бути відповідальною за порушення ст. 3 Конвенції.

виникає обов’язок не видавати особу запитуючій державі, аби не допустити порушення гарантованих Конвенцію прав і свобод такої особи.

2.4. Порядок зносин запитуючої та запитуваної держави

Порядок зносин запитуючої та запитуваної держав в рамках здійснення екстрадиції особи регламентується багатосторонніми та двосторонніми міжнародними договорами, а також відповідними нормами КПК.

За загальним правилом відповідно до ст. 548 КПК запит про міжнародне співробітництво (доручення, клопотання) складається органом, який здійснює кримінальне провадження, або уповноваженим ним органом згідно з вимогами КПК та відповідного міжнародного договору України, а за його відсутності - згідно із КПК. Запит і долучені до нього документи складаються у письмовій формі, засвідчуються підписом уповноваженої особи та печаткою відповідного органу. Вони супроводжуються засвідченим у встановленому порядку перекладом мовою, визначеною відповідним міжнародним договором України, а за відсутності такого договору - офіційною мовою запитуваної сторони або іншою прийнятною для цієї сторони мовою. Запит надсилається за кордон поштою, а в невідкладних випадках електронним, факсимільним або іншим засобом зв’язку. У такому разі оригінал запиту надсилається поштою не пізніше трьох днів з моменту його передання електронною поштою, факсимільним або іншим засобом зв’язку. Уповноважений (центральний) орган України може прийняти до розгляду запит, який надійшов від запитуючої сторони електронним, факсимільним або іншим засобом зв’язку. Виконання такого запиту здійснюється виключно за умови підтвердження надіслання або передачі його оригіналу. Направлення компетентному органу іноземної держави матеріалів виконання запиту можливе тільки після отримання українською стороною оригіналу запиту.

Центральними органами України щодо видачі особи (екстрадиції), якщо інше не передбачено міжнародним договором України, є відповідно Офіс Генерального прокурора щодо видачі (екстрадиції) підозрюваних, обвинувачених у кримінальних провадженнях під час досудового розслідування та Міністерство юстиції України щодо видачі (екстрадиції) підсудних, засуджених у кримінальних провадженнях під час судового провадження або виконання вироку.

Порядок підготовки документів та направлення запитів регламентований ст. 575 КПК. Так, клопотання про видачу особи в Україну готує слідчий, прокурор, який здійснює нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування, або суд, який розглядає справу чи яким ухвалено вирок, з дотриманням вимог, передбачених КПК та відповідним міжнародним договором України.

Клопотання складається у письмовій формі і повинно містити дані про особу, видача якої вимагається, обставини і кваліфікацію вчиненого нею злочину. До клопотання додаються такі документи:

1) засвідчена копія ухвали слідчого судді або суду про тримання особи під вартою, якщо видача запитується для притягнення до кримінальної відповідальності;

2) копія вироку з підтвердженням набуття ним законної сили, якщо видача запитується для приведення вироку до виконання;

3) довідка про відомості, які вказують на вчинення кримінального правопорушення особою, або довідка про докази, якими підтверджується винуватість розшукуваної особи у його вчиненні;

4) положення статті закону України про кримінальну відповідальність, за яким кваліфікується кримінальне правопорушення;

5) висновок компетентних органів України про громадянство особи, видача якої запитується, складений згідно з вимогами закону про громадянство України;

6) довідка про частину невідбутого покарання, якщо йдеться про видачу особи, яка вже відбула частину призначеного судом покарання;

7) інформація про перебіг строків давності;

8) інші відомості, передбачені міжнародним договором України, який також чинний для іноземної держави, на території якої встановлено розшукувану особу.[19]

Таке клопотання та додані документи підписуються слідчим, прокурором або суддею, засвідчуються печаткою відповідного органу та перекладаються мовою, передбаченою міжнародним договором України.

Клопотання про видачу особи (екстрадицію) передаються до відповідного центрального органу України через відповідну регіональну прокуратуру у десятиденний строк з дня затримання особи на території іноземної держави. У зазначений строк керівник відповідного органу досудового розслідування у складі апарату Національної поліції, центрального апарату органу безпеки, органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства, органу Державного бюро розслідувань України, Національного антикорупційного бюро України безпосередньо передає Офісу Генерального прокурора клопотання про видачу особи (екстрадицію).

Центральний орган України за наявності підстав, передбачених міжнародним договором України, звертається до компетентного органу іноземної держави із запитом про видачу особи в Україну. Запит про видачу

[19] У свою чергу, ч. 2 ст. 12 Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року прямо визначає, що запит супроводжується:
1) оригіналом або завіреною копією обвинувального вироку та постанови суду або постанови про негайне затримання чи ордера на арешт або іншого розпорядження, яке має таку саму силу і видане відповідно до процедури, передбаченої законодавством запитуючої сторони;
2) викладом правопорушень, за які вимагається видача, зокрема відомостями про час і місце їх вчинення, їх юридичною кваліфікацією і посиланням на відповідні правові положення, які зазначаються якнайточніше;
3) копією відповідних законодавчих актів або, коли це неможливо, викладом відповідного закону;
4) по змозі якомога точнішим описом відповідної особи, а також будь-якою іншою інформацією, що може сприяти встановленню її особистості та громадянства.
1) найменування запитуючої та запитуваної установ.
.

направляється керівником центрального органу України або уповноваженою ним особою протягом п’яти днів з дня отримання клопотання.

У разі повідомлення компетентним органом іноземної держави про одержання згоди затриманої особи на її видачу (екстрадицію) в Україну підготовка клопотання здійснюється виключно на вимогу уповноваженого (центрального) органу України. Зміст клопотання та перелік документів, що додаються до клопотання, визначаються уповноваженим (центральним) органом України відповідно до вимог КПК та міжнародних договорів України.

У разі отримання запиту про видачу особи від компетентного органу іноземної держави уповноваженим (центральним) органом України такий запит може розглядатись лише за умов дотримання вимог, передбачених ч.1 ст. 573 КПК.

Одночасно із цим зносини можуть бути й за відсутності міжнародного договору. Відповідно до ст. 544 КПК за відсутності міжнародного договору України міжнародна правова допомога *чи інше співробітництво* може бути надано на підставі запиту іншої держави чи запитано на засадах взаємності. Уповноважений (центральний) орган України, направляючи до такої держави запит, письмово гарантує запитуваній стороні розглянути в майбутньому її запит про надання такого самого виду співробітництва.

За відсутності міжнародного договору з відповідною державою уповноважений (центральний) орган України надсилає запит до Міністерства закордонних справ України для подальшого передання його компетентному органу запитуваної сторони дипломатичним шляхом.

2.5. Етапи екстрадиційного процесу

Розглядаючи безпосередньо порядок видачі особи, яка оголошена іноземною державою у розшук для здійснення кримінального

переслідування або виконання вироку, який визначений вітчизняним КПК, то в загальному плані екстрадиція включає: офіційне звернення про встановлення місця перебування на території запитуваної держави особи, яку необхідно видати та видачу такої особи; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави (п. 2 ст. 541 КПК).

У більш конкретному вигляді процедура екстрадиції включає такі етапи:

1) центральні органи України щодо видачі особи (екстрадиції) направляє запит про видачу особи (екстрадицію) (ст. 573 КПК), або ж отримує цей запит від компетентного органу іноземної держави;

2) уповноваженою службовою особою у певних випадках проводиться затримання особи, яка розшукується іноземною державою у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 582 КПК);

3) до затриманої особи, яка вчинила злочин за межами України або відносно якої прийшов запит про видачу, застосовується тимчасовий, екстрадиційний арешт або запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою, для забезпечення видачі особи на запит іноземної держави (статті 583, 584, 585 КПК);

4) центральні органи України щодо видачі особи розглядають запити компетентних органів іноземних держав про видачу особи (екстрадицію), організовують проведення екстрадиційної перевірки та приймають рішення щодо них (пункти 2, 3 ч. 4 ст. 574 КПК, статті 587, 589, 592 КПК), після чого організовують прийом-передачу осіб, до яких прийнято рішення про видачу (екстрадицію) (п. 4 ч. 4 ст. 574 КПК, ст. 593 КПК).

Відповідно до ч. 1 ст. 573 КПК запит про видачу особи (екстрадицію) направляється за умови, якщо за законом України, хоча б за один із злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року або особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі і невідбутий строк

становить не менше 4 місяців. Зауважимо, що запити про тимчасову передачу і транзитне перевезення особи направляються та розглядаються у такому самому порядку, як і запити про видачу особи (екстрадицію).

Процедура екстрадиції особи до України ініціюється шляхом складання відповідного клопотання, вимоги до якого встановлені ч. 2 ст. 575 КПК та були детально розглянуті у попередньому підрозділі.

Затримання на території України особи, яка розшукується іноземною державою у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення, є, як правило, обов'язковим елементом екстрадиційного процесу та здійснюється уповноваженою службовою особою. Про таке затримання негайно інформується прокурор, у межах територіальної юрисдикції якого здійснено затримання. Повідомлення прокурору, до якого додається копія протоколу затримання, повинно містити докладну інформацію щодо підстав та мотивів затримання.

Прокурор, отримавши повідомлення, перевіряє законність затримання особи, яка розшукується компетентними органами іноземних держав, та негайно інформує відповідну регіональну прокуратуру.

Про затримання таких осіб відповідна регіональна прокуратура протягом шістдесяти годин після затримання повідомляє відповідний центральний орган України, який протягом трьох днів інформує компетентний орган іноземної держави.

Про кожен випадок затримання громадянина іноземної держави, який вчинив злочин за межами України, відповідна регіональна прокуратура також повідомляє Міністерство закордонних справ України (ст. 582 КПК).

Перевірка обставин, що можуть перешкоджати видачі здійснюється у формі екстрадиційної перевірки. **Екстрадиційною перевіркою** є діяльність визначених законом органів щодо встановлення та дослідження передбачених міжнародним договором України, іншими актами законодавства України обставин, що можуть перешкоджати видачі особи (екстрадиції), яка вчинила злочин (п. 8 ч. 1 ст. 541 КПК). Така перевірка

здійснюється центральним органом України або за його дорученням чи зверненням відповідною регіональною прокуратурою протягом 60 днів. Цей строк може бути продовжено відповідним центральним органом України. Матеріали екстрадиційної перевірки разом із висновком щодо такої перевірки надсилаються відповідному центральному органу України.

При перевірці обставин, що можуть перешкоджати видачі особи іноземній державі з'ясовуються обставини, викладені у відповідних міжнародних договорах та ст. 589 КПК (докладніше дивись підрозділ 3.3).

Згідно зі ст. 583 КПК до затриманої особи, яка вчинила злочин за межами України, застосовується **тимчасовий арешт** до сорока діб або інший встановлений відповідним міжнародним договором України строк до надходження запиту про її видачу. Правом звернутися до слідчого судді, у межах територіальної юрисдикції якого здійснено затримання, із клопотанням про застосування тимчасового арешту наділений тільки прокурор. До клопотання додаються: 1) протокол затримання особи з відміткою про роз'яснення особі її права надати згоду на видачу (екстрадицію) для застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку, а також права на відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності у разі надання згоди на її видачу (екстрадицію); 2) документи, що містять дані про вчинення особою злочину на території іноземної держави та обрання щодо неї запобіжного заходу компетентним органом іноземної держави; 3) документи, що підтверджують особу затриманого; 4) письмова заява затриманої особи про згоду на її видачу (екстрадицію), в якій особа може зазначити про відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності (в разі наявності такої письмової заяви).

Якщо максимальний строк тимчасового арешту, передбачений ч. 1 ст. 583 КПК, закінчився, а запит про видачу цієї особи не надійшов, особа підлягає негайному звільненню з-під арешту. Звільнення особи з-під тимчасового арешту у зв'язку з несвоєчасним надходженням до

центрального органу України запиту про видачу не перешкоджає застосуванню до неї екстрадиційного арешту в разі отримання в подальшому такого запиту.

У разі надходження запиту про видачу особи (екстрадицію) до закінчення строку тимчасового арешту ухвала слідчого судді про застосування тимчасового арешту втрачає юридичну силу з моменту винесення слідчим суддею ухвали про застосування **екстрадиційного арешту** щодо цієї особи, з клопотанням про застосування якого звертається також прокурор (ч.1 ст. 584 КПК).

Екстрадиційний арешт – це застосування запобіжного заходу у вигляді тримання особи під вартою з метою забезпечення її видачі (екстрадиції) (п. 9 ч. 1 ст. 541 КПК). Разом із клопотанням на розгляд слідчому судді подаються: 1) копія запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи (екстрадицію), засвідчена центральним органом України; 2) документи про громадянство особи; 3) наявні матеріали екстрадиційної перевірки (ч. 2 ст. 584 КПК).

Особі, щодо якої надійшов запит про видачу, повідомляється про право звертатись із проханням про застосування спрощеного порядку видачі в порядку, передбаченому ст. 588 КПК. Такий порядок видачі можливий лише за наявності письмової згоди цієї особи та відбувається без проведення в повному обсязі перевірки наявності можливих перешкод для видачі. Якщо така особа не погоджується на свою видачу, застосовується звичайний порядок розгляду запиту про видачу.

При розгляді клопотання слідчий суддя не досліджує питання про винуватість та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу.

Під час розгляду клопотання слідчий суддя встановлює особу, роз’яснює особі її право надати згоду на видачу (екстрадицію) для застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку, а

також право на відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності у разі надання згоди на видачу (екстрадицію), з'ясовує бажання особи скористатися цими правами, перевіряє добровільність надання особою згоди на її видачу (екстрадицію), відмови від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності, усвідомлення особою правових наслідків такої згоди (відмови), перевіряє запит про видачу та наявні матеріали екстрадиційної перевірки, вислуховує думку прокурора, інших учасників і постановляє ухвалу про:

1) застосування екстрадиційного арешту;

2) затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію) та застосування екстрадиційного арешту;

3) затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію), відмови особи від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності та застосування екстрадиційного арешту;

4) застосування екстрадиційного арешту та відмову у затвердженні згоди особи на її видачу (екстрадицію);

5) відмову в застосуванні екстрадиційного арешту, якщо для його обрання немає підстав.

Копія ухвали слідчого судді, постановленої за результатами розгляду питання щодо затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію), невідкладно направляється уповноваженому (центральному) органу України через відповідну регіональну прокуратуру разом із копією письмової заяви особи про згоду на її видачу (екстрадицію).

Ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку особою, щодо якої застосовано екстрадиційний арешт, її захисником чи законним представником, прокурором, крім ухвал слідчого судді про затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію) та застосування екстрадиційного арешту, про затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію), відмови особи від застосування спеціального правила щодо

меж кримінальної відповідальності та застосування екстрадиційного арешту, які оскарженню не підлягають.

Екстрадиційний арешт застосовується до вирішення питання про видачу особи (екстрадицію) та її фактичної передачі, але не може тривати більше 12 місяців (ч. 10 ст. 584 КПК). Утім, за наявності обставин, які гарантують запобігання втечі особи та забезпечення у подальшому її видачі, слідчий суддя може обрати щодо такої особи запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою (екстрадиційним арештом).

Тимчасовий або екстрадиційний арешт припиняється у разі, якщо: 1) центральний орган України в передбачені міжнародним договором України строки не отримав запит про видачу особи (екстрадицію); 2) під час екстрадиційної перевірки встановлено обставини, за наявності яких видача особи (екстрадиція) не здійснюється; 3) компетентний орган іноземної держави відмовився вимагати видачу особи; 4) центральним органом України прийнято рішення про відмову у видачі особи (екстрадиції).

Наступний етап екстрадиційної процедури – прийняття рішення за запитом (ст. 590 КПК). Після вивчення матеріалів екстрадиційної перевірки центральний орган України приймає рішення про видачу особи (екстрадицію) або відмову у видачі (екстрадиції) іноземній державі. Про своє рішення центральний орган України повідомляє компетентний орган іноземної держави, а також особу, щодо якої воно прийнято. У разі прийняття рішення про видачу (екстрадицію) такій особі вручається його копія. Якщо впродовж 10 днів зазначене рішення не оскаржено до суду, організовується фактична видача цієї особи компетентним органам іноземної держави. Рішення про видачу особи (екстрадицію) не може бути прийнято, якщо така особа подала заяву про визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, чи скористалася відповідно до законодавства правом на оскарження рішення щодо зазначених статусів, до остаточного розгляду заяви у порядку, встановленому законодавством

України. Інформація про подання особою зазначених заяв або оскарження відповідних рішень не надається іноземній державі, що надіслала запит.

Рішення про видачу особи (екстрадицію) може бути оскаржено особою, стосовно якої воно прийняте, її захисником чи законним представником до слідчого судді, в межах територіальної юрисдикції якого така особа тримається під вартою, крім випадку, передбаченого статтею 588 цього Кодексу. Якщо до особи застосовано запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою, скарга на рішення про видачу такої особи (екстрадицію) може бути подана до слідчого судді, в межах територіальної юрисдикції якого розташований відповідний центральний орган України (ч.1 ст. 591 КПК).

Важливим є те, що при розгляді скарги слідчий суддя не досліджує питання про винуватість та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу (екстрадицію). При цьому, ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку прокурором, особою, щодо якої прийнято рішення, її захисником чи законним представником. Подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді зупиняє набрання нею законної сили та її виконання. У свою чергу, ухвала суду апеляційної інстанції може бути оскаржена в касаційному порядку лише прокурором з мотивів неправильного застосування судом норм міжнародних договорів України, якщо скасування рішення про видачу (екстрадицію) перешкоджає подальшому провадженню щодо особи, видача якої запитувалася іноземною державою.

Після прийняття рішення про видачу особи (екстрадицію) центральний орган України може відстрочити фактичну передачу особи до іноземної держави у разі, якщо: 1)особа притягається до кримінальної відповідальності або відбуває покарання у виді позбавлення чи обмеження волі за інший злочин на території України – до закінчення досудового розслідування або судового провадження, відбування покарання чи

звільнення від покарання з будь-яких підстав; 2) особа, щодо якої надійшов запит про видачу, тяжко хворіє і за станом здоров'я не може бути видана без шкоди її здоров'ю.

І завершальний етап екстрадиції – фактична передача особи під юрисдикцію запитуючої держави. Статтею 593 КПК встановлено, що з метою фактичної передачі особи, щодо якої прийнято рішення про видачу (екстрадицію), центральний орган України після набрання чинності цим рішенням надає відповідні доручення (направляє звернення) компетентним органам України. Передача особи має бути здійснена протягом 15 днів з дати, встановленої для її передачі, крім випадку, передбаченого статтею 588. Цей строк може бути продовжено центральним органом України до 30 днів, після чого особа підлягає звільненню з-під варти. Проте, якщо компетентний орган іноземної держави з незалежних від нього обставин не може прийняти таку особу, центральний орган України встановлює нову дату передачі у строки, передбачені ч. 2 ст. 593 КПК. Під час фактичної передачі особи компетентний орган іноземної держави інформується про строк перебування її під вартою в Україні. Доставлення до установ системи виконання покарань особи, щодо якої компетентним органом іноземної держави прийнято рішення про видачу в Україну, забезпечують компетентні органи України за дорученням (зверненням) центрального органу України.

2.6. Забезпечення прав особи, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію) І.В. ГЛОВЮК

У кримінальному процесуальному законодавстві України закріплено кримінальний процесуальний статус особи, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію). У ст. 3 КПК України ця особа не віднесена до сторін кримінального провадження, але у ст. 45 КПК України визнано, що стосовно цієї особи здійснюється захист.

Стаття 581 КПК України передбачає невичерпний перелік прав особи, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію), до яких віднесено такі права:

- знати, у зв'язку з яким кримінальним правопорушенням надійшов запит про її видачу (екстрадицію);
- мати захисника і побачення з ним за умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, на присутність захисника під час допитів;
- у разі затримання - на повідомлення близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб про затримання і місце свого перебування;
- брати участь у розгляді судом питань, пов'язаних з її триманням під вартою і запитом про її видачу (екстрадицію);
- ознайомлюватися із запитом про видачу (екстрадицію) або одержати його копію;
- оскаржувати рішення про тримання під вартою, про задоволення запиту про видачу (екстрадицію);
- висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо запиту про видачу (екстрадицію);
- у будь-який час до прийняття рішення про її видачу (екстрадицію) надати згоду на видачу (екстрадицію) з метою застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку;
- одночасно з наданням згоди на видачу (екстрадицію) відмовитися від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності;
- у разі, якщо особа не володіє державною мовою - робити заяви, заявляти клопотання, виступати в суді мовою, якою вона володіє, користуватися послугами перекладача, а також отримати переклад судового рішення та

рішення центрального органу України мовою, якою вона користувалася під час розгляду;

- якщо особа, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію) тримається під вартою - на зустрічі з представником дипломатичної чи консульської установи своєї держави.

Право особи знати, у зв'язку з яким кримінальним правопорушенням надійшов запит про її видачу (екстрадицію) реалізується шляхом ознайомлення з запитом про її видачу (екстрадицію) або отриманням його копії (що є окремими правом такої особи). Фактично це право не може бути реалізовано на етапі затримання та застосування тимчасового арешту.

Зважаючи на те, що стосовно такої особи здійснюється захист, КПК України передбачає її право мати захисника і побачення з ним за умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, на присутність захисника під час допитів. Враховуючи, що екстрадиційне провадження є частиною кримінального провадження, а щодо розшукуваної іноземною державою особи можуть бути застосовані в Україні заходи процесуального примусу, її правове становище є аналогічним правовому становищу підозрюваного або обвинуваченого за цим Кодексом, коментована стаття гарантує вказаній особі право на захисника на будь-якому етапі її видачі, але не пізніш як із моменту затримання[20]. КПК України не передбачає особливостей здійснення захисту та специфіку прав захисника при здійсненні захисту особи, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію). Зважаючи на те, що щодо особи, видача якої запитується, компетентними органами України не висунуто обвинувачення у вчиненні злочину, за який вимагається її видача, права захисника такої особи обмежено положеннями ч. 1 ст. 581 КПК України, а права захисника, передбачені ч. 4 та 5 ст. 46 КПК

[20] Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. С. 1011

України, здійснюються лише у межах, що пов'язані з розглядом та вирішенням запиту про видачу особи[21].

Стосовно особи, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію), застосовуються загальні правила залучення захисника: або самою особою, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію), або іншою особою за її проханням або згодою; слідчим, прокурором, слідчим суддею для здійснення захисту за призначенням (ст. 49 КПК України). Зважаючи на положення п.п. 5, 7 ст. 14 Закону України «Про безоплатну правову допомогу», особа, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію) має право на безоплатну вторинну правову допомогу, яка надається адвокатами, які співпрацюють з центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Кількість побачень із захисником за умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, не обмежені.

Особа, яка стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію), має право на присутність захисника під час допитів. У разі неявки захисника вирішується питання стосовно залучення іншого захисника для проведення окремої процесуальної дії, у порядку, передбаченому ст. 53 КПК України.

Право брати участь у розгляді судом питань, пов'язаних з триманням під вартою і запитом про її видачу (екстрадицію), реалізується шляхом: подання заяв (скарг) у порядку ст. 206 КПК України та участі у їх розгляді; участі при розгляді клопотання про застосування тимчасового арешту; участі у розгляді клопотання про застосування екстрадиційного арешту; оскарженні та участі в апеляційному провадженні за скаргами на ухвали слідчих суддів за результатами розгляду клопотань про застосування тимчасового /

[21] Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. С. 1011

екстрадиційного арешту; поданні скарги на участі у її розгляді з метою перевірки слідчим суддею наявності підстав для звільнення особи з-під варти у порядку ч. 12 ст. 584 КПК України; розгляді заяви про згоду на її видачу (екстрадицію); оскарженні та участі у розгляді скарги на рішення про видачу особи (екстрадицію); оскарженні та участі в апеляційному провадженні за скаргами на ухвали слідчих суддів стосовно рішення про видачу особи (екстрадицію); участі в касаційному провадженні за скаргою прокурора на ухвалу суду апеляційної інстанції стосовно рішення про видачу особи (екстрадицію). При цьому право оскаржувати рішення про тримання під вартою, про задоволення запиту про видачу (екстрадицію) та право висловлювати в судовому засіданні свою думку щодо запиту про видачу (екстрадицію) виокремлені як самостійні у ст. 581 КПК України.

Особа, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію), має право у будь-який час до прийняття рішення про її видачу (екстрадицію) надати згоду на видачу (екстрадицію) з метою застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку, і одночасно з наданням згоди на видачу (екстрадицію) відмовитися від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності. Сутність цього правила полягає у тому, що видана особа не може бути піддана арешту, переслідуванню, суду, засуджена або затримана з метою виконання покарання чи постанови про утримання під вартою, її свобода також не може бути обмежена з будь-яких інших підстав за будь-яке правопорушення, вчинене до її видачі, крім правопорушення, за яке її було видано, за винятком таких випадків: a) коли Сторона, яка її видала, на це згодна; b) коли така особа, маючи можливість залишити територію Сторони, якій вона була видана, не зробила цього впродовж 30 днів після її остаточного звільнення або, залишивши цю територію, знову туди повернулася (ст. 14 Європейської конвенції про видачу правопорушників в редакції Четвертого додаткового Протоколу до Європейської Конвенції про

видачу правопорушників). Статтею 5 Третього додаткового Протоколу до Європейської Конвенції про видачу правопорушників передбачено, що кожна держава під час підписання чи здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти, документа про прийняття, затвердження або приєднання чи будь-коли пізніше може заявити, що правила, визначені статтею 14 Конвенції, не застосовуються, якщо особа, видана цією державою відповідно до статті 4 цього Протоколу: a) погоджується на видачу; або b) погоджується на видачу та явно висловлює відмову від права застосування спеціального правила. Відповідно, видана в Україну особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності або щодо неї може бути виконано вирок суду лише за ті злочини, за які здійснена видача (екстрадиція). Обмеження, висловлені компетентним органом іноземної держави під час прийняття рішення про видачу особи в Україну, є обов'язковими при прийнятті відповідних процесуальних рішень. Якщо застереження компетентного органу іноземної держави щодо обмежень у видачі особи стосується виконання вироку, суд, який ухвалив вирок, вирішує питання про приведення його до виконання лише за ті діяння, за які відбулася видача. У разі вчинення особою до її видачі (екстрадиції) іншого злочину, не зазначеного у запиті про видачу, притягти таку особу до кримінальної відповідальності або виконати вирок суду за цей злочин можна лише після отримання згоди компетентного органу іноземної держави, що видала особу. Ці положення не застосовуються у разі, якщо компетентний орган іноземної держави повідомив, що видана в Україну особа надала згоду на її видачу (екстрадицію) та відмовилася від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності (ст. 576 КПК України).

Право робити заяви, заявляти клопотання, виступати в суді мовою, якою вона володіє, користуватися послугами перекладача, а також отримати переклад судового рішення та рішення центрального органу України мовою,

якою вона користувалася під час розгляду, корелюється із засадою мови, якою здійснюється кримінальне провадження (ст. 29 КПК України). Рішення про запрошення перекладача приймається органом досудового розслідування, який затримав таку особу, судом або органом, який проводить екстрадиційну перевірку, за власною ініціативою або за клопотанням особи, видача якої запитується[22].

Якщо особа, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію) тримається під вартою, вона має право на зустрічі з представником дипломатичної чи консульської установи своєї держави. Положення стосовно того, що консульські посадові особи мають право відвідувати громадянина представляємої держави, який знаходиться в в'язниці, під вартою чи затриманий, для бесіди з ним, а також мають право листуватися з ним і вживати заходів до забезпечення йому юридичного представництва; вони також мають право відвідувати будь-якого громадянина представляємої держави, який знаходиться в в'язниці, під вартою чи затриманий в їх окрузі на виконання судового рішення, регламентовані ст. 36 Віденської конвенції про консульські зносини 1963 р.

2.7. Застосування заходів забезпечення кримінального провадження при здійсненні екстрадиції. І.В. ГЛОВЮК

При здійсненні екстрадиції застосовується певний перелік заходів забезпечення кримінального провадження, який відрізняється залежно від етапу екстрадиційного провадження.

[22] Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. С. 1011

Особа, яка розшукується іноземною державою, може бути ***затримана*** на території України. Таке затримання здійснюється уповноваженою службовою особою (ст. 208 КПК України). Особі роз'яснюється її право надати згоду на видачу (екстрадицію) для застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку, а також право на відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності у разі надання згоди на її видачу (екстрадицію).

Про затримання негайно інформується прокурор, у межах територіальної юрисдикції якого здійснено затримання. Таке повідомлення повинно містити докладну інформацію щодо підстав та мотивів затримання, до нього додається копія протоколу затримання. Прокурор, отримавши повідомлення, перевіряє законність затримання та негайно інформує відповідну регіональну прокуратуру. Про затримання регіональна прокуратура протягом шістдесяти годин після затримання повідомляє відповідний центральний орган України, який протягом трьох днів інформує компетентний орган іноземної держави, а також Міністерство закордонних справ України. Затримана особа негайно звільняється у разі, якщо: 1) протягом шістдесяти годин з моменту затримання вона не доставлена до слідчого судді для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу тимчасового або екстрадиційного арешту; 2) встановлено обставини, за наявності яких видача (екстрадиція) не здійснюється. В іншій, не врегульованій ст. 582 КПК України частині правовідносини затримання регулюються статтями 206 та 208 КПК України[23].

До затриманої особи може бути застосовано ***тимчасовий арешт*** (взяття під варту особи, розшукуваної за вчинення злочину за межами України, на строк, визначений КПК України або міжнародним договором

[23] Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. С. 1013

України, до отримання запиту про видачу (екстрадицію)). Тимчасовий арешт застосовується строком до сорока діб або інший встановлений відповідним міжнародним договором України строк до надходження запиту про видачу особи. Тимчасовий арешт може бути припинений, якщо, впродовж 18 днів після арешту, запитувана Сторона не отримує запиту про видачу правопорушника і підтвердні документи (ст. 16 Європейської конвенції про видачу правопорушників). У разі якщо максимальний строк тимчасового арешту, закінчився, а запит про видачу цієї особи не надійшов, особа підлягає негайному звільненню з-під арешту.

Прокурор звертається до слідчого судді, у межах територіальної юрисдикції якого здійснено затримання, із клопотанням про застосування тимчасового арешту. Частиною 2 ст. 583 КПК України регламентовано, що до клопотання додаються: 1) протокол затримання особи з відміткою про роз'яснення особі її права надати згоду на видачу (екстрадицію) для застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку, а також права на відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності у разі надання згоди на її видачу (екстрадицію); 2) документи, що містять дані про вчинення особою злочину на території іноземної держави та обрання щодо неї запобіжного заходу компетентним органом іноземної держави; 3) документи, що підтверджують особу затриманого; 4) письмова заява затриманої особи про згоду на її видачу (екстрадицію), в якій особа може зазначити про відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності (в разі наявності такої письмової заяви). Клопотання має бути розглянуто слідчим суддею у найкоротший строк, але не пізніше сімдесяти двох годин з моменту затримання особи. Під час розгляду клопотання слідчий суддя встановлює особу затриманого, пропонує особі зробити заяву, роз'яснює особі її право надати згоду на видачу (екстрадицію) для застосування процедури видачі (екстрадиції) у

спрощеному порядку, а також право на відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності у разі надання згоди на її видачу (екстрадицію), з'ясовує бажання особи скористатися цими правами, перевіряє добровільність надання особою згоди на її видачу (екстрадицію), відмови від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності, усвідомлення особою правових наслідків такої згоди (відмови), перевіряє наявність документів, які мають бути додані до клопотання, вислуховує думку прокурора та інших учасників. Закон не визначає форму та зміст заяви особи, щодо якої вирішується питання про застосування тимчасового арешту. Така заява може бути викладена у формі пояснень особи щодо підстав її затримання (вчинення злочину за межами України та розшуку іноземною державою), а також наявності обставин, що можуть перешкоджати її видачі[24]. За результатами розгляду слідчий суддя постановляє ухвалу про:

- застосування тимчасового арешту;
- відмову в застосуванні тимчасового арешту;
- затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію) та застосування екстрадиційного арешту;
- затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію), відмови особи від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності та застосування екстрадиційного арешту;
- застосування тимчасового арешту та відмову у затвердженні згоди особи на її видачу (екстрадицію).

Після надходження запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи до неї може бути застосовано ***екстрадиційний арешт*** (застосування запобіжного заходу у вигляді тримання особи під вартою з метою забезпечення її видачі (екстрадиції)). Екстрадиційний арешт

[24] Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. С. 1015

застосовується до вирішення питання про видачу особи (екстрадицію) та її фактичної передачі, але не може тривати більше дванадцяти місяців. Він застосовується на підставі ухвали слідчого судді, постановленої за клопотанням прокурора.

Прокурор за дорученням або зверненням центрального органу України звертається з клопотанням про її екстрадиційний арешт до слідчого судді за місцем тримання особи під вартою. До клопотання додаються: копія запиту компетентного органу іноземної держави про видачу особи (екстрадицію), засвідчена центральним органом України; документи про громадянство особи; наявні матеріали екстрадиційної перевірки; ці матеріали мають бути перекладені державною мовою або іншою мовою, передбаченою міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Під час розгляду клопотання слідчий суддя встановлює особу, роз'яснює особі її право надати згоду на видачу (екстрадицію) для застосування процедури видачі (екстрадиції) у спрощеному порядку, а також право на відмову від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності у разі надання згоди на видачу (екстрадицію), з'ясовує бажання особи скористатися цими правами, перевіряє добровільність надання особою згоди на її видачу (екстрадицію), відмови від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності, усвідомлення особою правових наслідків такої згоди (відмови), перевіряє запит про видачу та наявні матеріали екстрадиційної перевірки, вислуховує думку прокурора, інших учасників. Слідчий суддя повинен перевірити наявність запиту та відповідних документів, визначених договором, на підставі яких вирішується питання про екстрадицію, а також відсутність обставин, що перешкоджають видачі або передачі[25]. При розгляді клопотання слідчий суддя не досліджує питання

[25] Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Відп. ред.: С.В.

про винуватість та не перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу. Обставинами, що можуть впливати на рішення слідчого судді про застосування екстрадиційного арешту та вказувати на те, що особа, видача якої запитується, перебуваючи на волі, може ухилитися від слідства та суду: відсутність зареєстрованого місця проживання, відсутність місця роботи, сім'ї, тривалість розшуку особи запитуючою державою[26]. За результатами розгляду слідчий суддя постановляє ухвалу про:

- застосування екстрадиційного арешту;

- затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію) та застосування екстрадиційного арешту;

- затвердження згоди особи на її видачу (екстрадицію), відмови особи від застосування спеціального правила щодо меж кримінальної відповідальності та застосування екстрадиційного арешту;

- застосування екстрадиційного арешту та відмову у затвердженні згоди особи на її видачу (екстрадицію);

- відмову в застосуванні екстрадиційного арешту, якщо для його обрання немає підстав. За наявності обставин, які гарантують запобігання втечі особи та забезпечення у подальшому її видачі, слідчий суддя може обрати щодо такої особи запобіжний захід, не пов'язаний із триманням під вартою (екстрадиційним арештом) (ст. 585 КПК України).

У межах визначеного в ухвалі строку слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа перебуває під вартою, за клопотанням прокурора не рідше одного разу на два місяці перевіряє наявність підстав для подальшого тримання особи під вартою або її

Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. С. 1017

[26] Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. С. 1018

звільнення. За скаргою особи, до якої застосовано екстрадиційний арешт, або її захисника чи законного представника слідчий суддя суду, в межах територіальної юрисдикції якого особа перебуває під вартою, не частіше одного разу на місяць перевіряє наявність підстав для звільнення особи з-під варти.

Скасовуються тимчасовий, екстрадиційний арешти або інші запобіжні заходи у порядку, передбаченому ст. 586 КПК України.

2.8. Порядок оскарження рішення про видачу особи (екстрадицію), розгляд та вирішення скарг І.В. ГЛОВЮК

Стаття 591 КПК України регламентує право на оскарження рішення про видачу особи (екстрадицію). Проте, само по собі право на оскарження рішень у кримінальному провадженні щодо видачі (екстрадиції) особи є майже не гарантованими фундаментальними міжнародними документами, які стосуються екстрадиційної процедури, наприклад, Європейська конвенція про видачу правопорушників, Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах взагалі не мають навіть посилань на можливості застування цього права[27].

Рішення про видачу особи (екстрадицію) може бути оскаржено особою, стосовно якої воно прийняте, її захисником чи законним представником до слідчого судді, в межах територіальної юрисдикції якого така особа тримається під вартою, або, якщо до особи застосовано запобіжний захід, не пов’язаний із триманням під вартою, - до слідчого судді, в межах територіальної юрисдикції якого розташований центральний орган України, який прийняв це рішення. Винятком є ситуації, коли застосовується видача особи (екстрадиція) у спрощеному порядку (ч. 8 ст. 588 КПК України), у такому випадку рішення центрального органу України

[27] Зуєв В.В. Кримінальні процесуальні гарантії прав особи при міжнародному співробітниц- тві під час кримінального провадження : монографія / В. В. Зуєв. – Х. : ТОВ «Оберіг», 2017. С. 148

є остаточним і оскарженню не підлягає. Якщо скаргу на рішення про видачу подає особа, яка перебуває під вартою, уповноважена службова особа місця ув'язнення негайно надсилає скаргу до слідчого судді і повідомляє про це відповідну регіональну прокуратуру.

Слідчий суддя розглядає скаргу протягом п'яти днів з дня її надходження до суду, вирішивши питання стосовно того, чи немає підстав для відмови у відкритті провадження або повернення скарги (ст. 304 КПК України). Судовий розгляд має змагальний характер, проводиться за участю прокурора, який проводив екстрадиційну перевірку, особи, щодо якої прийнято рішення про видачу, її захисника чи законного представника, участь цих осіб є обов'язковою. Частиною 3 ст. 591 КПК України не передбачена участь перекладача, проте, він має брати участь, виходячи з того, що особа, стосовно якої розглядається питання про видачу (екстрадицію), у разі, якщо вона не володіє державною мовою, має право робити заяви, заявляти клопотання, виступати в суді мовою, якою вона володіє, користуватися послугами перекладача. Крім того, у засіданні можуть брати участь представник дипломатичної чи консульської установи запитуючої сторони[28].

Порядок судового розгляду скарги статтею 591 КПК чітко не регламентовано, у зв'язку із цим за аналогією слід застосувати норми, що регламентують загальний порядок судового розгляду скарг у порядку ст. 306 КПК із урахуванням особливостей, зумовлених предметом розгляду[29]. Скарга розглядається у відкритому судовому засіданні, крім випадків, передбачених ч. 2 ст. 27 КПК України, забезпечується обов'язкове повне фіксування судового засідання за допомогою звуко- та відеозаписувальних технічних засобів (ч. 5 ст. 27 КПК України).

[28] Кримінальний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 2 / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – С. 579

[29] Пшенічко С.О. Розгляд слідчим суддею скарги на видачу особи (екстрадицію). Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2012. Вип. № 20. Ч. ІІ. Т. 3. С. 120

Підготовчу частину судового розгляду скарги складають такі дії слідчого судді: відкриття судового засідання й оголошення про розгляд скарги; встановлення, хто із учасників розгляду скарги з'явився, встановлення осіб та перевірка повноважень; оголошення прізвища слідчого судді та прізвищ інших осіб, які беруть участь у розгляді скарги, і роз'яснення права відводу; повідомлення про права і обов'язки; вирішення питання про можливість розгляду скарги за відсутності осіб, які були викликані або повідомлялися про розгляд скарги. Судове слідство при розгляді скарги полягає в заслуховуванні доводів скаржника, його захисника або представника, прокурора, дослідження матеріалів, що обґрунтовують скаргу або заперечення проти неї. Крім того, слідчий суддя зобов'язаний розглянути та вирішити заявлені клопотання. Розглядаючи скаргу, слідчий суддя має право проводити допити, досліджувати документи, звуко- і відеозаписи. Після з'ясування обставин та перевірки їх доказами вирішується питання про необхідність його доповнення; за відсутності клопотань або після вирішення клопотань, якщо вони були подані, слідчий суддя постановляє ухвалу про закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами і переходить до судових дебатів. Судові дебати при розгляді скарги полягають у промовах сторін за скаргою (у порядку, передбаченому ст. 364 КПК). Крім того, сторони за скаргою мають право обмінятися репліками. Після судових дебатів слідчий суддя видаляється до нарадчої кімнати для винесення ухвали за результатами судового розгляду скарги. Ухвала постановляється слідчим суддею у нарадчій кімнаті і підписується ним. Ухвала проголошується негайно після виходу слідчого судді з нарадчої кімнати. Слідчий суддя роз'яснює зміст ухвали, порядок і строки її оскарження або вказує на неможливість її оскарження.

Частина 4 ст. 591 визначає обмеження дослідження слідчим суддею при розгляді скарги: слідчий суддя не досліджує питання про винуватість та не

перевіряє законність процесуальних рішень, прийнятих компетентними органами іноземної держави у справі стосовно особи, щодо якої надійшов запит про видачу (екстрадицію). З урахуванням доктринальних напрацювань та реалій судової практики, предмет судового дослідження є більш широким і його можна сформулювати наступним чином: перевірка відповідності форми та змісту запиту міжнародним договорам та КПК України; наявність загальних умов видачі (ст. 573 КПК) (зокрема, дотримання правила «подвійної кримінальності» та правила про екстрадиційність злочину); наявність або відсутність підстав до відмови у видачі особи (ст. 589 КПК, ч. 4 ст. 590); правильність та повнота проведення екстрадиційної перевірки[30].

У судовій практиці підставами для відмов у задоволенні скарг визнаються: відсутність обставин, які виключають видачу особи[31]; відсутність українського громадянства, незвернення для набуття статусу біженця та отримання громадянства, можливість етапування станом здоров'я, екстрадиційність злочину[32], екстрадиційність злочину та незакінчення строків давності притягнення особи до кримінальної відповідальності[33]; невстановлення обставин, які б відповідно до вимог ст. 589 КПК України, давали підстави для відмови у видачі (екстрадиції)[34]; відмова у задоволенні заяви про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та подання позову до Окружного адміністративного суду міста Києва про визнання протиправним та скасування рішення ДМС України після закінчення екстрадиційної

[30] Пшенічко С.О. Розгляд слідчим суддею скарги на видачу особи (екстрадицію). Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2012. Вип. № 20. Ч. II. Т. 3. С. 120
[31] Ухвала Апеляційного суду Рівненської області від 22.03.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/22069465
[32] Ухвала Апеляційного суду м. Києва від 21.08.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/68528879
[33] Ухвала Апеляційного суду Рівненської області від 29.12.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/20690202
[34] Ухвала Апеляційного суду міста Києва від 6.04.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/65971322

перевірки[35]; не перебування особи на дату постановлення оскаржуваного рішення судом першої інстанції у процедурі визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту[36].

За результатами розгляду слідчий суддя виносить ухвалу, якою:

- залишає скаргу без задоволення;

- задовольняє скаргу і скасовує рішення про видачу (екстрадицію).

Підстави задоволення скарги і скасування рішення про видачу особи (екстрадицію) КПК не регламентує. Враховуючи положення норм ст. 573, ст. 587, ст. 589 КПК, ч. 4 ст. 590, підставами задоволення скарги можуть бути: невідповідність запиту про видачу нормам КПК та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Вадою України; недотримання вимоги про те, що запит компетентного органу іноземної держави про видачу особи може розглядатися лише якщо за законом України хоча б за один із злочинів, у зв'язку з якими запитується видача, передбачено покарання у виді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року або особу засуджено до покарання у виді позбавлення волі і невідбутий строк становить не менше чотирьох місяців; наявності обставин, що виключають видачу (ст. 589); прийняття рішення про видачу особи, якій надано статус біженця, статус особи, яка потребує додаткового захисту, або якій надано тимчасовий захист в Україні, про видачу державі, біженцем з якої вона визнана, а також іноземній державі, де її здоров'ю, життю або свободі загрожує небезпека за ознаками раси, віросповідання (релігії), національності, громадянства (підданства), приналежності до певної соціальної групи або політичних переконань (крім випадків,

[35] Ухвала Апеляційного суду міста Києва від 10 січня 2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71584183

[36] Ухвала Київського апеляційного суду від 3 червня 2019 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82490321

передбачених міжнародним договором України); неправильність або неповнота проведення екстраційної перевірки[37].

Ухвала слідчого судді може бути оскаржена в апеляційному порядку прокурором, особою, щодо якої прийнято рішення, її захисником чи законним представником. Подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді зупиняє набрання нею законної сили та її виконання. Ухвала суду апеляційної інстанції може бути оскаржена в касаційному порядку лише прокурором з мотивів неправильного застосування судом норм міжнародних договорів України, якщо скасування рішення про видачу (екстрадицію) перешкоджає подальшому провадженню щодо особи, видача якої запитувалася іноземною державою.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте співвідношення поняття видача та екстрадиція. Назвіть види екстрадиції.

2. Які існують екстрадиційні системи? У чому їх відмінність?

3. Назвіть підстави та умови екстрадиції.

4. Які існують обставини, що перешкоджають видачі особи?

5. Розкрийте порядок зносин запитуючої та запитуваної держав.

6. Які вимоги висуваються до клопотання про видачу особи?

7. За яких умов можливе співробітництво без міжнародного договору між державами?

8. Із яких етапів складається процедура екстрадиції? Коротко розкрийте зміст кожного етапу.

[37] Пшенічко С.О. Розгляд слідчим суддею скарги на видачу особи (екстрадицію). Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2012. Вип. № 20. Ч. ІІ. Т. 3. С. 121

Розділ 3. Перейняття кримінального провадження як форма міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні О.В. МАЛАХОВА

3.1. Поняття та умови перейняття кримінального провадження

Перейняття кримінального провадження – здійснення компетентними органами однієї держави розслідування з метою притягнення особи до кримінальної відповідальності за злочини, вчинені на території іншої держави, за її запитом (п. 3 ч. 1 ст. 541 КПК України).

Перейняття кримінального переслідування є однією з форм спільного судочинства при здійсненні міжнародного співробітництва під час кримінального провадження. Спільні форми судочинства зумовлені неможливістю вирішення конкретної кримінальної справи лише правовими засобами однієї держави або епізодичним використанням правових засобів іншої держави (через правову допомогу або видачу особи). Спільні форми здійснення судочинства пов'язані З більш тісним співробітництвом між державами, що полягає у передачі-прийнятті кримінального провадження в цілому або створення спеціальних спільних слідчих чи судових органів[38].

Існування такої форми міжнародного співробітництва, як перейняття кримінального провадження, обумовлене принципом «видай або суди» (aut dedere aut judicare), унаслідок якого, коли видача особи для притягнення до кримінальної відповідальності неможлива, необхідно здійснювати перейняття кримінального переслідування щодо особи й вирішувати питання про його подальше здійснення[39].

Правову основу для вирішення процесуальних питань перейняття кримінального переслідування, окрім КПК України, становить Європейська

[38] Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. С. 1027

[39] Підгородинська А.В. Визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів при перейнятті кримінального провадження / Південноукраїнський правничий часопис. 2015, № 2. С. 191.

конвенція про передачу провадження в кримінальних справах від 15.05.1972 року (ЕТв № 73) (далі – Конвенція від 15.05.1972 року).

Частина 2 ст. 595 КПК України визначає умови перейняття кримінального провадження, які деталізуються в Конвенції від 15.05.1972 року.

Перша умова базується на *наявності правового зв'язку особи з Україною або пов'язана з територією її перебування, у разі неможливості видачі такої особи або у її видачі відмовлено*. Звернемо увагу, що ч. 3 ст. 10 КК України вказує, що Україна може перейняти кримінальне провадження, в якому судовими органами іноземної держави не ухвалено вирок, щодо громадян України та іноземців, які вчинили злочини за межами України і перебувають на території України, але які не можуть бути видані іноземній державі або у видачі яких відмовлено, якщо діяння, у зв'язку з яким запитується передача кримінального провадження, згідно з КК України визнається злочином. Так, законодавець в п.п. 1, 2 ч. 2 ст. 595 КПК України вказав, що кримінальне провадження, в якому судовими органами іноземної держави не було ухвалено вирок, може бути перейняте Україною за таких умов: особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, є громадянином України і перебуває на її території; особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, є іноземцем або особою без громадянства і перебуває на території України, а її видача згідно із цим Кодексом або міжнародним договором України неможлива або у видачі відмовлено. Натомість, ч. 1 ст. 8 Конвенції від 15.05.1972 року визначає, що Договірна Держава може звернутися до іншої Договірної Держави із клопотанням про порушення кримінального переслідування в одному або декількох таких випадках: a) якщо підозрювана особа має постійне помешкання в запитуваній державі; b) якщо підозрювана особа є громадянином запитуваної держави або якщо ця держава є країною його походження; c) якщо підозрювана особа відбуває або має відбувати в запитуваній державі покарання, яке передбачає позбавлення волі; d) якщо в запитуваній державі

за той же самий злочин або за інші злочини проти підозрюваної особи порушено кримінальне переслідування; e) якщо вона вважає, що передача провадження виправдана інтересами встановлення істини, і зокрема, що найбільш суттєві докази знаходяться в запитуваній державі; f) якщо вона вважає, що виконання в запитуваній державі вироку, у разі винесення такого, може збільшити можливість соціальної реабілітації засудженого; g) якщо вона вважає, що присутність на судовому засіданні підозрюваної особи не може бути забезпечена в запитуючій державі, в той час як її присутність на судовому засіданні може бути забезпечена в запитуваній державі; h) якщо вона вважає, що вона не може сама виконати вирок, у разі винесення такого, навіть з використанням екстрадиції, в той час як запитувана держава спроможна це зробити.

Другою умовою перейняття кримінального провадження є *забезпечення гарантій щодо заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення.* Дана заборона є однією із найважливіших засад кримінального провадження, що гарантується як Конституцією України, так і ряду міжнародно-правових актів у галузі прав людини. Конституцією України закріплено цей принцип у ст. 61: «Ніхто не може бути двічі притягнений до юридичної відповідальності одного виду за одне й те саме правопорушення». Також це положення відображається у міжнародних актах. Так, згідно з п. 7 ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року, ніхто не повинен бути вдруге засуджений чи покараний за злочин, за який він уже був остаточно засуджений або виправданий відповідно до чинного закону або кримінально-процесуального права кожної країни. Відповідно до цих норм не допускається повторне притягнення до кримінальної відповідальності як тоді, коли особа вже зазнала раніше покарання за той самий злочин, так і тоді, коли перше притягнення до кримінальної відповідальності завершилося її виправданням. У ст. 4 Протоколу № 7 до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, прийнятого 22.11.1984 р.,

закріплено право не бути притягненим до суду або покараним двічі. Згідно з її положеннями нікого не можна вдруге притягнути до суду або покарати в порядку кримінального провадження під юрисдикцією однієї і тієї самої держави за правопорушення, за яке його вже було остаточно виправдано або засуджено відповідно до закону та кримінальної процедури цієї держави. Положення попереднього пункту не перешкоджають повторному розгляду справи згідно із законом та кримінальною процедурою відповідної держави за наявності нових або нововиявлених фактів чи суттєвих недоліків у попередньому судовому розгляді, які могли вплинути на результати розгляду справи[40].

Щодо вирішення питання про перейняття кримінального провадження законодавець, в контексті забезпечення гарантій щодо заборона двічі притягувати до кримінальної відповідальності за одне і те саме правопорушення, зазначив в п. 3 ч. 2 ст. 595 КПК України, що кримінальне провадження, в якому судовими органами іноземної держави не було ухвалено вирок, може бути перейняте Україною за умови, якщо запитуюча держава надала гарантії, що у разі ухвалення вироку в Україні особа, яка притягається до кримінальної відповідальності, не піддаватиметься у запитуючій державі державному обвинуваченню за те ж кримінальне правопорушення. В свою чергу в ст. 3 Конвенції від 15.05.1972 року відмічається, що будь-яка Договірна Держава, що згідно із своїм власним законодавством має повноваження переслідувати за вчинення злочину, може для цілей застосування цієї Конвенції відмовитися або утримуватися від кримінального переслідування підозрюваної особи, яка вже притягнута або буде притягнута до відповідальності іншою Договірною Державою за вчинення того ж злочину. З урахуванням пункту 2 статті 21 будь-яке рішення про відмову або утримання від кримінального

[40] Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. С. 63-64.

переслідування є тимчасовим до тих пір, поки остаточне рішення не буде прийняте в іншій Договірній Держав.

Третьою умовою перейняття кримінального провадження є *наявність «подвійної кримінальності»*. Це правило, по-перше, вимагає наявності злочину як необхідної умови кримінальної відповідальності, а, по-друге, діяння, за вчинення якого запитується видача особи, має бути кваліфіковане як злочин за законодавством і запитуючої, і запитуваної держав[41]. Законодавець в п. 4 ч. 2 ст. 595 КПК України вказує, що кримінальне провадження, в якому судовими органами іноземної держави не було ухвалено вирок, може бути перейняте Україною за умови, що діяння, якого стосується запит, є кримінальним правопорушенням за законом України про кримінальну відповідальність. Разом з тим, в ст. 7 Конвенції від 15.05.1972 року відмічено, що кримінальне переслідування може порушуватися у запитуваній державі тоді, коли злочин, щодо якого заявляється клопотання про порушення кримінального переслідування, становив би злочин у разі вчинення на її території і коли за таких обставин злочинцю може бути призначена міра покарання також згідно із її власним законодавством. Якщо злочин було вчинено особою, яка знаходиться на державній службі, або проти особи, установи чи майна, що має публічний статус в запитуючій державі, він вважається в запитуваній державі як такий, що був вчинений в цій державі особою, яка знаходиться на державній службі, або проти такої особи, установи чи майна, відповідно до того, проти кого він був дійсно вчинений.

Четвертою умовою перейняття кримінального провадження є *відсутність обставин, що свідчать про неможливість перейняття кримінального провадження*. Перелік таких обставин визначений в ст. 596 КПК України. Обставини, що свідчать про неможливість перейняття кримінального провадження можуть бути поділені на дві групи.

[41] Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. С. 63-64.

Перша група цих обставин стосується недотримання умов перейняття кримінального провадження, закріплених ч. 2 ст. 595 КПК України. Друга група обставин пов'язана з реалізацією принципу non bis in idem – ніхто не повинен двічі піддаватися покаранню за один злочин. Оскільки обставиною, що тягне за собою закриття кримінального провадження, є вирок за тим самим обвинуваченням, що набрало законної сили, або ухвала суду про закриття кримінального провадження за тим самим обвинуваченням, то кримінальне провадження, відповідно, не може бути перейняте, якщо щодо цієї ж особи у зв'язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні судом ухвалено виправдувальний вирок; щодо цієї ж особи у зв'язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні судом ухвалено обвинувальний вирок, за яким покарання вже відбуте або виконується; щодо цієї ж особи у зв'язку з тим же кримінальним правопорушенням в Україні закрите кримінальне провадження або її звільнено від відбування покарання у зв'язку з помилуванням або амністією. Крім того, провадження щодо заявленого кримінального правопорушення не може здійснюватися у зв'язку з закінченням строку давності, передбаченого ст. 49 КК України[42].

Приводом для перейняття Україною кримінального провадження є клопотання компетентних органів інших держав, яке розглядається центральним органом України щодо міжнародної правової допомоги або органом, уповноваженим здійснювати зносини відповідно до ч. 3 ст. 545 КПК України, протягом двадцяти днів з дня його надходження.

Частина 3 ст. 545 КПК України вказує, що офіс Генерального прокурора та Міністерство юстиції України у триденний строк надсилають до Національного антикорупційного бюро України отримані (надані) у рамках надання міжнародної правової допомоги матеріали, які стосуються фінансових та корупційних кримінальних правопорушень, у вигляді довідки. У разі перейняття кримінального провадження Офіс Генерального

[42] Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. С. 1030.

прокурора в порядку, передбаченому КПК України, доручає здійснення досудового розслідування відповідному прокурору, про що повідомляє державу, яка надіслала запит (ч. 3 ст. 595 КПК України). При відмові перейняти кримінальне провадження Офіс Генерального прокурора повертає матеріали відповідним органам іноземної держави з обґрунтуванням підстав відмови (ч. 4 ст. 595 КПК України).

Окрім обставин, що свідчать про неможливість перейняття кримінального провадження, які визначені в ст. 496 КПК України, підставами для відмови в перейнятті слугують також випадки, що наведені в ст. 11 Конвенції від 15.05.1972 року, а саме: (a) якщо вона вважає, що підстави, на яких ґрунтується клопотання, заявлене відповідно до статті 8, не підтверджуються; (b) якщо підозрювана особа не має постійного помешкання в запитуваній державі; (c) якщо підозрювана особа не є громадянином запитуваної держави і не мала постійного помешкання на території цієї держави на момент вчинення злочину; (d) якщо вона вважає, що злочин, щодо якого заявляється клопотання про порушення кримінального переслідування, має політичний характер або якщо йдеться про злочин суто військовий або податковий; (e) якщо вона вважає, що існують серйозні підстави зробити висновок про те, що клопотання про порушення кримінального переслідування мотивоване расовими, релігійними, національними міркуваннями або політичними поглядами; (f) якщо її власне законодавство вже застосовується до злочину і якщо на момент отримання клопотання витекли строки давності відповідно до її законодавства; в такому випадку пункт 2 статті 26 не застосовується; (g) якщо її повноваження ґрунтуються виключно на статті 2 і якщо на момент отримання клопотання закінчаться строки давності згідно з її законодавством, при цьому береться до уваги передбачене в статті 23 продовження цих строків на 6 місяців; (h) якщо злочин був вчинений за межами території запитуючої держави; (i) якщо кримінальне переслідування може суперечити міжнародним зобов'язанням запитуваної

держави; (j) якщо кримінальне переслідування може суперечити основоположним принципам правової системи запитуваної держави; (k) якщо запитуюча держава порушила процедуру, передбачену цією Конвенцією.

Кримінальне процесуальне законодавства України також передбачає можливість передання кримінального провадження іншій державі, за умови, що видача особи, яка підлягає притягненню до кримінальної відповідальності, неможлива або у видачі такої особи Україні відмовлено. Клопотання про передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави може бути складено слідчим, з подальшим його погодженням з прокурором, безпосередньо прокурором або судом. Зміст та форма даного клопотання про передання кримінального провадження визначено в ст. 600 КПК України. Клопотання про передання кримінального провадження компетентному органу іншої держави розглядається протягом двадцяти днів з моменту надходження уповноваженим (центральним) органом України.

3.2. Порядок перейняття кримінального провадження

Порядок перейняття кримінального провадження визначається КПК України та Європейською конвенцію про передачу провадження в кримінальних справах від 15.05.1972 року (ЕТв № 73) (далі – Конвенція від 15.05.1972 року).

У межах перейняття кримінального провадження можна виділити етапи визнання та виконання іноземного процесуального рішення, що має певну специфіку, детерміновану цією формою міжнародного співробітництва. Визнання складається з таких етапів: 1) початкового, на якому відбувається прийняття запиту від іноземної держави про надання міжнародної правової допомоги; 2) дослідного, на якому відбувається перевірка на предмет відповідності запиту встановленій міжнародно-

правовим договором формі та відсутності обставин, що перешкоджають виконанню запиту, як із точки зору міжнародно-правового договору, так і з позицій національного законодавства; 3) підсумкового[43].

Приводом для перейняття Україною кримінального провадження є клопотання компетентних органів інших держав. В ст.ст. 13-15 Конвенції від 15.05.1972 року визначаються вимоги до складання клопотання та повідомлень в провадженні щодо перейняття. Так, вказується, що усі клопотання, що передбачені цією Конвенцією, робляться в письмовій формі. Вони, а також всі повідомлення, які необхідні для застосування цієї Конвенції, надсилаються або міністерством юстиції запитуючої держави до міністерства юстиції запитуваної держави, або, за окремою взаємною домовленістю, безпосередньо органами запитуючої держави до органів запитуваної держави; відповіді надсилаються у такий же спосіб. У термінових випадках клопотання і повідомлення можуть надсилатися через Міжнародну організацію кримінальної поліції (Інтерпол). Будь-яка Договірна Держава може повідомити, шляхом перепровадження заяви на ім'я Генерального секретаря Ради Європи, про свій намір застосувати, у тому, що її стосується, правила передачі, які не визначені у п. 1 ст. 13. Якщо одна Договірна Держава вважає, що інформація, надіслана іншою Договірною Державою, недостатня для застосування нею Конвенції від 15.05.1972 року, вона запитує додаткову інформацію. Вона може встановлювати термін отримання такої інформації. Клопотання про порушення кримінального переслідування супроводжується оригіналом або засвідченою копією кримінальної справи, а також іншими необхідними документами. Однак, якщо підозрювана особа утримується під вартою у відповідності до положень розділу 5, а запитуюча держава не може подати ці документи разом із клопотанням про порушення кримінального переслідування, вони можуть бути надіслані пізніше. Запитуюча держава

[43] Підгородинська А.В. Визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів при перейнятті кримінального провадження / Південноукраїнський правничий часопис. 2015, № 2. С. 191-192.

письмово інформує також запитувану державу про всі процесуальні дії та про всі заходи стосовно провадження, які здійснено в запитуючій державі після передачі клопотання. Таке повідомлення супроводжується будь-якими необхідними документами.

Звернемо увагу, що в ст. 9 Конвенції від 15.05.1972 року зазначено, що компетентні органи запитуваної держави розглядають клопотання про порушення кримінального переслідування, яке було заявлене на виконання попередніх статей. Вони визначають у відповідності до їх власного законодавства, яких дій слід вжити щодо такого клопотання. Коли законодавством запитуваної держави передбачається, що покарання за злочин здійснюється адміністративним органом, така держава, у якомога стислі строки, інформує про це запитуючу державу, якщо тільки запитувана держава не зробила заяву згідно з п. 3 цієї статті. Будь-яка Договірна Сторона під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи приєднання або в будь-який інший час після цього може визначити, шляхом перепровадження заяви на ім’я Генерального секретаря Ради Європи, умови, за яких її внутрішнє законодавство дозволяє адміністративним органам здійснювати покарання за певні злочини. Така заява замінює повідомлення, яке передбачене у п. 2 цієї статті. Відповідно до ч. 1 ст. 598 КПК України кримінальне провадження, що перейняте від компетентного органу іншої держави, починається зі стадії досудового розслідування та здійснюється згідно з КПК України. За змістом п. 5 ч. 1 ст. 3 КПК України, таке перейняття починається внесенням відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань і закінчується закриттям кримінального провадження або направленням до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Слід відзначити, що Конвенція від 15.05.1972 року встановлює обмеження щодо подальших дій запитуваної держави після її звертається із клопотанням про перейняття кримінального провадження. Так, в ст. 21 відповідної Конвенції зазначається, що якщо держава звертається із клопотанням про порушення кримінального переслідування, вона не може продовжувати переслідувати підозрювану особу за злочин, у зв'язку з яким було заявлене клопотання про порушення кримінального переслідування, або виконувати рішення, яке вона постановила раніше щодо підозрюваної особи за цей злочин. До отримання рішення запитуваної держави щодо клопотання про порушення кримінального переслідування запитуюча держава однак зберігає за собою право здійснювати всі дії стосовно кримінального переслідування, за винятком притягнення до судової відповідальності або, у відповідних випадках, прийняття компетентним адміністративним органом рішення у справі. Право здійснення переслідування і примусового виконання поновлюється за запитуючою державою: (a) якщо запитувана держава інформує її про своє рішення не вживати дій щодо клопотання відповідно до статті 10; (b) якщо запитувана держава інформує її про своє рішення відмовити у прийнятті клопотання відповідно до статті 11; (c) якщо запитувана держава інформує її про своє рішення відкликати свою згоду на прийняття клопотання відповідно до статті 12; (d) якщо запитувана держава інформує її про своє рішення не порушувати провадження або припинити його; (e) якщо вона відкликає своє клопотання до того, як запитувана держава проінформує її про своє рішення вжити дій щодо клопотання.

Відповідно до ч. 3 ст. 598 КПК України слідчий, прокурор України після перейняття кримінального провадження мають право здійснювати будь-які передбачені КПК України процесуальні дії. Слід звернути увагу, що ст. 562 КПК України вказує, що якщо для виконання запиту компетентного органу іноземної держави необхідно провести процесуальну дію, виконання якої в Україні можливе лише з дозволу прокурора або суду,

така дія здійснюється лише за умови отримання відповідного дозволу в порядку, передбаченому цим Кодексом, навіть якщо законодавство запитуючої сторони цього не передбачає. Підставою для вирішення питання щодо надання такого дозволу є матеріали звернення компетентного органу іноземної держави. У разі якщо при зверненні за допомогою в іноземній державі необхідно виконати процесуальну дію, для проведення якої в Україні потрібен дозвіл прокурора або суду, така процесуальна дія потребує надання відповідного дозволу прокурором або судом у порядку, встановленому цим Кодексом, лише у разі, якщо це передбачено міжнародним договором або є обов'язковою умовою надання такого виду допомоги за законодавством запитуваної сторони. При цьому строк дії такого дозволу не обмежується, а належно засвідчена копія дозволу долучається до матеріалів запиту.

Під час досудового розслідування, яке здійснюється в перейнятому кримінальному провадженні, слідчий, прокурор мають право проводити слідчі (розшукові) дії. Слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Підставами для проведення слідчої (розшукової) дії є наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення її мети (ч. 1 та ч. 2 ст. 223 КПК України). Процесуальний порядок проведення гласних (слідчих) розшукових визначений главою 20 КПК України, а негласних – главою 21 КПК України. Звернемо увагу, що відповідно до ст. 26 Конвенції від 15.05.1972 року будь-яка дія, метою якої є порушення кримінального переслідування і яка здійснена в запитуючій державі відповідно до її законодавства і правил, має таку ж юридичну силу в запитуючій державі відповідно до її законодавства і правил, має таку ж юридичну силу в запитуваній державі, тобто розглядається як така, що здійснена органами цієї держави, за умови, що таке ототожнення не дає такій дії більшої доказової сили ніж в запитуючій державі. Будь-яка дія, яка перериває строки давності і яка належним чином

здійснена в запитуючій державі, має однакові наслідки в запитуваній державі і навпаки.

При наявності достатніх підстав – особі повідомляється про підозру. Письмове повідомлення про підозру складається прокурором або слідчим за погодженням з прокурором. Повідомлення має містити такі відомості: прізвище та посаду слідчого, прокурора, який здійснює повідомлення; анкетні відомості особи (прізвище, ім'я, по батькові, дату та місце народження, місце проживання, громадянство), яка повідомляється про підозру; найменування (номер) кримінального провадження, у межах якого здійснюється повідомлення; зміст підозри; правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність; стислий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, у тому числі зазначення часу, місця його вчинення, а також інших суттєвих обставин, відомих на момент повідомлення про підозру; права підозрюваного; підпис слідчого, прокурора, який здійснив повідомлення (ст. 277 КПК України). Порядок повідомлення особі про підозру визначений в ст. 278 КПК України.

При перейнятті кримінального провадження законодавець встановлює деякі застереження щодо використання, як доказу, інформації, одержаної до перейняття кримінального провадження. Так, ч. 2 ст. 598 КПК України вказує, що відомості, які містяться в матеріалах, отриманих до перейняття кримінального провадження відповідним органом іншої держави на її території та згідно з її законодавством, можуть бути визнані допустимими під час судового розгляду в Україні, якщо це не порушує засад судочинства, передбачених Конституцією України та КПК України, і вони не отримані з порушенням прав людини і основоположних свобод. Не потребують легалізації відомості, визнані судом допустимими.

Таким чином, дана правова норма встановлює необхідність окремого вирішення питання щодо допустимості доказів, які містяться в переданих

матеріалах кримінального провадження, оскільки відповідно до ч. 2 ст. 598 КПК України відомості, наявні в матеріалах, отриманих до перейняття кримінального провадження відповідним органом іншої держави на її території та згідно з її законодавством, можуть бути визнані допустимими під час судового розгляду в Україні, якщо це не порушує засад судочинства, передбачених Конституцією України та КПК України, і вони не отримані з порушенням прав людини і основоположних свобод. Таким чином, у судовому розгляді суд, керуючись положеннями ст. 89 КПК, має вирішити питання про допустимість доказів, отриманих до перейняття кримінального провадження. Якщо відомості визнані судом допустимими, то вони не потребують легалізації. Докази, отримані за законодавством іноземної держави, мають оцінюватися судом України з субсидіарним застосуванням процесуального законодавства запитуваної держави лише щодо встановлення такої властивості доказу, як його допустимість. При оцінці таких доказів слід ураховувати дію правової презумпції про формування цих доказів відповідно до вимог іноземного законодавства та дотримання під час збирання важливих процесуальних гарантій законності та захисту прав і свобод людини, закріплених в українському законодавстві і міжнародно-правових актах (наприклад, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р.). При цьому має діяти презумпція допустимості цього доказу, поки в установленому порядку сторонами не буде доведено протилежне. При цьому норми процесуального законодавства запитуваної держави та дотримання процедури збирання доказів мають включатися до предмета доказування з питання допустимості вказаних доказів[44].

Частина 4 ст. 598 КПК України вказує, що покарання, що призначається судом, не повинно бути суворішим від покарання,

[44]Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Х.: Одіссей, 2013. С. 1031-1032.

передбаченого законом запитуючої держави за таке ж кримінальне правопорушення.

Зазначимо, що і КПК України, і Конвенція від 15.05.1972 року передбачають можливість застосовувати заходи кримінального процесуального примусу під час перейнятого провадження. Зокрема, у ст. 27 вказаної Конвенції відмічено, що коли запитуюча держава оголошує про свій намір подати клопотання про порушення кримінального переслідування і якщо повноваження запитуваної держави ґрунтуються виключно на ст. 2, запитувана держава може на прохання запитуючої держави і згідно з цією Конвенцією вдатися до тимчасового арешту підозрюваної особи: (a) якщо законодавство запитуваної держави дозволяє утримання під вартою за вчинений злочин; і (b) якщо існують підстави вважати, що підозрювана особа зникне або сприятиме знищенню доказів. У проханні про тимчасовий арешт вказується наявність ордеру на арешт або іншого документа такої ж сили, що був виданий у відповідності до процедури, передбаченої законодавством запитуючої держави; в ньому також вказується злочин, за який вимагається кримінальне переслідування, дата і місце його вчинення, і воно повинно містити якомога детальніші відомості про підозрювану особу. Прохання також повинно містити стислий виклад обставин справи. Прохання про тимчасовий арешт надсилається безпосередньо органами запитуючої держави, зазначеними у ст.13, відповідним органом запитуваної держави або поштою, або телеграфом, або у будь-який інший спосіб, який дозволяє мати письмове підтвердження або який визнається запитуваною державою. Запитуюча держава без зволікань інформується про результат розгляду її прохання. В свою чергу, в ст. 597 КПК України зазначено, що за клопотанням компетентного органу іншої держави особа, щодо якої буде направлений запит про перейняття кримінального провадження, може триматися під вартою на території України не більше ніж сорок діб. Тримання під вартою особи здійснюється в порядку та згідно з правилами, передбаченими ст. 583 КПК України.

У випадку передання Україною кримінального провадження іншій державі національні правоохоронні органи позбавляються права здійснювати будь-які процесуальні дії щодо особи у зв'язку з кримінальним правопорушенням, щодо якого передано кримінальне провадження, інакше, ніж на підставі запиту про надання міжнародної правової допомоги з боку держави, яка перейняла кримінальне провадження. Закриття компетентним органом іноземної держави переданого кримінального провадження на стадії досудового розслідування не перешкоджає відновленню провадження в Україні та подальшому розслідуванню в порядку, передбаченому цим Кодексом, якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, не встановлено інше (ст. 601 КПК України).

Питання для самоконтролю

1.Що таке передача кримінального провадження в контексті міжнародного співробітництва у кримінальних справах?

2. Чи можете ви пояснити правові підстави та принципи, які регулюють передачу кримінальних проваджень між країнами?

3.Які основні причини, що можуть спонукати країну розглянути питання про передачу кримінального провадження до іншої юрисдикції?

4. Як передача кримінального провадження сприяє ефективному здійсненню правосуддя у міжнародних справах?
5. Які гарантії та процедури зазвичай існують для забезпечення прав обвинуваченого під час передачі кримінального провадження?
6. Чи можете ви навести приклади випадків, коли передача кримінальних проваджень була успішно використана для міжнародного співробітництва?
7. Яку роль відіграють міжнародні договори або угоди у сприянні передачі кримінальних проваджень між країнами?

8. Чи існують якісь виклики або обмеження, пов'язані з передачею кримінальних проваджень через кордони, які країнам необхідно вирішити?
9. Як країни визначають, яка юрисдикція є найбільш підходящою для судового розгляду та подальшої передачі у справах, що стосуються кількох юрисдикцій?
10. Який вплив має передача кримінальних проваджень на відносини між залученими країнами та на ширшу міжнародно-правову базу для співпраці у кримінальних справах?

Розділ 4. Визнання та виконання вироків судів іноземних держав як форма міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні

А.В. ПІДГОРОДИНСЬКА

4.1. Поняття та види визнання та виконання вироків судів іноземних держав

Визнання та виконання вироків судів іноземних держав є однією з процесуальних форм міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях.

Визнання вироків судів іноземних держав – це поширення юридичної сили вироків, винесених судами іноземних держав (або міжнародними судовими установами) територією запитуваної держави у порядку, передбаченому законодавством останньої. Визнання може бути передумовою подальшого виконання вироку суду іноземної держави. Вирок суду – це підсумковий процесуальний документ, з чітко визначеними законодавцем формою та, а також вимогами, що до нього пред'являються. Відповідно до ч.1 ст. 369 КПК України судове рішення, у якому суд вирішує обвинувачення по суті, викладається у формі вироку. Судове рішення

повинно бути законним, обґрунтованим і вмотивованим. Законним є рішення, ухвалене компетентним судом згідно з нормами матеріального права з дотриманням вимог щодо кримінального провадження, передбачених КПК України. Тобто будь-яке процесуальне рішення, в тому числі і вирок суду, повинно суворо відповідати вимогам національного матеріального і процесуального права. Обґрунтованим є рішення, ухвалене судом на підставі об'єктивно з'ясованих обставин, які підтверджені доказами, дослідженими під час судового розгляду та оціненими судом відповідно до статті 94 КПК. Вмотивованим є рішення, в якому наведені належні і достатні мотиви та підстави його ухвалення.

Слід зазначити, що судове рішення, в тому числі і вирок, визнається іноземним, якщо воно прийнято судом в одній державі, а виконанню підлягає в іншій державі.

КПК України, визначаючи поняття та види судових рішень (ст.ст. 369, 373), зокрема і вироку, не містить визначення поняття «вирок іноземного суду». Міжнародні договори для цілей застосування можуть містити власне розуміння поняття «вирок» та «судове рішення», тому необхідно орієнтуватися на поняття та терміни, визначені у відповідному міжнародному договорі, для розуміння цілей їх застосування. Вирок має відповідати характеристиці «остаточності», яка означає, що рішення не може бути змінено чи відмінено, оскаржено; повне, цілковите, вирішальне.[45] У літературі зазначається, що в даному випадку доцільно використовувати термін «рішення, яке набрало законної сили»[46].

Види визнання: 1) за способом: фактичне (передбачає наявність певної юридичної процедури, що здійснюється центральним (уповноваженим) органом запитуваної держави, спрямованої на визначення допустимості поширення юридичної сили вироку, винесеного судом

[45] Підгородинська А.В. Використання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі України : монографія. Одеса «Юридична література», 2013. С. 30
[46] Маланюк А.Г. Провадження у кримінальних справах, пов’язане з міжнародними відносинами, за законодавством України : дисертація на здобуття наукового ступеня канд.юрид. наук. Львів 2004. С.163

іноземної держави, територією запитуваної держави); формально-юридичне (передбачає наявність юридичної процедури, проведення якої вимагає кримінальне процесуальне законодавство запитуваної держави, в процесі якої компетентний орган (як правило, суд) проводить низку процесуальних дій, спрямованих на поширення юридичної сили вироку суду іноземної держави територією запитуваної держави, результатом таких дій є винесення рішення про визнання чи про виконання іноземного вироку); 2) за метою: визнання вироку з метою видачі осіб; визнання з метою виконання заходів кримінального процесуального характеру: покарання (штрафу, конфіскації, позбавлення волі, виключення прав, альтернативних санкцій та умовного засудження, умовно-дострокового звільнення від покарання, відстрочки виконання покарання; в. вироку з метою обліку засуджень фізичних осіб, що має кримінально-правовий чи загально правовий характер; 3) залежно від напрямів правового регулювання: визнання вироків у кримінальних справах у частині, що стосується відшкодування шкоди, заподіяної злочином, штрафів чи конфіскації майна; визнання іноземних вироків у зв'язку з передачею засуджених до позбавлення волі осіб для відбування покарання до країни їх громадянства чи постійного проживання; визнання вироку у частині позбавлення прав[47]; 4) залежно від обсягу законодавчої можливості визнання може бути частковим (якщо законодавство запитуваної держави дозволяє визнати вирок суду іноземної держави лише частково, враховуючи законодавчі особливості власного законодавства); повним (якщо законодавство запитуваної держави дозволяє визнати вирок суду іноземної держави у повному обсязі)[48].

Світова практика знає декілька процесуальних моделей визначення можливості (допустимості) визнання вироків судів іноземних держав:

[47] Маланюк А. Правовий механізм визнання та виконання в Україні вироків у кримінальних справах, постановлених судами іноземних держав. Матеріали X регіон. наук.-практ. конференції. Л., 2004. С. 446–448.

[48] Підгородинська А.В. Використання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі України : монографія. Одеса : Юридична література, 2013. С. 75

судова модель (яка передбачає, що питаннями визначення можливості визнання вироків іноземних судів і подальшого їх виконання займається виключно судовий орган), адміністративна модель (яка передбачає, що першочергове рішення щодо визначення можливості визнання і подальшого виконання вироків судів іноземних держав виносить адміністративний орган запитуваної держави); змішана (містить у собі основні положення, характерні як для судової, так і для адміністративної моделей). Залежно від того, яку роль (першочергову чи другорядну) відіграє компетентний орган запитуваної держави в цьому процесі, розрізняють судово-адміністративну та адміністративно-судову моделі.

Кримінальним процесуальним законодавством України встановлено дві процедури, в межах яких здійснюється визнання і виконання вироків судів іноземних держав: визнання і виконання як самостійна процедура, провадження, процесуальна форма міжнародного співробітництва, і передача засуджених осіб до країни громадянства таких осіб, що також потребує визнання і виконання вироку суду іноземної держави на території приймаючої держави.

Виконання вироку суду іноземної держави – це застосування всіх можливих законних засобів, спрямованих на реалізацію положень чинних для договірних держав міжнародних договорів, на підставі запитів у порядку, передбаченому національним законодавством держави виконання вироку.

Види виконання: 1) залежно від обсягу: повне – коли з точки зору національного законодавства держави виконання вироку немає перешкод для виконання санкції, встановленої вироком суду іноземної держави у повному обсязі; часткове – має місце у випадку, коли вирок суду іноземної держави можливо виконати лише у певній частині, яка не суперечить законодавству держави виконання вироку; 2) залежно від вимог законодавства запитуваної держави: пряме – відбувається на підставі прийнятих міжнародно-правових зобов'язань, спрямоване автоматично до

виконавчої сфери, без здійснення будь-яких процесуальних дій; непряме (умовне) – здійснюється за певних умов, визначених законом та міжнародним договором держави виконання вироку[49].

В Україні можливим є виконання обвинувальних вироків, які набули законної сили (щодо санкцій, які включають позбавлення волі, штрафів та конфіскацій, позбавлення прав; здійснення нагляду за умовно засудженими та умовно звільненими особами), а також інших процесуальних рішень, винесених судовими органами іноземної держави, якщо чинним міжнародним договором для співпрацюючих держав це передбачено.

4.2. Підстави та порядок визнання та виконання вироків судів іноземних держав

Главою 46 КПК України визначаються підстави, порядок, умови, строки, суб'єкти визнання і виконання вироків судів іноземних держав та міжнародних судових установ, в тому числі і у провадженні по передачі засуджених осіб.

Частиною четвертою статті десятої КК України встановлено *матеріально-правову* підставу для реалізації в процесуальному аспекті процесуальної форми міжнародного співробітництва, для застосування виконавчої юрисдикції країни – визнання та виконання вироку суду іноземної держави. Зазначена підстава охоплює декілька випадків: 1) визнання та виконання в Україні вироку іноземного суду; 2) передачу засудженого іноземним судом громадянина для відбування покарання в Україні, у зв’язку із чим виникає необхідність виконання вироку іноземного суду також.

Частиною першою статті 602 КПК України визначено, що вирок суду іноземної держави може бути визнаний і виконаний на території України у

[49] Підгородинська А.В. Використання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів у кримінальному процесі України : монографія. Одеса «Юридична література», 2013. С. 75

випадках і в обсязі, передбачених міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України. Відповідно, законодавець вимагає для реалізації даної форми міжнародного співробітництва наявності *нормативно-правої підстави*: міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Міжнародними договорами, що регулюють процедуру визнання і виконання іноземних судових рішень у кримінальних справах, є: Європейська конвенція про міжнародну чинність кримінальних вироків від 28.05.1970 р.[50] (далі – Конвенція 1970 р.), Конвенція про передачу засуджених осіб від 21.03.1983 р.[51] і Додатковий протокол до неї від 22.09.1995 р.,[52] Конвенція ООН про передачу осіб, які засуджені до позбавлення волі, для відбування покарання у державі, громадянами якої вони є[53] від 19.05.1978 р., Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13.12. 1957 р. [54] з чотирма Додатковими протоколами до неї, Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками від 30 листопада 1964 р.,[55] Конвенція про передачу кримінального провадження в кримінальних справах від 15.05.1972 р.;[56] Конвенція про передачу осіб, які страждають психічними розладами, для проведення примусового лікування 1997 р., Конвенція про передачу засуджених до позбавлення волі для подальшого відбування покарання від 06.03.1998 р.; Конвенція ООН про боротьбу із незаконним обігом наркотичних речовин та психотропних засобів 1988 р.,[57]

[50] Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків від 28.05. 1970 р. № ETS-70. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_341
[51] Конвенція про передачу засуджених осіб від 21.03.1993 р. URL: //zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_025
[52] Додатковий протокол до Конвенції про передачу засуджених осіб від 18.12. 1997 р. URL://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_335
[53] Конвенція ООН про передачу засуджених осіб, засуджених до позбавлення волі, для відбування покарання у державі, громадянами якої вони є від 19.05. 1978р. URL://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_831
[54] Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13.12.1957р. URL://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_033
[55] Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками від 30.11.1964 р. URL:.//zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_007
[56] Конвенція про передачу провадження в кримінальних справах від 15.05.1972 р. URL://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_008
[57] Конвенція ООН про боротьбу з незаконним обігом наркотичних речовин та психотропних засобів від 20.12.1988 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096

Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р.,[58] Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р.,[59] Конвенція ООН проти корупції 2003 р.,[60] Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму 2005 р.[61] В межах окремих конвенцій щодо боротьби з певними злочинами, як правило, йдеться про зобов'язання здійснювати міжнародне співробітництво з визнання і виконання процесуальних рішень іноземних судів, які стосуються конфіскаційних заходів.

У разі відсутності міжнародного договору положення Глави 46 КПК України можуть бути застосовані при вирішенні питання про передачу засудженої особи для подальшого відбування покарання, оскільки при реалізації такого інституту також необхідно визнати і виконати вирок іноземного суду і, відповідно, правила його реалізації однакові.

Статтями 602-604 КПК України встановлено процесуальний порядок виконання вироків судів іноземних держав як самостійне провадження. В цій процедурі важливу роль здійснюють адміністративні органи та судові органи. Центральним (уповноваженим) органом, зважаючи на і положення ч. 2 ст. 545 КПК України, ст. ст. 602- 604 КПК України, виступає Міністерство юстиції України (а саме Департамент міжнародного права), яке розглядає запит про виконання вироку суду іноземної держави протягом тридцяти днів з моменту надходження. Якщо запит і додаткові матеріали надійшли іноземною мовою, цей строк продовжується до трьох місяців. При розгляді запиту Міністерство юстиції України з'ясовує наявність підстав, передбачених міжнародним договором України, для його задоволення. З цією метою Міністерство юстиції України може запитувати необхідні

[58] Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 20.12.1999 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518
[59] Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789
[60] Конвенція ООН проти корупції від 31.10.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16
[61] Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму від 16.05.2005 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948

матеріали та інформацію в Україні (шляхом звернення до Державної міграційної служби України, її територіальних органів, органів реєстрації та інших компетентних органів України для перевірки факту належності особи, щодо якої отримано запит, до громадянства України та отримання інформації про зареєстроване місце проживання, або останнього відомого місця проживання, або місцеперебування майна особи в Україні, засудженої судом іноземної держави тощо) або у компетентного органу іноземної держави.

Встановивши відповідність запиту про визнання і виконання вироку суду іноземної держави умовам, передбаченим міжнародним договором України, Міністерство юстиції України направляє до суду клопотання про визнання і виконання вироку суду іноземної держави і передає наявні матеріали. Міністерство юстиції України готує відповідний висновок за результатами розгляду запиту.

Вирішення питання про визнання і виконання вироку суду іноземної держави у частині цивільного позову, порядок розгляду та вирішення клопотання про надання дозволу на примусове виконання іноземного судового рішення, порядок його оскарження визначаються ЦПК України.

При відмові у задоволенні запиту Міністерство юстиції України повідомляє про це іноземний орган, від якого надійшов запит, з роз´ясненням підстав відмови.

Не підлягають виконанню в Україні вироки судів іноземних держав, ухвалені заочно (in absentia), тобто без участі особи під час кримінального провадження – крім випадків, коли засудженій особі було вручено копію вироку і надано можливість його оскаржити.

У задоволенні запиту про виконання вироку суду іноземної держави може бути відмовлено, якщо таке виконання суперечить зобов´язанням України за міжнародними договорами України.

Суд відіграє також важливу роль у процедурі визнання та виконання вироків судів іноземних держав, якщо виникає потреба в цьому, в межах

самостійного провадження в порядку ст. 603 КПК України. Суд першої інстанції, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться місце проживання чи останнє відоме місце проживання засудженої особи, або місце перебування майна такої особи, а в разі їх відсутності – місце знаходження Міністерства юстиції України уповноважений розглянути клопотання Міністерства юстиції України про виконання вироку суду іноземної держави протягом одного місяця з дня отримання.

Розгляд судом питання про виконання вироку суду іноземної держави відбувається в судовому засіданні, про дату якого повідомляється особа, щодо якої ухвалено вирок, якщо вона перебуває на території України. Така особа має право користуватися правовою допомогою захисника. Судовий розгляд здійснюється за участю прокурора.

Предметом зазначеного судового розгляду є перевірка судом дотримання умов, передбачених міжнародним договором, згода на обов´язковість якого надана Верховною Радою України, або чинним кримінальним процесуальним законодавством і визначення можливості з точки зору чинного кримінального процесуального законодавства його визнання і виконання на території України.

У судовому засіданні по розгляду питання про виконання вироку суду іноземної держави не перевіряються фактичні обставини, які встановлені вироком суду іноземної держави та не вирішуються питання щодо винуватості або невинуватості особи. Конвенцією про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом від 08.11.1990 р. (ч. 2 ст. 14) визначено, що Запитувана сторона повинна враховувати висновки щодо фактів, які викладені в обвинувальному вироку чи судовому рішенні Запитуючої сторони або на яких побічно ґрунтується такий обвинувальний вирок або судове рішення[62].

Результатом судового розгляду питання про виконання вироку суду

[62] Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом від 08.11.1990 р.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029

іноземної держави повинно стати винесення одного з передбачених ч. 4 ст. 603 КПК рішень: 1) *про виконання вироку суду іноземної держави повністю або частково.*

Виходячи з позицій, що в судове засідання для розгляду питання щодо визнання вироку іноземної держави та приведення його у відповідність із законодавством України направляються серед інших документів, і копія вироку або вироків, український суд повинен проаналізувати, за які конкретно діяння засуджена певна особа за КК держави винесення вироку, яке їй призначено покарання за іноземним законодавством, співвіднести і проаналізувати, які конкретно діяння визнаються злочинними за КК України і призначити згідно КК України відповідне покарання, дотримуючись характеру і тривалості призначеного державою винесення вироку покарання. Так, коли постає питання про визнання і виконання декількох вироків іноземної держави, суддя визначає, чи є законодавча можливість визнати, привести у відповідність із законодавством України всі вироки, або такої можливості немає. У таких випадках суддя має можливість визнати і виконати лише судове рішення, або його частину, в якому засуджена особа визнається винною у вчиненні злочину, який визнається злочином і на території України. В таких випадках суд виносить рішення про часткове виконання вироку іноземної держави. Статтею 44 Конвенції про міжнародну дійсність кримінальних вироків 1970 р. передбачено, що якщо запит про виконання прийнято, суд замінює санкцію, пов´язану з позбавленням волі, накладену у Запитуючій державі, санкцією, передбаченою у своєму власному законодавстві за той самий злочин. Ця санкція може за характером та тривалістю бути відмінною від тієї, що була накладена в Запитуючій державі. Якщо ця остання санкція є меншою за мінімум, який може бути встановлений відповідно до законодавства Запитуваної держави, суд не є пов´язаним цим мінімумом і накладає санкцію, що відповідає санкції, накладеній у Запитуючій державі. При визначенні санкції суд не погіршує карне становище засудженої особи, що

склалося в результаті рішення, винесеного у Запитуючій державі. Будь-яка частина санкції, накладеної у Запитуючій державі та будь-який термін тимчасового ув´язнення, відбуті засудженою особою після винесення вироку, мають враховуватися повністю. Це саме правило застосовується до будь-якого періоду, протягом якого засуджена особа знаходилася під вартою в Запитуючі державі, до того, як була засуджена, в тій мірі, в якій цього вимагає законодавство цієї Держави.

Якщо судом прийнято рішення про виконання штрафу чи конфіскації, останній конвертує таку суму у валюту Запитуваної держави за курсом обміну, що діє, в той час, коли приймається рішення.

2) *Про відмову у виконанні вироку іноземної держави*. Зазначене рішення виноситься судом у разі недотримання умов, передбачених міжнародним договором України, згода на обов´язковість надана Верховною Радою України (ст. 602 КПК України, визначені окремими міжнародними договорами, ратифікованими у відповідному порядку).

3) *Про відкладення розгляду та отримання додаткових матеріалів*, які можуть бути необхідними для вирішення судом питання про виконання вироку іноземного суду на території України. Копію постановленої ухвали суд надсилає Міністерству юстиції України, а також вручає особі, засудженій вироком суду іноземної держави, якщо така особа перебуває на території України.

Судове рішення щодо виконання вироку суду іноземної держави може бути оскаржено в апеляційному порядку органом, що подав клопотання, особою, щодо якої вирішено відповідне питання, та прокурором.

Визнання і виконання вироку суду іноземної держави - це також складова провадження по передачі осіб, засуджених судами іноземних країн. Частину адміністративно-процесуальних дій в цьому провадженні здійснює Міністерство юстиції України як центральний (уповноважений) орган, іншу частину – суд першої інстанції, на який покладається обов’язок розглянути клопотання Міністерства юстиції України про приведення

вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України. У зазначеному провадженні йдеться про продовження процесу відбування покарання у виді позбавлення волі особою, якій було призначене таке покарання вироком суду іноземної держави, якщо особа виявила бажання відбувати його у державі свого громадянства.

Судом, уповноваженим розглядати клопотання Міністерства юстиції України про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України, є суд першої інстанції за останнім відомим місцем проживання засудженої особи в Україні або за місцем знаходження Міністерства юстиції України протягом одного місяця з моменту його надходження.

Клопотання Міністерства юстиції України та додатки до нього повинні містити: посилання на наказ Міністерства юстиції України, положення ст. 606 КПК України, міжнародного договору України, на підставі якого розглядається питання про передачу засудженої особи з іноземної держави в Україну для подальшого відбування покарання; прізвище, ім'я, по батькові, дату народження особи, щодо якої прийнято рішення про прийняття засудженої особи з іноземної держави в Україну для подальшого відбування покарання; копію вироку разом з документом, що підтверджує набрання ним законної сили; текст статей кримінального закону іноземної держави, на якому ґрунтується вирок; документ про тривалість відбутої частини строку покарання, в тому числі інформацію про будь-яке попереднє ув´язнення, звільнення від покарання і про будь-які інші обставини щодо виконання вироку; інформацію про назву пенітенціарної установи, у якій засуджена особа відбуває покарання, та про дату закінчення відбування строку покарання; інформацію про зареєстроване місце проживання, за наявності останнє відоме місце проживання засудженої особи в Україні; заяву засудженого про згоду на передачу його для відбування покарання в Україні, а у випадку, передбаченому міжнародним договором, згода на обов´язковість якого надана Верховною Радою

України, заяву законного представника засудженого; інформацію про стан здоров´я і поведінку засудженого; інформацію про відшкодування шкоди, завданої злочином, та за наявності - процесуальних витрат за вироком, а також про стан відшкодування засудженим такої шкоди та/або витрат повністю або частково; інформацію щодо призначення додаткового покарання вироком іноземного суду, а також інформацію щодо виконання такого покарання повністю або частково; будь-яку іншу додаткову інформацію, надану іноземною державою, яка стосується приведення вироку суду іноземної держави у відповідність до законодавства України; прохання про визначення статті, частини статей КК України, якими передбачено відповідальність за діяння, у вчиненні яких засуджену особу визнано винною вироком суду іноземної держави, про визначення строку позбавлення волі, що підлягає відбуванню засудженим на підставі вироку суду іноземної держави, про початок строку відбування покарання, а також у відповідних випадках - про виконання додаткового покарання та про виконання вироку в частині цивільного позову та щодо процесуальних витрат.

До клопотання додають також оригінал або засвідчену копію довіреності чи наказу Міністерствам юстиції України. Документи, що додаються до клопотання, надаються суду України мовою, визначеною міжнародним договором України, або з перекладом українською мовою (чи мовою, прийнятною для сторін), якщо вони не складені такою мовою.

При отриманні клопотання Міністерства юстиції України є практика винесення судами ухвали про прийняття до провадження зазначеного клопотання з вирішенням питання про дату розгляду останнього (про призначення судового розгляду)[63].

[63] Ухвала Київського районного суду від 11.06.2019 р. Справа № 520/131009/19 URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/82333269; ухвала Старосамбірського районного суду Львівської області від 23.05.2019 р. Справа № 455/583/19. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/81925448; Ухвала Світловодського міськрайонного суду Кіровоградської області від 18.07 2019 р. Справа № 401/2191/19. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/83106422

Наслідком передачі засудженої особи для держави виконання вироку є те, що її компетентні органи продовжують виконання вироку одразу або на основі судової чи адміністративної постанови, або визнають вирок з використанням судової або адміністративної процедури своєї держави і таким чином замінюють міру покарання, призначену в державі визначення вироку, мірою покарання, передбаченою законодавством держави виконання вироку за такий самий злочин (ст. 9 Конвенції 1983р.). У разі продовження виконання вироку держава виконання вироку дотримується характеру і тривалості покарання, призначеного державою винесення вироку. Однак, якщо це покарання за своєю природою або тривалістю є несумісним із законодавством держави виконання вироку або якщо її законодавство цього вимагає, ця державі може на основі судової або адміністративної постанови співвіднести призначену міру покарання з покаранням чи заходом, передбаченим її власним законодавством за вчинення аналогічного злочину. За своїм характером таке покарання або такий захід повинні у міру можливості відповідати покаранню або заходу, призначеному вироком для виконання. Покарання чи захід за своїм характером або за своєю тривалістю не може бути більш суворим, ніж це визначено у вироку.[64] Процедура заміни вироку вимагає, щоб компетентний орган враховував зроблені щодо фактів висновки, які ясно викладені або припускаються у рішенні, ухваленому державою винесення вироку; не може змінювати міру покарання, що передбачає позбавлення волі, грошовим штрафом; повинен зарахувати у строк покарання весь період, впродовж якого засуджена особа була позбавлена волі; і не повинен посилювати кримінальне покарання засудженої особи і не повинен вважати обов´язковими ніякі мінімальні строки позбавлення волі, які законодавство держави виконання вироку може передбачати за вчинення злочину або злочинів (ч.1 ст. 11 Конвенції 1983р.). Заміна вироку полягає в тому, що,

[64] Конвенція про передачу засуджених осіб від 21.03.1993 р. URL://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_025

визнаючи вирок іноземної держави і виносячи рішення про його виконання на території України, суди змінюють кваліфікацію дій засуджених відповідно до КК України і визначають відповідне покарання[65].

При розгляді питання про приведення іноземного вироку у відповідність із законодавством України суд має визначити статті (частини статей) КК України, якими передбачена відповідальність за кримінальне правопорушення, вчинене засудженим громадянином України, і строк позбавлення волі, визначений на підставі вироку суду іноземної держави.

Суди виносять ухвалу, в якій вирішують питання, пов´язані з приведенням іноземного вироку у відповідність із законодавством України. У вказаному процесуальному рішенні судом вирішуються питання про легалізацію іноземного судового рішення на території України, тобто про його визнання; чи повинна особа згідно законодавства України притягатись до кримінальної відповідальності або нести покарання за всі діяння, у зв´язку з якими вона була засуджена судом іноземної держави; перекваліфікацію діяння, у зв´язку з якими засуджена особа, у відповідності до норм КК України; про приведення покарання, заходу примусового лікування чи нагляду за умовно звільненими особами, визначеного рішенням іноземного суду, у відповідність з санкцією, передбаченою нормою КК України за вчинений особою злочин, зокрема в частині міри покарання (заходів нагляду) і її тривалості; про можливість виконання додаткового покарання, яке було накладено на засудженого вироком іноземного суду; про скасування, зміну чи обрання запобіжного заходу до засудженого; про зарахування строку відбутої частини покарання чи попереднього ув´язнення[66].

---

[65] Практика застосування судами міжнародних договорів України щодо визнання і виконання вироків іноземних судів.
URL:https://www.viaduk.com/clients/vs.nsf/0/1b9ef23167cc14e6c22574900031337c?OpenDocument&Click=

[66] Детальніше див. Інструкцію про порядок здійснення міжнародного співробітництва з питань взаємної правової допомоги, видачі правопорушників (екстрадиції), передачі (прийнятті) засуджених осіб, виконання вироків та інших питань міжнародного судового співробітництва у кримінальному провадженні під час судового провадження: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 19.08.2019 р. № 2599/5. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/RE33927.html

При визначенні строку покарання у виді позбавлення волі, що підлягає відбуванню на підставі іноземного вироку, суд дотримується тривалості призначеного таким вироком покарання, крім наступних випадків: 1) якщо законом України про кримінальну відповідальність за кримінальне правопорушення максимальний строк позбавлення волі є меншим, ніж призначений іноземним вироком, суд визначає максимальний строк позбавлення волі, передбачений кримінальним законом України; 2) якщо строк покарання, призначений іноземним вироком, є меншим ніж мінімальний строк, передбачений санкцією статті КК України за відповідне кримінальне правопорушення, суд дотримується строку, визначеного іноземним вироком. Суд може також розглянути питання про виконання додаткового покарання, призначеного іноземним вироком, якщо про це зазначено у клопотанні Міністерства юстиції України, таке покарання за вчинення цього кримінального правопорушення передбачено законом України, а також вирішити питання про виконання вироку суду іноземної держави в частині цивільного позову і процесуальних витрат.

Ухвала згідно з цією статтею, може бути оскаржена в апеляційному порядку органом, що подав клопотання, особою, щодо якої вирішено питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України, та прокурором. Ухвала про призначення до судового розгляду клопотання Мін'юсту щодо приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України, оскарженню не підлягає.

Копія ухвали суду направляється до Міністерства юстиції України та центрального органу виконавчої влади у сфері виконання покарань.

Отже, КПК України передбачає дві самостійні процедури з визнання та виконання вироків судів іноземних держав, в межах яких центральним (уповноваженим) органом виступає Міністерство юстиції України, який

розглядає запит уповноваженого (центрального) органу іноземної держави на предмет прийнятності виконання, готує відповідний висновок, після чого звертається із клопотанням до суду. Суд першої інстанції у першому випадку вирішує питання про виконання вироку суду іноземної держави в порядку ст. 603 КПК України, у випадку передачі засудженої іноземним особи до України – приводить вирок суду іноземної держави у відповідність із законодавством України в порядку ст. 610 КПК України.

Адаптований до законодавства України вироку суду іноземної держави (в обох зазначених провадженнях) звертається до виконання відповідно до КПК України, виконання покарання в Україні здійснюється згідно з кримінально-виконавчим законодавством України.

4.3. Організація роботи судів щодо міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні А.В. ПІДГОРОДИНСЬКА

Кримінальним процесуальним законодавством України встановлено централізований порядок зносин із питань міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях. Безпосередній порядок зносин може бути встановлений міжнародним договором України.

КПК України у ст. 545 визначає уповноважені (центральні) органи України, через які централізовано реалізується можливість здійснення окремих процесуальних форм міжнародного співробітництва. При визначенні уповноваженого (центрального) органу, КПК України виходить із стадії кримінального провадження. У стадії судового розгляду та виконання судових рішень у кримінальних справах уповноваженим (центральним) органом виступає Міністерство юстиції України.

Міжнародне судове співробітництво здійснюється через Міністерство юстиції України. Окрему роль в цьому процесі відіграють територіальні органи

міжрегіональні територіальні органи Міністерства юстиції України, які за

дорученням Міністерства юстиції України здійснюють покладені на них обов'язки, відповідно до положень Конституції України, КПК України, Положення про Міністерство юстиції України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 р., Положення про міжрегіональні управління Міністерства юстиції України, затверджені Наказом Міністерства юстиції України № 1707/5 від 23.06.2011 р. тощо.

Процесуальний порядок здійснення міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях визначено Розділом IX КПК України, чинними міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, низкою підзаконних нормативно-правових актів, зокрема Інструкцією про порядок здійснення міжнародного співробітництва з питань взаємної правової допомоги, видачі правопорушників (екстрадиції), передачі (прийняття) засуджених осіб, виконання вироків та інших питань міжнародногосудового співробітництва у кримінальному провадженні під час судового провадження, затвердженої Наказом Міністерства юстиції України від 19.08.2019 р. № 2599/5.

Суди України у міжнародному судовому співробітництві у кримінальних провадженнях здійснюють різні повноваження. Вони можуть виступати учасниками міжнародного співробітництва, запитуючи та виконуючи запити (доручення) про міжнародну правову допомогу, про виконання вироку, винесеного таким судом, вирішуючи питання про виконання вироку суду іноземної держави або міжнародної судової установи, а також про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України у провадженні з передачі засуджених осіб. Також з метою дотримання основоположних прав і свобод людини при реалізації окремих процесуальних форм міжнародного співробітництва слідчими суддями здійснюється функція судового контролю. У провадженні з надання міжнародної правової допомоги надаються дозволи на проведення певних процесуальних дій, якщо це передбачено КПК України; у провадженні з перейняття кримінальних справ – вирішується питання про

застосування запобіжного заходу у виді тримання під вартою до особи, щодо якої буде направлено запит про перейняття; в екстрадиційному провадженні – вирішується питання про застосування тимчасового та/або екстрадиційного арештів, або застосування запобіжних заходів, не пов'язаних із триманням під вартою. У провадженнях щодо визнання та виконання вироків судів іноземних держав, в тому числі і у процедурі передачізасуджених осіб – питання про застосування тримання під вартою. Суд України, який ініціює міжнародну правову допомогу, питання про виконання винесеного ним вироку, складає відповідний запит (доручення) і через міжрегіональне управління юстиції передає до Міністерства юстиції України. Відповідні запити (клопотання) до судів України надходять в тому ж порядку.

Запити (доручення), клопотання, в тому числі про необхідність здійснення відповідних процесуальних дій судами України в межах реалізації окремих процесуальних форм міжнародного співробітництва подаються до суду особами, які відповідно до положень КПК України, мають таке право, відповідно до положень Інструкції з діловодства у місцевих та апеляційних судах, затвердженої Наказом Державної судової адміністрації України № 814 від 20.08.2019 р. Визначення судді, слідчого судді або колегії суддів для розгляду конкретних матеріалів кримінальних проваджень, клопотань здійснюється відповідно правил автоматизованого розподілу судових справ між суддями, визначених Положенням про автоматизовану систему документообігу суду, затвердженого Радою суддів України 02.04.2015 № 25.

Питання для самоконтролю

1.Яка основна мета визнання та виконання рішень іноземних судів у контексті міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях?

2.Чи можете Ви пояснити правові принципи та механізми, які регулюють визнання та виконання рішень іноземних судів у кримінальних справах?

3.Як визнання та виконання рішень іноземних судів сприяє міжнародним

зусиллям у боротьбі з транснаціональною злочинністю?

4.Які фактори зазвичай беруться до уваги при вирішенні питання про визнання та виконання рішення іноземного суду в іншій юрисдикції?

5. Чи існують конкретні міжнародні договори або угоди, на які зазвичай покладаються країни для сприяння визнанню та виконанню іноземних судових рішень у кримінальних справах?

6. Наведіть приклади випадків, коли визнання та виконання іноземних судових рішень відіграло значну роль у міжнародному кримінальному співробітництві?

7. Які правові гарантії та процедури існують для забезпечення захисту прав обвинувачених при визнанні та виконанні рішень іноземних судів?

8. Чи існують якісь проблеми або обмеження, пов'язані з визнанням і виконанням іноземних судових рішень у кримінальних справах, на які країнам необхідно звернути увагу?

9. Як країни балансують між принципом ввічливості, який лежить в основі визнання та виконання судових рішень, та їхніми внутрішніми правовими системами і суверенітетом?

10. Який вплив визнання та виконання іноземних судових рішень має на міжнародні відносини та ширші рамки міжнародного співробітництва у кримінальних справах?

Розділ 5. Передача засуджених осіб як форма міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні А.В. ПІДГОРОДИНСЬКА

5.1. Поняття, мета, підстави та умови передачі засуджених осіб

Іноземці, які вчинили злочини на території України і засуджені за них, можуть бути передані для відбування покарання за вчинений злочин тій

державі, громадянами якої вони є, якщо така передача передбачена міжнародними договорами (ч. 2 ст. 10 КК України).

Законодавець не дає легального визначення поняття «передача засуджених осіб». У науковій літературі під цим терміном розуміється акт міжнародної співпраці, що реалізується на основі міжнародного і внутрішньодержавного законодавства та полягає в передачі особи, що вчинила злочин і засуджена однією державою, іншій державі, громадянином якої є засуджений, для виконання покарання у вигляді позбавлення волі.[67] Також зазначений термін позиціонується як самостійний напрямок міжнародного співробітництва в сфері кримінального судочинства, в межах якого засудженому надається можливість відбувати покарання у країні громадянства чи постійного місця проживання, що більш ефективно сприятиме досягненню цілей кримінального покарання, а також дотриманню принципу гуманності.

Передачу засуджених осіб, як сукупність правових відносин, регулює певна сукупність правових норм, відокремлених від інших та пов'язаних між собою, що дає можливість вважати її правовим інститутом. Останній має подібні риси з інститутом екстрадиції, однак ці два інститути є самостійними і такими, що регулюють притаманні їм суспільні відносини у спосіб, встановлений кримінальним процесуальним законодавством України. Характерними ознаками провадження з передачі засуджених осіб є: передачі підлягає особа, засуджена за законодавством іншої держави; здійснюється з держави винесення вироку у державу, громадянами якої є особа, яка передається; здійснюється виключно до країни громадянства особи, засудженої в іншій державі; здійснюється щодо особи, яка знаходиться в процесуальному статусі засудженого і якій призначено покарання у виді позбавлення волі; винесений вирок повинен набути законної сили; має специфічну мету; при передачі засудженого, держава,

[67] Тростянська Я,І. Визнання і виконання в Україні вироків іноземних судів. Автореф. дис.. канд.юрид.наук. Київ, 2011. С. 15.

громадянином якої є особа, що передається, вирішує тільки питання щодо обсягу виконання покарання, не переглядаючи встановлені судом іноземної держави обставини; потребує згоди засудженої особи.

Міжнародними договорами, які регламентують процедуру передачі засуджених осіб, є: Конвенція про передачу засуджених осіб 1983 р. (Конвенція 1983 р.) та Додатковий протокол до неї 1997 р., Конвенція про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для відбування покарання в країні, громадянами якої вони є 1978 р., двосторонні договори України (з Грузією, Азербайжданом, Узбекистаном, Казахстаном, Вірменією, КНР, Таджикистаном, Іраном, КНДР, Туркменістаном, Лівією, Білоруссю, Бразилією та ін.), Конвенціями ООН, Ради Європи, які містять положення про передачу (Конвенція ООН проти корупції 2003 р., Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р.) та ін.

Метою передачі засуджених осіб є сприяння цілям правосуддя та соціальній реабілітації засуджених осіб, надання можливості іноземцям, які позбавлені волі через вчинення ними кримінального злочину, відбувати призначене їм покарання в їхньому власному суспільстві. У двосторонніх міжнародних договорах України мета передачі може деталізуватися.

Можливість контактів з родичами, близькими особами, відсутність різного роду бар'єрів, в тому числі і мовного, є досить важливим і має позитивний вплив на засуджену особу. Тому передача осіб, які були засуджені за кордоном, для відбування покарання у державі громадянства, перш за все, відповідає інтересам такої особи.

Підставою для розгляду питання про передачу засудженої особи для відбування покарання є запит уповноваженого (центрального) органу іноземної держави, звернення засудженого, його законного представника або близьких родичів чи членів сім´ї, а також інші обставини, передбачені законом України або міжнародним договором, згода на обов´язковість якого надана Верховною Радою України. Звернення засудженого або його законного представника, близьких родичів чи членів сім’ї складається у

довільній формі. Міжнародними договорами України можуть встановлюватися інші положення щодо підстави порушення процедури передачі засудженої особи. Договором України та Вірменії як підставу названо заяву засудженої особи, близьких родичів, чи його законного представника, спрямовану центральному органу держави винесення вироку.[68] Запит складається, відповідно до загальних вимог, передбачених ст. 548 КПК України. Окремо питання щодо вимог до запитів деталізується у міжнародних договорах України.

КПК України встановлює, що запит і долучені до нього документи, засвідчуються підписом уповноваженої особи та печаткою відповідного органу, супроводжуються засвідченим у встановленому порядку перекладом мовою, визначеною відповідним міжнародним договором України. Запит надсилається за кордон поштою, а в невідкладних випадках електронним, факсимільним або іншим засобом зв'язку.

Традиційно встановлюється перелік підтвердних документів до запиту: документ або заяву, що свідчить про те, що засуджена особа є громадянином цієї держави; копію тексту відповідного закону держави , виконання вироку, який передбачає, що дія або бездіяльність, на підставі якої було винесено вирок у державі винесення вироку, є кримінальним злочином
згідно із законодавством держави виконання вироку або була б кримінальним злочином у разі вчинення на її території, та ін.

У разі отримання запиту про передачу засудженої особи держава винесення вироку надає державі виконання вироку, якщо тільки одна з держав вже не повідомила про свої заперечення щодо передачі засудженої особи, такі документи: засвідчену копію рішення суду і тексту закону, на якому воно ґрунтується; документ про тривалість вже відбутої частини покарання, включаючи інформацію про будь-яке

[68] Договір між Україною та Республікою Вірменія про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання від 01.03.2001 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/051_019

попереднє ув'язнення, звільнення від покарання і про будь-які інші обставини, що стосуються виконання вироку; заяву, що містить згоду на передачу засудженої особи.; і у разі необхідності, будь-які довідки про стан здоров'я і поведінку засудженої особи, інформацію про поводження з нею у державі винесення вироку і будь-які рекомендації щодо подальшого поводження з нею у державі виконання вироку.

Під час звернення особа, що звертається, має надати інформацію, що дозволяє ідентифікувати особу засудженого: дату й місце народження, останнє відоме місце проживання на території України, за можливості інформацію про дату винесення вироку іноземним судом, назву суду та місце відбування покарання, а також (за наявності) реквізити або копію документа, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України: 1) паспорта громадянина України; 2) паспорта громадянина України для виїзду за кордон; 3) дипломатичного паспорта України; 4) службового паспорта України; 5) посвідчення особи моряка; 6) посвідчення члена екіпажу; 7) посвідчення особи на повернення в Україну; 8) тимчасового посвідчення громадянина України.

Передача засуджених осіб з України, а також прийняття в Україну громадян, засуджених іноземними судами до позбавлення волі здійснюється за наявності чинного міжнародного договору України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Засуджена судом України особа може бути передана для відбування покарання в іншу державу, а засуджений іноземним судом громадянин України може бути прийнятий для відбування покарання за *наступних умов*: якщо ця особа є громадянином держави виконання вироку; якщо вирок набрав законної сили; якщо на час отримання запиту про передачу засуджений має відбувати покарання упродовж якнайменш шести місяців або якщо йому ухвалено вирок до ув´язнення на невизначений строк; якщо на передачу згоден засуджений або з урахуванням його віку або фізичного

чи психічного стану на це згоден законний представник засудженого; якщо кримінальне правопорушення, внаслідок вчинення якого було ухвалено вирок, є злочином згідно із законодавством держави виконання вироку або було б злочином у разі вчинення на її території, за вчинення якого може бути призначено покарання у виді позбавлення волі; якщо відшкодовано майнову шкоду, завдану кримінальним правопорушенням, а в разі наявності – також процесуальні витрати; якщо держава ухвалення вироку і держава виконання вироку згодні на передачу засудженого. Вказані положення знаходять свій прояв у двосторонніх догодах України (з Туркменістаном, Білоруссю, Грузією, Вірменією, Азербайджаном, Казахстаном, КНР, Шри-Ланкою тощо).

Сторони можуть погодитися на передачу засудженої особи, навіть якщо засудженій особі залишилося відбувати покарання на протязі меншого часу, ніж шість місяців. Зокрема, умовою, за наявності якої можливим є застосування вказаного положення, є відшкодування шкоди, завданої особою, яка вчинила злочин.[69]

5.2. Порядок передачі засуджених осіб

Держава винесення вироку інформує будь-яку засуджену особу про зміст конвенційних процедур передачи Якщо засуджена особа висловила державі винесення вироку побажання бути переданою, така держава інформує про це державу виконання вироку у можливо найкоротші строки після того, як рішення стане остаточним (тобто набуде чинності). Положення аналогічного змісту міститься у ч. 2 ст. 607 КПК України.

Питання про передачу осіб, засуджених судами України до позбавлення волі, для відбування покарання в державах, громадянами яких вони є, а також про прийняття громадян України, засуджених іноземними

[69] Договір між Україною та Ісламською Республікою Іран від 11.05.2004 р. про передачу засуджених осіб URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/364_025

судами, вирішується Міністерством юстиції України, яке виступає уповноваженим (центральним) органом.

Процесуальний порядок передачі засуджених осіб детально врегульовано ст.ст. 605-613 КПК України, алгоритм дій уповноваженого (центрального) органу України розкрито в Інструкції про порядок здійснення міжнародного співробітництва з питань взаємної правової допомоги, видачі правопорушників, передачі (прийнятті) засуджених осіб, виконання вироків та інших питань міжнародного судового співробітництва у кримінальному провадженні під час судового провадження.[70]

В процедурі передачі засуджених осіб КПК України виокремлює повноваження уповноваженого (центрального) органу, який є адміністративним органом, і суду першої інстанції, який за клопотанням уповноваженого (центрального) органу вирішує питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України (в порядку, визначеному ст. 610 КПК України) і є процесуальним органом.

Провадження з передачі засуджених осіб може реалізовуватися у випадку необхідності передачі осіб, засуджених судами України, для відбування покарання в іноземній державі (ст. 607 КПК України), а також прийняття громадянина України, засудженого судом іноземної держави, для відбування покарання в Україні (ст. 609 КПК України).

Міністерство юстиції України після вивчення та перевірки матеріалів у разі їх належного оформлення та за наявності підстав, передбачених КПК України або міжнародним договором, приймає рішення щодо передачі особи, засудженої судом України до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання у державі, громадянином якої вона є, про що надсилає

[70] Інструкція про порядок здійснення міжнародного співробітництва з питань взаємної правової допомоги, видачі правопорушників, передачі (прийнятті) засуджених осіб, виконання вироків та інших питань міжнародного судового співробітництва у кримінальному провадженні під час судового провадження, затверджена Наказом Міністерства юстиції України №2599/5 від 19.08.2019 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0956-19

інформацію відповідному органу іноземної держави та особі, за ініціативою якої розглядалося питання передачі засудженої особи.

Після порушення перед Міністерством юстиції України клопотання про *передачу особи, засудженої судом України до позбавлення волі, для подальшого відбування покарання в державі, громадянином якої вона є,* Міністерство юстиції України надсилає до Адміністрації Державної кримінально-виконавчої служби України запит про надання документів, передбачених міжнародним договором України. Звернення засудженого або його законного представника, близьких родичів чи членів сім'ї складається у довільній формі і надається разом з іншими документами.

Якщо з отриманих документів та інформації вбачається, що можуть існувати підстави для відмови в наданні згоди на передачу засудженої особи іноземній державі, Міністерство юстиції України звертається до компетентних органів для отримання додаткової інформації.

КПК України не містить переліку підстав, за наявності яких надається відмова у задоволенні запиту про передачу. Частиною четвертою ст. 606 КПК України встановлено, що у разі недотримання умов, передбачених ч. ч. 1-3 ст. 606 КПК України, Міністерство юстиції України може відмовити у передачі або прийнятті засудженого, якщо інше не передбачено КПК України або міжнародним договором. Двосторонніми договорами України можуть встановлюватися підстави для відмови. Договором з КНР встановлено, що у передачі може бути відмовлено, якщо: одна із Сторін вважає, що передача завдає шкоди суверенітету, безпеці, суспільному порядку або суперечить основним принципам законодавства своєї держави; засуджений має непогашені заборгованості або щодо нього не завершено початий з інших підстав судовий процес. Крім того, Сторона може за своїм розсудом відхилити запит іншої Сторони про передачу засудженого.[71] Підставою для відмови також може бути те, що призначене

[71] Ст. 5 Договору між Україною та Китайською Народною Республікою про передачу засуджених для відбування покарання від 21.07.2001 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156_041

покарання не може бути виконане Договірною Стороною, громадянином якої є засуджений, внаслідок закінчення строку давності кримінального переслідування за законодавством цієї Договірної Сторони.[72]

Якщо стосовно засудженої особи триває кримінальне провадження на території України або існує заборгованість щодо сплати судових витрат чи суми задоволеного цивільного позову, Міністерство юстиції України інформує особу, яка порушила питання про передачу, та засуджену особу про наявність відповідних обставин і неможливість розгляду питання про передачу до їх усунення.

Міністерство юстиції України направляє документи разом із перекладом до уповноваженого (центрального) органу іноземної держави з проханням підтвердити громадянство засудженої особи, надати текст положень законодавства, що передбачають кримінальну відповідальність за діяння, у зв'язку з якими особу засуджено в Україні, та надати гарантії, що засуджений не буде підданий катуванню або іншому жорстокому, нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню в разі його передачі до цієї держави.

Після отримання від уповноваженого (центрального) органу іноземної держави інформації про згоду на прийняття засудженого для відбування покарання, інформації та гарантій, структурний підрозділ Міністерства юстиції України, відповідальний за організацію виконання міжнародних договорів України з питань кримінального судочинства, готує висновок і проект рішення про передачу засудженої особи з України до держави її громадянства для подальшого відбування покарання.

Рішення про передачу засудженої особи з України до держави її громадянства для подальшого відбування покарання або відмова в передачі приймається у формі наказу Міністерства юстиції України на підставі висновку за результатами розгляду клопотання та наявних матеріалів.

[72] П. 2 ч. 1 ст. 6 Договору між Україною та Республікою Узбекистан про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі від 19.02.1998 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/860_005

Про прийняття рішення про передачу засудженої особи з України до держави її громадянства для подальшого відбування покарання, про відмову у передачі Мін'юст повідомляє уповноважений (центральний) орган іноземної держави, засуджену особу, особу, яка ініціювала питання про передачу, та суд України, що ухвалив вирок.

Після отримання від уповноваженого (центрального) органу іноземної держави інформації про згоду на прийняття засудженого для відбування покарання Міністерство юстиції України надсилає Міністерству внутрішніх справ України та Національній поліції доручення про узгодження місця, часу і порядку передачі та організацію передачі цієї особи з установи системи виконання покарань України в іноземну державу.

Передача засудженого громадянина іноземної держави для подальшого відбування покарання не позбавляє його права порушувати питання про умовно-дострокове звільнення, заміну невідбутої частини покарання більш м'яким, помилування, а також питання про амністію у порядку, передбаченому законодавством України.

Розгляд запиту (клопотання) громадянина України, засудженого іноземним судом, здійснюється в порядку, передбаченому ст. 609 КПК України.

Після порушення перед Міністерством юстиції України клопотання про прийняття засудженого громадянина України Міністерство юстиції України звертається із запитом до компетентних органів України для перевірки факту належності засудженої особи до громадянства України та з'ясування відомостей про зареєстроване місце проживання в Україні.

Після отримання підтвердження факту належності засудженої особи до громадянства України Міністерство юстиції України надсилає уповноваженому (центральному) органу іноземної держави запит про надання документів, перелік яких міститься в міжнародному договорі України, а також звертається до компетентних органів України для отримання відомостей з інформаційних ресурсів єдиної інформаційної

системи Міністерства внутрішніх справ України, інших інформаційних ресурсів та баз даних державних органів.

Якщо запит уповноваженого (центрального) органу іноземної держави про передачу засудженої особи ґрунтується на вимогах міжнародного договору України, яким передбачено можливість передачі засудженої особи без її згоди, Міністерство юстиції України додатково з'ясовує обставини, за яких засуджена особа відмовляється надати згоду на передачу, а також соціально-родинний зв'язок засудженої особи з державою, у якій вона засуджена та відбуває покарання. Із цією метою надсилаються відповідні запити до компетентного органу іноземної держави та Міністерства закордонних справ України. Урахування отриманої інформації є обов'язковим під час прийняття Міністерством юстиції України рішення про передачу засудженої особи й має відображатися у висновку до проекту рішення щодо прийняття засудженої особи.

Рішення про згоду на прийняття засудженого громадянина України з іноземної держави в Україну для подальшого відбування покарання або про відмову у прийнятті засудженого приймається у формі наказу Міністерства юстиції України на підставі висновку за результатами розгляду запиту та зібраних матеріалів.

Після надходження пакета документів від уповноваженого (центрального) органу іноземної держави та іншої необхідної інформації структурний підрозділ Міністерства юстиції України, відповідальний за організацію виконання міжнародних договорів України з питань кримінального судочинства, упродовж тридцяти днів готує висновок щодо наявності підстав та умов для надання згоди на передачу, передбачених міжнародним договором України та КПК України, а також проект наказу.

Якщо клопотання й додаткові матеріали надійшли іноземною мовою, Міністерство юстиції України здійснює їх переклад українською мовою. У такому разі строк розгляду продовжується до трьох місяців.

Рішення про прийняття засудженого громадянина України з іноземної держави в Україну для подальшого відбування покарання приймається, якщо зібрані матеріали свідчать про дотримання умов, передбачених міжнародним договором України та КПК України, а також про відсутність підстав для відмови в прийнятті особи в Україну.

Міністерство юстиції України у тридцятиденний строк інформує засуджену особу про прийняте рішення про надання згоди на передачу.

На підставі рішення про надання згоди на прийняття засудженого, клопотання про приведення покарання, призначеного вироком іноземного суду засудженій особі, у відповідність із законодавством України подається до суду України за місцезнаходженням Міністерства юстиції України, якщо останнє місце проживання засудженого в Україні невідоме, або міжрегіональним управлінням з урахуванням територіальної підсудності до компетентного місцевого суду України, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться останнє відоме місце проживання засудженої особи.

Розгляд судом питання про приведення вироку суду іноземної держави у відповідність із законодавством України здійснюється у порядку, передбаченому ст. 610 КПК України.

У разі відмови Міністерством юстиції України в задоволенні запиту (клопотання) про передачу засудженої особи в Україну відповідна інформація направляється державі, судом якої ухвалено вирок, а також особі, за ініціативою якої розглядалося питання передачі засудженої особи, з роз´ясненням підстав такої відмови.

У разі задоволення запиту Міністерство юстиції України направляє державі, судом якої ухвалено вирок, інформацію про це разом з копією ухвали суду за результатами розгляду клопотання.

Питання організаційного характеру, пов’язані з виконанням покарання щодо засудженої особи вирішуються відповідно до ст. 611 КПК України. Міністерство юстиції України узгоджує передачу засудженої особи з уповноваженим (центральним) органом іноземної держави після

досягнення домовленостей щодо передачі-прийняття засудженої особи. Приймання - передавання осіб, які перебувають під вартою, в України та з України здійснюються на підставі доручення (звернення) Міністерства юстиції України з дотриманням вимог КПК України, міжнародного договору України, у зв'язку з яким здійснюється приймання - передавання[73].

Для переданої особи для відбування покарання державі виконання вироку, настають ті самі правові наслідки засудження, як і щодо осіб, засуджених на території цієї держави за вчинення такого самого правопорушення. Особа, яку передано для відбування покарання не може бути знову притягнута до кримінальної відповідальності на території держави виконання вироку за той самий злочин, у зв'язку з яким був винесений вирок, що набув законної сили.

До особи, переданої в Україну для подальшого відбування покарання, може бути застосовано умовно-дострокове звільнення, амністію або здійснено помилування у порядку, передбаченому законом.

Частина 4 ст. 611 КПК зобов'язує Міністерство юстиції України як уповноважений (центральний) орган України щодо передачі засуджених осіб надавати уповноваженому (центральному) органу держави винесення вироку інформацію стосовно виконання цього судового рішення у разі:

1) завершення відбування покарання згідно із законодавством України;

2) смерті засудженої особи;

3) втечі засудженої особи.

[73] Дет. див. Інструкцію про порядок приймання-передавання осіб, які перебувають під вартою, на кордоні України та поза її межами, затверджену Наказом МВС України від 02.07.2015 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0873-15

Будь-які питання, пов´язані з переглядом вироку суду іноземної держави, вирішуються судом держави, в якій ухвалено вирок.

У разі зміни або скасування судом іноземної держави вироку питання про виконання такого рішення розглядається в порядку, передбаченому цим Кодексом.

У разі скасування судом іноземної держави вироку із закриттям кримінального провадження або застосування до засудженого акта помилування, амністії, пом´якшення вироку, ухваленого судом іншої держави, Міністерство юстиції України інформує центральний орган виконавчої влади у сфері виконання покарань в Україні про необхідність звільнення особи.

Якщо вирок судом іноземної держави скасовано і призначено нове досудове розслідування або новий судовий розгляд, питання про подальше здійснення кримінального провадження вирішується Офісом Генерального прокурора України згідно з КПК України.

Витрати, пов´язані з передачею засудженого в Україні іноземця для подальшого відбування покарання в державу його громадянства, крім тих, що виникли на території України, покриває держава, громадянином якої є засуджена особа.

Витрати, пов´язані з передачею засудженого в іноземній державі громадянина України, здійснюються органом, що виконує перевезення, за рахунок Державного бюджету України.

Питання для самоконтролю

1. Яка основна мета передачі засуджених осіб між країнами в контексті міжнародного співробітництва у кримінальних справах?
2. Чи можете ви пояснити правові принципи та механізми, які регулюють передачу засуджених осіб через кордони?

3. Як передача засуджених осіб сприяє реабілітації та реінтеграції правопорушників у рамках міжнародного кримінального правосуддя?
4. Які фактори зазвичай впливають на рішення країни погодитися на передачу засудженої особи до іншої юрисдикції?
5. Чи існують конкретні міжнародні договори або угоди, на які зазвичай покладаються країни для полегшення передачі засуджених осіб?
6. Чи можете ви навести приклади випадків, коли передача засуджених осіб була успішно використана для міжнародного співробітництва?
7. Які існують гарантії та процедури для забезпечення захисту прав переданого правопорушника під час цього процесу?
8. Яку роль відіграє принцип взаємності при передачі засуджених осіб між країнами?
9. Чи існують якісь проблеми або обмеження, пов'язані з передачею засуджених осіб, які країнам необхідно вирішити?
10. Як передача засуджених осіб впливає на країни, що передають і приймають, а також на більш широку міжнародно-правову базу співробітництва у кримінальних справах?

Розділ 6 Особливості співробітництва у кримінальних провадженнях на рівні ЄС А.С. СТЕПАНЕНКО

Співробітництво у кримінальних провадженнях між країнами ЄС було започатковано з прийняттям Маастрихтського договору 1992 р., який передбачав здійснення кооперації між органами правоохоронної та судової системи. Співробітництво було посилено прийняттям Амстердамського договору 1999 р., що започаткував формування простору свободи, безпеки та правосуддя (AFSJ). Надалі, у 2009 р. був ратифікований Лісабонський договір, який замінив Маастрихтський договір та трансформував правовий механізм регулювання поліцейського співробітництва та співробітництва у кримінальних провадженнях[74].

На даний час в рамках функціонування простору свободи, безпеки та правосуддя співробітництво на рівні ЄС здійснюється в межах поліцейського та судового співробітництва. Поліцейське та судове співробітництво у кримінальних провадженнях може прийняти одну з трьох форм:

1) кооперація між національними поліцейськими установами;

2) кооперація між національними адміністраціями (зокрема щодо митних служб);

3) кооперація між національними судовими установами[75.]

Ключовою ланкою здійснення поліцейської кооперації є Агентство ЄС з правоохоронного співробітництва (Європол). Основна мета функціонування Європолу полягає у підтримці співробітництва між національними установами

[74] Детальніше див. Holzhacker R.L., Luif P. (2014) Introduction: Freedom, Security and Justice After Lisbon. In: Holzhacker R., Luif P. (eds) Freedom, Security and Justice in the European Union. Springer, New York, NY. pp. 3-7. URL: https://doi.org/10.1007/978-1-4614-7879-9_1 ;

[75] Police and Judicial Cooperation in Criminal Matters. Glossary of summaries // EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/police_judicial_cooperation.html?locale=en.

держав-членів ЄС з питань попередження та боротьби з тяжкими злочинами, пов'язаних з двома чи більше державами-членами, тероризмом та формами злочинності, що зачіпають загальні інтереси, що охоплюються політикою ЄС (ст. 3 Директиви Європейського парламенту № 2016/794)76. В той же час Європол не наділений оперативними повноваженнями та повноваженнями щодо здійснення розслідування (хоча така можливість передбачена[77]) та обмежується підтримкою національних правоохоронних органів шляхом сприяння обміну інформацією (її збору та обробки), координації транскордонних операцій, наданні експертної підтримки та сприянні обміну досвідом та підготовці спеціалістів у специфічних галузях[78].

Важливим елементом у діяльності Європолу та здійснення поліцейського співробітництва є можливість функціонування об'єднаних слідчих груп (ОСГ) (joint investigation team, JIT). Такі ОСГ є засобом співробітництва між двома та більше країнами, що формуються на певний проміжок часу для виконання спеціального завдання, для здійснення розслідування у вказаних країнах. В даному випадку Європол надає лише організаційну, інформаційну, методичну та іншу підтримку, прямо не беручи участь у розслідуванні[79].

Здійснення судового співробітництва у кримінальних провадженнях відбувається згідно Глави 4 Розділу V Договору про функціонування ЄС (ДФЄС). Відповідно до ст. 82 ДФЄС судове співробітництво в кримінальних провадженнях у ЄС ґрунтується на принципі взаємного визнання судових рішень. Вказаний принцип передбачає високий ступінь автоматизму у виконанні судових рішень в рамках судових проваджень, без участі політичної

[76] Повний перелік злочинів перелічений у Додатку 1 до вказаної Директиви та охоплює 30 злочинів. Детальніше див. Regulation (EU) 2016/794 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol) and replacing and repealing Council Decisions 2009/371/JHA, 2009/934/JHA, 2009/935/JHA, 2009/936/JHA and 2009/968/JHA // EUR-Lex. URL: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/794/oj.

[77] Див. Частину 3 ст. 88 Договору про функціонування ЄС.

[78] Europol (European Police Office). Glossary of summaries // EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/europol.html?locale=en.

[79] Joint Investigation Teams Practical Guide // EUROJUST. URL: http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/JITs/JITs%20framework/JITs%20Practical%20Guide/JIT-GUIDE-2017-EN.pdf.

влади. В той же час, взаємне визнання судових рішень неможливо без взаємної довіри між державами-членами ЄС, що означає довіру до правової системи іншої держави та до правозастосовної системи, яка правильно застосовує норми права[80].

Здійснення співробітництва у кримінальних провадженнях відповідно до ст. 82 ДФЄС відбувається у двох напрямках: 1) спрощення розгляду кримінальних проваджень с транскордонними наслідками та 2) встановлення мінімальних гарантій щодо учасників кримінального провадження та інших процесуальних аспектів.

Співробітництво у кримінальних провадженнях здійснюється на рівні ЄС відповідними органами ЄС. Однією з ключових інституцій виступає Агенство ЄС з співробітництва у кримінальних справах - Євроюст (European Union Agency for Criminal Justice Cooperation, EUROJUST). Метою діяльності Євроюсту є розвиток та покращення координації і співробітництва між компетентними органами державами-членами ЄС щодо розслідування злочинів, що мають транскордонний характер та стосуються двох чи більше країн чи вимагають здійснення переслідування на загальних засадах, на підставі даних що були надані державами-членами ЄС, Європолом, Офісом Європейської прокуратури (EPPO), та Європейського бюро по боротьбі з шахрайством (OLAF) (ст. 2 Директиви 2018/1727)[81]. Перелік злочинів, щодо яких поширюється компетенція Євроюсту повністю ідентичний переліку Європолу.

Так само як і Європол, Євроюст приймає участь у координації роботи ОСГ та може приймати участь у їх діяльності через своїх представників, що можуть

[80] Communication from the Commission to the Council and the European Parliament - Mutual recognition of Final Decisions in criminal matters (3.1.1.) /* COM/2000/0495 final */ // EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=celex%3A52000DC0495.

[81] Regulation (EU) 2018/1727 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 on the European Union Agency for Criminal Justice Cooperation (Eurojust), and replacing and repealing Council Decision 2002/187/JHA // EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1727.

діяти або від імені Євроюсту або від імені національного правоохоронного органу, що їх відрядив до Євроюсту, залежності від обставин.

Євроюст може здійснювати співробітництво з третіми країнами та міжнародними організаціями шляхом укладення відповідних угод. Таке співробітництво полягає у обміні інформацією, у сприянні наданні правової допомоги у кримінальних провадженнях тощо. Відповідну угоду було укладено і з Україною, яка направила до Євроюсту відповідного прокурора зі зв'язку[82].

Ще одним органом, що уповноважений на здійснення діяльності щодо співробітництва у кримінальних провадженнях є Офіс Європейської прокуратури (European Public Prosecutor's Office), який був започаткований Постановою Ради ЄС від 12 жовтня 2017 р.[83]. Разом з тим, даний орган розпочне своє функціонування лише з кінця 2020-початку 2021 року, тому на даний час не приймає участь у здійсненні співробітництва у кримінальних провадженнях.

Основними механізмами здійснення співробітництва у кримінальних провадженнях у межах судового співробітництва є Європейський ордер на арешт (ЄОА) (European Arrest Warrant, EAW), Європейський ордер на проведення слідчих дій (ЄОСД) (European Investigative Order, EIO), та обмін інформацією розміщеної в базах даних (зокрема, SIS II, ECRIS, Prüm).

Європейський ордер на арешт – це судове рішення видане однією з держав-членів ЄС з метою затримання та видачі іншій державі-члену ЄС особи, щодо якої здійснено запит, з метою здійснення кримінального переслідування чи виконання вироку щодо покарання особи у вигляді позбавлення волі (custodial

[82] Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції : Угода; Україна від 27.06.2016 // Верховна Рада .URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_024-16 ; First Liaison Prosecutor for Ukraine appointed to Eurojust // EUROJUST. URL: http://www.eurojust.europa.eu/press/PressReleases/Pages/2018/2018-09-13.aspx.

[83] Council Regulation (EU) 2017/1939 of 12 October 2017 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('the EPPO') // EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.283.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2017:283:TOC

sentences) чи тримання під вартою (ч. 1 ст. 1 Рамкового рішення Європейської Комісії від 13 червня 2002 р. 2002/584/JHA[84]). При цьому необхідно зазначити, що не дивлячись на термін «судове рішення» (judicial decision), ЄОА може бути виданий й прокуратурою, оскільки остання є органом держави-члена ЄС відповідальним за відправлення кримінального правосуддя, то й рішення такого органу має розглядатися як судове (п. 34 рішення Суду ЄС)[85]. Мета започаткування вказаного механізму співробітництва полягала у компенсації свободи пересування, що стала наслідком скасування внутрішніх кордонів між країнами-членами ЄС та забезпеченні можливості національних судових та правоохоронних систем притягнення осіб до відповідальності[86].

На відміну від звичайних процедур екстрадиції ЄОА передбачає низку переваг:

вводить процедуру видачі осіб, за якої обмін ордерами відбувається між судовими установами; держави-члени ЄС можуть визначити центральний орган для надання допомоги відповідним судовим установам;

усуває, загалом, заборону на видачу власних громадян;

звільняє орган, що здійснює видачу особи, від оцінки на предмет подвійної криміналізації (подвійного ставлення у вину), якщо кримінальне правопорушення, з приводу якого виданий ордер, передбачає за законодавством запитуваної держави-члена ЄС покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше 3 років, та передбачений у переліку з 32 видів кримінальних правопорушень[87], а так само ордер з метою тримання під вартою;

[84] 2002/584/JHA: Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States - Statements made by certain Member States on the adoption of the Framework Decision. // EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32002F0584.
[85] Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 10 November 2016, *Openbaar Ministerie v Halil Ibrahim Özçelik*, C-453/16PPU, EU:C:2016:860, para. 34 // InfoCuria. Case-Law. URL: http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-453/16%20PPU.
[86] V. Mitsilegas, 'European Criminal Law After Brexit' in Criminal Law Forum, Vol. 28, 2017, pp. 230. URL: https://doi.org/10.1007/s10609-017-9314-y.
[87] Див. ч. 2 ст. 2 вказаного рамкового рішення.

передбачає лише три обов'язкові підстави невиконання ордеру (амністія, ne bis in idem, особа не досягла віку кримінальної відповідальності) та сім підстав, що залишаються на розсуд сторони, яка отримала ордер[88];

не передбачає такого виключення як політичне кримінальне правопорушення;

зобов'язує сторону, що виконує ордер прийняти підсумкове рішення з екстрадиції у визначені терміни, що не перевищують 90 днів (у складних випадках)[89] з моменту затримання запитуваної особи[90].

Як вказують дослідники головним досягненням ЄОА є те, що він дозволив винести процедуру видачі осіб з політичної площину у правову В той же час, базуючись на принципі довіри до правоохоронної та судової системи між державами-членами ЄС у останніх є можливість відмовити у видачі особи з підстави наявності сумніву у рівні дотримання прав людини запитуваною стороною. Так, Суд ЄС у справі Aranyosi and Căldăraru вказав, що видача особи відповідно до ЄОА може бути відкладена чи, навіть, відмовлено, якщо «існують істотні підстави вважати, що особа, щодо якої видано ордер, через умови тримання його в державі-члені ЄС, буде піддана реальному ризику нелюдського або принизливого поводження … у разі його видачі цій державі-члену ЄС»[91].

Європейський ордер на проведення слідчих дій (ЄОСД) на відміну від ЄОА, який застосовується більше 16 років, є відносно новим інструментом зі співробітництва у кримінальних провадженнях (з 15 вересня 2018 р. для всіх

[88] Див. ст.ст. 3 та 4 вказаного рамкового рішення.
[89] Загальний строк виконання ЄОА передбачений ст. 17 вказаного рамкового рішення, та складає не більше 10 днів у разі згоди запитуваної особи, у іншому випадку не має перевищувати 60 днів, проте у разі виникнення складнощів такий строк може бути подовжений на 30 днів.
[90] Carrera, S.C., Mitsilegas, V., Stefan, M., & Giuffrida, F. (2018). Criminal Justice and Police Cooperation between the EU and the UK after Brexit: Towards a principled and trust-based partnership. CEPS Task Force Reports. pp. 51-52. URL: https://www.ceps.eu/system/files/TFR_EU-UK_Cooperation_Brexit_0.pdf.
[91] Judgment of the Court (Grand Chamber) of 5 April 2016, *Aranyosi and Căldăraru v Generalstaatsanwaltschaft Bremen*, C-404/15 and C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, para. 104, 82. // EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62015CJ0404.

держав-членів ЄС, окрім Данії та Ірландії), правовою основою якого є директива № 2014/41/EU від 3 квітня 2014 р[92].

ЄОСД – це судове рішення прийняте чи затверджене органом судової влади держави-члена ЄС для проведення однієї чи декількох слідчих дій на території іншої держави-члена ЄС з метою отримання доказів (ч. 1 ст. 1 вказаної директиви). Після виконання вказаних у ЄОСД дій, виконуюча держава направляє отримані та/чи наявні в неї докази запитуючій стороні. ЄОСД.

ЄОСД замінив собою Європейський ордер на отримання доказів (European Evidence Warrant) та відповідні положення про взаємне визнання ордерів щодо заморозки активів у частині, що стосується доказів. Таким чином, ЄОСД став єдиним інструментом, щодо обміну доказами та взаємної правової допомоги між країнами ЄС[93].

ЄОСД посилив співробітництво у кримінальних провадженнях на рівні ЄС завдяки наступним положенням:

1) циркуляція ЄОСД відбувається між відповідними національними органами без втручання органів політичної влади, хоча держави-члени ЄС можуть визначати відповідний центральний орган; окрім судів, відповідними органами можуть виступати органи прокуратури чи будь-які інші органи, що «виступає у якості відповідного слідчого органу у кримінальних провадженнях з повноваженнями на збирання доказів відповідно до національного законодавства»;

2) відповідні органи виконуючої сторони звільненні від оцінки запитів на предмет подвійної криміналізації (подвійного ставлення у вину), якщо ордер отриманий щодо кримінального правопорушення, що передбачає за

[92] Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 regarding the European Investigation Order in criminal matters // EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0041.
[93] V. Mitsilegas, 'European Criminal Law After Brexit' in Criminal Law Forum, Vol. 28, 2017, pp. 233-234. URL: https://doi.org/10.1007/s10609-017-9314-y.

законодавством запитуючої держави-члена ЄС покарання у вигляді позбавлення волі на строк не менше 3 років, та передбачений у переліку з 32 видів кримінальних правопорушень[94], а так само ордер з метою тримання під вартою;

3) не передбачає такого виключення як політичне кримінальне правопорушення;

4) виконуюча сторона повинна прийняте підсумкове рішення щодо виконання ЄОСД та провести запитувані слідчі дії «з такою швидкістю та пріоритетністю, як і для національної справи» (ч. 1 ст. 12 вказаної директиви), та в будь-якому випадку в межах строків передбачених у директиві[95].

Більше того, беручи до уваги можливі випадки зловживання вказаним механізмом та можливих негативних наслідків щодо дотримання прав людини, директивою було передбачений запобіжний механізм від свавільного та незаконного застосування:

1) недотримання основоположних прав як підстава для відмови у прийнятті та виконання ЄОСД (ч. 1 ст. 11 директиви), одночасно з чим у преамбулі до директиви вказано, що презумпція дотримання державами-членами ЄС прав людини може бути спростована (п. 19 преамбули директиви);

2) тест на пропорційність для запитуючої сторони, який передбачає можливість видачі ЄОСД тільки у випадку, що це «необхідно та пропорційно» та коли слідчі дії вказані у ЄОСД могли бути проведені за таких же умов у аналогічній національній справі (ч. 1 ст. 6 директиви);

3) проведення виконуючою стороною іншої слідчої дії ніж та, що вказано у ЄОСД лише тоді, «коли слідча дія, обрана виконуючою стороною, може

[94] Див. ч. 1 ст. 11 вказаної директиви. Повністю збігається з переліком кримінальних правопорушень передбачених у ч. 2 ст. 2 рамкового рішення щодо ЄОА.
[95] Carrera, S.C., Mitsilegas, V., Stefan, M., & Giuffrida, F. (2018). Criminal Justice and Police Cooperation between the EU and the UK after Brexit: Towards a principled and trust-based partnership. CEPS Task Force Reports. p. 78. URL: https://www.ceps.eu/system/files/TFR_EU-UK_Cooperation_Brexit_0.pdf.

досягти такого ж результату, застосовуючи при цьому менш інтрузивні засоби, ніж слідча дія, що було вказана у ЄОСД» (ч. 3 ст. 10 директиви)[96].

Питання для самоконтролю

1. Чим відрізняється співробітництво у кримінальних провадженнях на рівні ЄС від співробітництва на національному рівні в державах-членах ЄС?
2. Які основні правові рамки та інструменти регулюють співробітництво у кримінальних справах між державами-членами ЄС?
3. Яким чином принцип взаємного визнання відіграє центральну роль у співпраці на рівні ЄС у сфері кримінального судочинства?
4. Чи можете ви пояснити роль Євроюсту та Європолу у сприянні співпраці у транскордонних кримінальних справах в рамках Європейського Союзу?
5. Які виклики та складнощі виникають при гармонізації кримінального законодавства та процедур у різних суверенних державах-членах ЄС?
6. Як Європейський ордер на арешт (EAW) спрощує процедури екстрадиції між державами-членами ЄС і які його ключові особливості?
7. Яким чином принцип ne bis in idem (подвійного притягнення до кримінальної відповідальності) діє в правовій базі ЄС у сфері кримінального співробітництва?
8. Які механізми існують для захисту основних прав осіб, залучених до кримінальних проваджень на рівні ЄС, включаючи підозрюваних, обвинувачених і потерпілих?
9. Чи можете ви навести приклади відомих випадків, коли співпраця на рівні ЄС у сфері кримінального судочинства відіграла вирішальну роль у боротьбі з транснаціональною злочинністю або тероризмом?
10. Як інституції ЄС працюють разом, щоб сприяти гармонізації кримінального права, обмінюватися кримінальною розвідкою та

[96] Carrera, S.C., Mitsilegas, V., Stefan, M., & Giuffrida, F. (2018). Criminal Justice and Police Cooperation between the EU and the UK after Brexit: Towards a principled and trust-based partnership. CEPS Task Force Reports. pp. 78-79. URL: https://www.ceps.eu/system/files/TFR_EU-UK_Cooperation_Brexit_0.pdf.

зміцнювати потенціал держав-членів у боротьбі з транскордонною злочинною діяльністю?

Висновок

Наведені у кейсі на початку дві справи справи, одна з ЄСПЛ ECHR Case - Soering v. United Kingdom (1989), інша з ЄСС, ECJ Case - C-303/05, Advocaten voor de Wereld v. Leden van de Ministerraad (2007) демонструють ключову роль європейських судів у формуванні міжнародного співробітництва у кримінальних справах в європейському контексті. Рішення ЄСПЛ у справі "Сьорінг проти Сполученого Королівства" підкреслило важливість захисту прав людини у справах про екстрадицію і вплинуло на практику екстрадиції по всій Європі. Тим часом, рішення ЄСПЛ у справі Advocaten voor de Wereld проти Leden van de Ministerraad роз'яснило застосування Європейського ордеру на арешт і підтримало принцип універсальної юрисдикції, полегшивши екстрадицію за злочини, вчинені за кордоном в межах ЄС. Ці справи є прикладом прагнення європейських інституцій забезпечити баланс між ефективним міжнародним співробітництвом і захистом фундаментальних прав, створюючи важливі прецеденти для майбутніх справ і сприяючи розробці надійної правової бази для боротьби з транскордонною злочинною діяльністю.

Під час конфлікту в Україні відбуваються численні порушення прав людини та воєнні злочини, які вимагають міжнародної уваги та узгодженого підходу до кримінального правосуддя. У цьому посібнику була розглянута важливість міжнародного співробітництва в контексті розвитку європейської правової системи як засобу ефективної боротьби з цими порушеннями прав людини. У ньому підкреслюється важливість узгодження європейського законодавства з українським для сприяння безперешкодному співробітництву з дотриманням принципів прав людини. Міжнародне співробітництво у кримінальних справах виходить за рамки просто адміністративних заходів; воно є критично

важливим інструментом у боротьбі з порушеннями прав людини, особливо в зонах конфліктів, таких як Україна. Ця співпраця дозволяє країнам об'єднатися у розслідуванні воєнних злочинів та здійсненні правосуддя, тим самим сприяючи справедливості, підзвітності та захисту основоположних прав людини. Міжнародні судові інституції, зокрема Міжнародний кримінальний суд (МКС), Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), а також роль незалежних трибуналів, наприклад, ad hoc трибуналу щодо злочину агресії, відіграють ключову роль у забезпеченні відповідальності за порушення прав людини в Україні. Ці суди пропонують неупереджені платформи для винесення рішень і роблять значний внесок у запобігання безкарності осіб, винних у скоєнні тяжких злочинів, у тому числі злочинів агресії. Їхня участь підкреслює глобальну прихильність дотримання прав людини. Одне з головних завдань міжнародного співробітництва полягає в гармонізації різних правових систем і процедур у різних країнах. Саме тут зближення європейського законодавства набуває першочергового значення. Європейські країни повинні співпрацювати у створенні спільних правових стандартів, процедур і механізмів співпраці. Така гармонізація сприяє безперешкодному транскордонному співробітництву і гарантує, що існуюча правова база відповідає міжнародним стандартам у галузі прав людини. Ефективна міжнародна співпраця повинна ґрунтуватися на таких принципах, як взаємність і ввічливість. Країни, що беруть участь у кримінальних провадженнях, повинні поважати правові системи одна одної та захищати права підозрюваних і обвинувачених. Така прихильність до правового співробітництва, підкріплена спільними принципами, гарантує, що правосуддя здійснюється відповідно до міжнародного права і стандартів прав людини. Таким чином, поступова інтеграція кримінального правосуддя в систему прав людини вимагає посилення міжнародного співробітництва у сфері розширення співпраці між Україною та іншими країнами, що постраждали від конфлікту. Це має охоплювати обмін інформацією, доказами та досвідом для сприяння всебічному розслідуванню та судовому переслідуванню. Європейські країни повинні співпрацювати для створення

спільної правової бази, що відповідає міжнародним стандартам у сфері прав людини. Двосторонні та багатосторонні переговори можуть сприяти обміну інформацією та екстрадиції підозрюваних. Окремим питанням є легалізація санкцій, компенсаційних механізмів та всебічна підтримка жертвам порушень прав людини в Україні, включаючи правову допомогу, психосоціальну підтримку та доступ до правосуддя, щоб забезпечити дотримання їхніх прав протягом усього судового процесу.

Таким чином, сьогодні міжнародне співробітництво у кримінальних провадженнях щодо порушень прав людини в Україні, включаючи злочини агресії, є необхідним для досягнення справедливості та притягнення винних до відповідальності. Узгодження з європейським законодавством і дотримання міжнародних стандартів у галузі прав людини, а також роль незалежних судів є ключовими кроками на цьому шляху. У світі, позначеному підвищеною взаємозалежністю, держави, міжнародні суди та організації повинні співпрацювати, щоб забезпечити притягнення до відповідальності правопорушників

Рекомендована література

- Зуєв В.В. Кримінальні процесуальні гарантії прав особи при міжнародному співробітниц- тві під час кримінального провадження : монографія / В. В. Зуєв. – Х. : ТОВ «Оберіг», 2017. С. 148
- Кримінальний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар : у 2 т. Т. 2 / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – С. 579
- Пшенічко С.О. Розгляд слідчим суддею скарги на видачу особи (екстрадицію). Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2012. Вип. № 20. Ч. ІІ. Т. 3. С. 120

- Підгородинська А.В. Визнання та виконання рішень іноземних судів та міжнародних судових органів при перейнятті кримінального провадження / Південноукраїнський правничий часопис. 2015, № 2. С. 191.
- Маланюк А.Г. Провадження у кримінальних справах, пов'язане з міжнародними відносинами, за законодавством України : дисертація на здобуття наукового ступеня канд.юрид. наук. Львів 2004. С.163
- Європейська конвенція про міжнародну дійсність кримінальних вироків від 28.05. 1970 р. № ETS-70. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_341
- Конвенція про передачу засуджених осіб від 21.03.1993 р. URL: //zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_025
- Додатковий протокол до Конвенції про передачу засуджених осіб від 18.12. 1997 р. URL://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_335
- Конвенція ООН про передачу засуджених осіб, засуджених до позбавлення волі, для відбування покарання у державі, громадянами якої вони є від 19.05. 1978р. URL://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_831
- Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13.12.1957р. URL://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_033
- Європейська конвенція про нагляд за умовно засудженими або умовно звільненими правопорушниками від 30.11.1964 р. URL:.//zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_007
- Конвенція про передачу провадження в кримінальних справах від 15.05.1972 р. URL://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_008
- Конвенція ООН про боротьбу з незаконним обігом наркотичних речовин та психотропних засобів від 20.12.1988 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096

- Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 20.12.1999 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518
- Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789
- Конвенція ООН проти корупції від 31.10.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16
- Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму від 16.05.2005 р. URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_948
- Конвенція про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом від 08.11.1990 р.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_029
- Конвенція про передачу засуджених осіб від 21.03.1993 р. URL://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_025
- Практика застосування судами міжнародних договорів України щодо визнання і виконання вироків іноземних судів. URL:https://www.viaduk.com/clients/vs.nsf/0/1b9ef23167cc14e6c22574900031337c?OpenDocument&Click=
- Інструкція про порядок здійснення міжнародного співробітництва з питань взаємної правової допомоги, видачі правопорушників, передачі (прийнятті) засуджених осіб, виконання вироків та інших питань міжнародного судового співробітництва у кримінальному провадженні під час судового провадження, затверджена Наказом Міністерства юстиції України №2599/5 від 19.08.2019 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0956-19
- Holzhacker R.L., Luif P. (2014) Introduction: Freedom, Security and Justice After Lisbon. In: Holzhacker R., Luif P. (eds) Freedom, Security and Justice

in the European Union. Springer, New York, NY. pp. 3-7. URL: https://doi.org/10.1007/978-1-4614-7879-9_1

- Police and Judicial Cooperation in Criminal Matters. Glossary of summaries // EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/police_judicial_cooperation.html?locale=en .
- Regulation (EU) 2016/794 of the European Parliament and of the Council of 11 May 2016 on the European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol) and replacing and repealing Council Decisions 2009/371/JHA, 2009/934/JHA, 2009/935/JHA, 2009/936/JHA and 2009/968/JHA // EUR-Lex. URL: http://data.europa.eu/eli/reg/2016/794/oj.
- Europol (European Police Office). Glossary of summaries // EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/europol.html?locale=en.
- Joint Investigation Teams Practical Guide // EUROJUST. URL: http://www.eurojust.europa.eu/doclibrary/JITs/JITs%20framework/JITs%20Practical%20Guide/JIT-GUIDE-2017-EN.pdf.
- Communication from the Commission to the Council and the European Parliament - Mutual recognition of Final Decisions in criminal matters (3.1.1.) /* COM/2000/0495 final */ // EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=celex%3A52000DC0495.
- Regulation (EU) 2018/1727 of the European Parliament and of the Council of 14 November 2018 on the European Union Agency for Criminal Justice Cooperation (Eurojust), and replacing and repealing Council Decision 2002/187/JHA // EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018R1727.
- Угода про співробітництво між Україною та Європейською організацією з питань юстиції : Угода; Україна від 27.06.2016 // Верховна Рада .URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_024-16 ;

- First Liaison Prosecutor for Ukraine appointed to Eurojust // EUROJUST. URL: http://www.eurojust.europa.eu/press/PressReleases/Pages/2018/2018-09-13.aspx.
- Council Regulation (EU) 2017/1939 of 12 October 2017 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('the EPPO') // EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2017.283.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2017:283:TOC
- 2002/584/JHA: Council Framework Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States - Statements made by certain Member States on the adoption of the Framework Decision. // EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32002F0584.
- Judgment of the Court (Fourth Chamber) of 10 November 2016, Openbaar Ministerie v Halil Ibrahim Özçelik, C-453/16PPU, EU:C:2016:860, para. 34 // InfoCuria. Case-Law. URL: http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-453/16%20PPU.
- V. Mitsilegas, 'European Criminal Law After Brexit' in Criminal Law Forum, Vol. 28, 2017, pp. 230. URL: https://doi.org/10.1007/s10609-017-9314-y.
- Carrera, S.C., Mitsilegas, V., Stefan, M., & Giuffrida, F. (2018). Criminal Justice and Police Cooperation between the EU and the UK after Brexit: Towards a principled and trust-based partnership. CEPS Task Force Reports. pp. 51-52. URL: https://www.ceps.eu/system/files/TFR_EU-UK_Cooperation_Brexit_0.pdf.
- Directive 2014/41/EU of the European Parliament and of the Council of 3 April 2014 regarding the European Investigation Order in criminal matters // EUR-Lex. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32014L0041.

- Genocide and Victimology Edited By Yarin Eski. ISBN 9780367635787, Published May 30, 2022 by Routledge, 234 Pages
- Adversarial Justice and Victims' Rights Reconceptualising the Role of Sexual Assault Victims ISBN 9780367491529, Published April 29, 2022 by Routledge, 224 Pages Role of Sexual Assault Victims by Mary Iliadis
- Crime and Human Rights : Criminology of Genocide and Atrocities by Joachim Savelsberg (Author) Paperback / softback 144 pages SAGE Publications Ltd ISBN:9781847879257
- Gender and Crime : A Human Rights Approach by Marisa Silvestri (Author) , Chris Crowther-Dowey (Author) Paperback / softback 368 pages SAGE Publications Ltd ISBN:9781473902190
- The Routledge Handbook of Criminal Justice Ethics Edited by:Jonathan Jacobs, Jonathan Jackson Format:Paperback / softback 398 pages Taylor & Francis Ltd ISBN:9780367581589
- Young, Corker and Summers on Abuse of Process in Criminal Proceedings Author David Young 2022 Pages 712 ISBN 9781526515162
- The Ashgate Research Companion to International Criminal Law Critical Perspectives By Yvonne Mcdermott, William Schabas ISBN 9780367191917. 554 Pages Published June 17, 2019
- International Practices of Criminal Justice Social and legal perspectives Edited By Mikkel Christensen, Ron Levi 2018 ISBN 9780367232405 294 Pages 1 B/W Illustrations 2019
- Criminal Theory and International Human Rights Law By Steven Malby Copyright Year 2020, 9780367776862, Routledge

ДОДАТОК

Неофіційний переклад проекту Конвенції про міжнародне співробітництво розслідування та переслідування злочину геноциду, злочинів проти людяності, воєнних злочинів та інших міжнародних злочинів. (ТУЛЯКОВ В.О.)

ЛЮБЛЯНА - ГААЗЬКА КОНВЕНЦІЯ ПРО МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО З РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ГЕНОЦИДУ, ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЛЮДЯНОСТІ, ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ІНШИХ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ І КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА НИХ (https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZEZ/projekti/MLA-pobuda/The-Ljubljana-The-Hague-MLA-Convention-English-v5.pdf)

Держави-учасниці цієї Конвенції

нагадуючи, що міжнародні злочини, до яких застосовується ця Конвенція, належать до найсерйозніших злочинів, що викликають занепокоєння міжнародного співтовариства в цілому,

підкреслюючи, що боротьба з безкарністю за ці злочини має важливе значення для миру, стабільності, справедливості та верховенства права,

підкреслюючи, що держави несуть головну відповідальність за розслідування міжнародних злочинів, на які поширюється дія цієї Конвенції, і за кримінальне переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні відповідних злочинів, і що вони повинні вживати всіх необхідних законодавчих і виконавчих заходів з цією метою, підтверджуючи свою готовність сприяти створенню умов, які дозволять державам повною мірою взяти на себе цю головну відповідальність,

прагнучи продовжувати розвиток міжнародного права для боротьби з безкарністю за злочини геноциду, злочини проти людяності, воєнні злочини та інші міжнародні злочини,

підтверджуючи права, зобов'язання та відповідальність держав за міжнародним правом, включаючи міжнародне гуманітарне право, міжнародне право в галузі прав людини та міжнародне біженське право, а також принцип недопущення примусового повернення, що міститься в них,

визнаючи права жертв, свідків та інших осіб у зв'язку зі злочинами, до яких застосовується ця Конвенція, життєво важливу роль, яку вони відіграють у судовому процесі, та необхідність захисту їхнього фізичного і психологічного благополуччя і застосування підходу, орієнтованого на потерпілих, а також доступу до правосуддя і належного відшкодування, у тому числі, у відповідних випадках, шляхом репаративного правосуддя,

визнаючи також право ймовірних правопорушників на справедливе поводження на всіх стадіях провадження,

відзначаючи, що розслідування та переслідування цих міжнародних злочинів часто пов'язані з підозрюваними, свідками, доказами або активами, що знаходяться за межами території держави, яка проводить розслідування або переслідування, Визнаючи, що ефективне розслідування та переслідування цих міжнародних злочинів на національному рівні має бути забезпечене шляхом посилення міжнародного співробітництва,

визнаючи, що міжнародне співробітництво у кримінальних справах відповідно до міжнародних зобов'язань і внутрішнього права є наріжним

каменем постійних зусиль держав у їхній боротьбі з безкарністю, і заохочуючи продовження і зміцнення таких зусиль на всіх рівнях,

нагадуючи про принципи суверенної рівності та територіальної цілісності держав і принцип невтручання у внутрішні справи інших держав,

із вдячністю беручи до уваги існуючі положення звичаєвого міжнародного права та багатосторонніх документів, які спрямовані на боротьбу з безкарністю за злочин геноциду, злочини проти людяності та воєнні злочини, включаючи, серед іншого, Конвенцію про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, Женевську конвенцію про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях, Женевську конвенцію про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях, Женевська конвенція про поліпшення долі поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії зі складу збройних сил на морі, Женевська конвенція про поводження з військовополоненими, Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни та додаткові протоколи до неї, Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту та додаткові протоколи до неї, а також Римський статут Міжнародного кримінального суду,

усвідомлюючи, що протягом 20-го і 21-го століть мільйони людей стали жертвами немислимих звірств, які глибоко шокують совість людства,

будучи сповнені рішучості більш ефективно розслідувати та переслідувати міжнародні злочини, на які поширюється дія цієї Конвенції, та визнаючи необхідність зміцнення міжнародно-правової бази для співробітництва з цією метою,

домовилися про таке:

ЧАСТИНА I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Мета цієї Конвенції

Метою цієї Конвенції є сприяння міжнародному співробітництву в кримінальних справах між Державами-учасницями з метою посилення боротьби з безкарністю за злочини геноциду, злочини проти людяності, воєнні злочини та, у відповідних випадках, інші міжнародні злочини.

Стаття 2. Сфера застосування цієї Конвенції

1. Держави-учасниці застосовують цю Конвенцію до злочинів, зазначених у статті 5.

2. Кожна Держава може під час підписання або здачі на зберігання своїх ратифікаційних грамот або документів про прийняття чи затвердження цієї Конвенції або приєднання до неї чи в будь-який інший час повідомити Депозитарію про те, що вона також застосовує цю Конвенцію до злочину

або злочинів, перелічених у будь-якому з додатків до цієї Конвенції, стосовно будь-якої іншої Держави-учасниці, яка повідомила Депозитарію про те, що вона застосовує цю Конвенцію до того самого злочину, що перелічений у відповідному додатку, який становить невід'ємну частину цієї Конвенції.

Стаття 3. Загальний принцип тлумачення

Ніщо в цій Конвенції не повинно тлумачитися як таке, що обмежує або завдає шкоди будь-яким чином існуючим або розроблюваним нормам міжнародного права, включаючи визначення злочинів, до яких застосовується ця Конвенція.

Стаття 4. Зв'язок з іншими угодами

Ніщо в цій Конвенції не перешкоджає Державам-учасницям, які уклали інші угоди або будь-яким іншим чином встановили між собою відносини з питань, що входять до сфери застосування цієї Конвенції, застосовувати такі угоди або будувати свої відносини відповідно до них замість цієї Конвенції, якщо це сприяє їхньому співробітництву.

Стаття 5. Визначення міжнародних злочинів

1. Для цілей цієї Конвенції "злочин геноциду" означає будь-яке з наведених нижче діянь, вчинених з наміром знищити, повністю або частково, яку-небудь національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку:

(a) Вбивство членів групи;

(б) заподіяння тяжких тілесних ушкоджень або психічної шкоди членам групи;

(c) навмисне створення для групи умов життя, розрахованих на повне або часткове її фізичне знищення

(d) Вжиття заходів, спрямованих на запобігання народженню дітей у групі;

(e) насильницьке переведення дітей групи в іншу групу.

2. Для цілей цієї Конвенції "злочин проти людяності" означає будь-яке з наведених нижче діянь, коли воно вчиняється в рамках широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти будь-якого цивільного населення, коли воно знало про такий напад:

(a) вбивство;

(b) винищення

(c) поневолення;

(d) Депортація або насильницьке переміщення населення;

(e) Ув'язнення або інше жорстоке позбавлення фізичної свободи в порушення основоположних норм міжнародного права;

(f) катування;

(g) зґвалтування, сексуальне рабство, примушування до проституції, примусова вагітність, примусова стерилізація або будь-яка інша форма сексуального насильства порівнянної тяжкості;

(h) переслідування будь-якої ідентифікованої групи чи спільноти за політичними, расовими, національними, етнічними, культурними, релігійними, гендерними або іншими ознаками, які загальновизнано неприпустимими за міжнародним правом, у зв'язку з будь-яким діянням, зазначеним у цьому пункті, або будь-яким злочином, що охоплюється цією Конвенцією;

(i) насильницьке зникнення людей;

(j) злочином апартеїду;

(k) інші нелюдські діяння подібного характеру, що умисно спричиняють сильні страждання або серйозні тілесні ушкодження чи шкоду психічному або фізичному здоров'ю.

Для цілей пункту 2

(a) "напад, спрямований проти будь-якого цивільного населення" означає курс поведінки, що включає багаторазове вчинення актів, згаданих у пункті 2, проти будь-якого цивільного населення, відповідно до державної чи організаційної політики, спрямованої на вчинення такого нападу, або на її підтримку;

(b) "винищення" включає умисне створення таких умов життя, зокрема позбавлення доступу до їжі та медикаментів, які розраховані на знищення частини населення;

(c) "поневолення" означає здійснення будь-якого або всіх повноважень, пов'язаних з правом власності на людину, і включає здійснення таких повноважень у ході торгівлі людьми, зокрема жінками та дітьми;

(d) "депортація або насильницьке переміщення населення" означає примусове переміщення відповідних осіб шляхом висилки або інших примусових дій з території, на якій вони законно перебувають, без підстав, дозволених міжнародним правом;

(e) "катування" означає умисне заподіяння сильного болю або страждання, фізичного чи морального, особі, яка перебуває під вартою або під контролем

обвинуваченого; за винятком того, що катування не включає біль або страждання, що виникають лише внаслідок законних санкцій, є невід'ємними або випадковими;

(f) "примусова вагітність" означає незаконне ув'язнення жінки, яку примусово завагітніли, з метою вплинути на етнічний склад будь-якого населення або здійснити інші серйозні порушення міжнародного права. Це визначення жодним чином не повинно тлумачитися як таке, що впливає на національне законодавство, яке стосується вагітності;

(g) "переслідування" означає умисне і жорстоке позбавлення основних прав, що суперечить міжнародному праву, за ознакою приналежності до певної групи або колективу;

(h) "Злочин апартеїду" означає нелюдські діяння, подібні до тих, про які йдеться у пункті 2, вчинені в контексті інституціоналізованого режиму систематичного пригнічення та панування однієї расової групи над будь-якою іншою расовою групою або групами і вчинені з метою збереження такого режиму;

(i) "насильницьке зникнення людей" означає арешт, затримання або викрадення людей державою чи політичною організацією або з дозволу, підтримки чи мовчазної згоди держави чи політичної організації, за яким слідує відмова визнати це позбавлення волі або надати інформацію про долю чи місцезнаходження цих людей, з наміром вивести їх з-під захисту закону на тривалий період часу.

4. Для цілей цієї Конвенції "воєнні злочини" означають

(a) серйозні порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, а саме будь-яке з наведених нижче діянь проти осіб або майна, що перебувають під захистом положень відповідної Женевської конвенції:

(i) Умисне вбивство;

Катування або нелюдське поводження, включаючи біологічні експерименти;

(iii) Умисне заподіяння сильних страждань або серйозних тілесних ушкоджень чи шкоди здоров'ю;

(iv) Масштабне знищення та привласнення майна, не виправдане військовою необхідністю та здійснене незаконно і безглуздо;

(v) Примушування військовополоненого або іншої особи, яка перебуває під захистом, служити у військах ворожої держави;

(vi) Умисне позбавлення військовополоненого або іншої захищеної особи права на справедливий і регулярний судовий розгляд;

(vii) Незаконна депортація або передача чи незаконне ув'язнення;

(viii) захоплення заручників;

(b) Інші серйозні порушення законів та звичаїв, що застосовуються під час міжнародного збройного конфлікту, в межах встановлених норм міжнародного права, а саме, будь-яке з наступних діянь:

(i) Умисне спрямування нападів проти цивільного населення як такого або проти окремих цивільних осіб, які не беруть безпосередньої участі у воєнних діях;

(ii) умисне здійснення нападів на цивільні об'єкти, тобто об'єкти, які не є військовими цілями

(iii) умисне здійснення нападів на персонал, об'єкти, матеріали, підрозділи або транспортні засоби, задіяні в місії з надання гуманітарної допомоги або в миротворчій місії в

відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, якщо вони мають право на захист, що надається цивільним особам або цивільним об'єктам згідно з міжнародним правом збройних конфліктів;

(iv) Умисне здійснення нападу, знаючи, що такий напад спричинить випадкову загибель або поранення цивільних осіб чи пошкодження цивільних об'єктів або широкомасштабну, довготривалу і серйозну шкоду навколишньому природному середовищу, яка буде явно надмірною порівняно з конкретною і безпосередньою загальною військовою перевагою, яку очікується отримати;

(v) Напад або бомбардування будь-якими засобами міст, сіл, житлових будинків або будівель, які не перебувають під захистом і не є військовими об'єктами;

(vi) Вбивство або поранення комбатанта, який, склавши зброю або не маючи більше засобів захисту, здався на власний розсуд;

(vii) Неналежне використання прапора перемир'я, прапора або військових знаків розрізнення та уніформи противника або Організації Об'єднаних Націй, а також розпізнавальних знаків Женевських конвенцій, що призвело до смерті або серйозного поранення;

(viii) переселення, прямо чи опосередковано, окупаційною державою частини свого цивільного населення на окуповану нею територію або депортація чи переміщення всього або частини населення окупованої території в межах або за межі цієї території;

Умисне здійснення нападів на будівлі, призначені для релігійних, освітніх, мистецьких, наукових або благодійних цілей, історичні пам'ятники, лікарні

та місця збору хворих і поранених, за умови, що вони не є військовими об'єктами;

(x) Піддавання осіб, які перебувають під владою супротивної сторони, фізичним каліцтвам або медичним чи науковим експериментам будь-якого виду, які не виправдані медичним, стоматологічним чи лікарняним лікуванням відповідної особи і не проводяться в її інтересах, і які спричиняють смерть або створюють серйозну загрозу для здоров'я такої особи або осіб;

(xi) Вбивство або віроломне поранення осіб, які належать до ворожої нації або армії;

(xii) Заява про те, що пощади не буде;

(xiii) знищення або захоплення ворожого майна, якщо тільки таке знищення або захоплення не вимагається потребами війни;

(xiv) Оголошення в судовому порядку скасованими, призупиненими або неприйнятними прав і дій громадян ворожої сторони;

(xv) примушування громадян ворожої сторони до участі у воєнних діях, спрямованих проти їхньої власної країни, навіть якщо вони перебували на службі воюючої сторони до початку війни;

(xvi) Пограбування міста або місцевості, навіть якщо вони були взяті приступом;

(xvii) Застосування отрути або отруєної зброї;

(xviii) застосування задушливих, отруйних або інших газів, а також усіх аналогічних рідин, матеріалів або пристроїв;

(xix) Використання куль, які легко розширюються або сплющуються в людському тілі, таких як кулі з твердою оболонкою, яка не повністю покриває серцевину або пронизана надрізами;

(xx) Вчинення посягань на людську гідність, зокрема, приниження гідності та образи;

(xxi) Зґвалтування, сексуальне рабство, примушування до проституції, примусова вагітність, як визначено в підпункті (f) пункту 3, примусова стерилізація або будь-яка інша форма сексуального насильства, що також є серйозним порушенням Женевських конвенцій;

(xxii) Використання присутності цивільної або іншої особи, яка перебуває під захистом, для того, щоб зробити певні пункти, райони або збройні сили непідвладними військовим операціям;

(xxiii) умисне здійснення нападів на будівлі, матеріальні цінності, медичні установи, транспорт і персонал, які використовують розпізнавальні знаки Женевських конвенцій відповідно до міжнародного права;

(xxiv) Умисне використання голоду цивільного населення як методу ведення війни шляхом позбавлення його предметів, необхідних для виживання, в тому числі умисне перешкоджання поставкам гуманітарної допомоги, як це передбачено Женевськими конвенціями;

(xxv) призов або набір дітей віком до п'ятнадцяти років до національних збройних сил або використання їх для активної участі у воєнних діях;

(c) У випадку збройного конфлікту неміжнародного характеру - серйозні порушення статті 3, спільної для чотирьох Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, а саме: будь-яка з наведених нижче дій, вчинених проти осіб, які не беруть активної участі у воєнних діях, включаючи членів збройних сил, які склали зброю, і тих, хто вибув з ладу через хворобу, поранення, ув'язнення або з будь-якої іншої причини:

(i) Насильство над життям та особистістю, зокрема вбивства всіх видів, каліцтва, жорстоке поводження та тортури;

(ii) Посягання на особисту гідність, зокрема, приниження людської гідності;

(iii) Захоплення заручників;

(iv) винесення вироків і виконання смертних вироків без попереднього судового рішення, винесеного судом, що діє на постійній основі, з дотриманням усіх судових гарантій, які є загальновизнаними як обов'язкові;

(d) Підпункт (c) пункту 4 застосовується до збройних конфліктів неміжнародного характеру і, таким чином, не застосовується до ситуацій внутрішніх заворушень і напруженості, таких як заворушення, окремі та спорадичні акти насильства або інші акти подібного характеру;

Інші серйозні порушення законів і звичаїв, що застосовуються у збройних конфліктах неміжнародного характеру, у встановлених рамках міжнародного права, а саме будь-яке з наступних діянь:

(i) Умисне спрямування нападів проти цивільного населення як такого або проти окремих цивільних осіб, які не беруть безпосередньої участі у воєнних діях;

(ii) умисне здійснення нападів на будівлі, матеріальні цінності, медичні установи, транспорт і персонал, які використовують розпізнавальні знаки Женевських конвенцій відповідно до міжнародного права;

(iii) умисне здійснення нападів на персонал, об'єкти, матеріальні засоби, підрозділи або транспортні засоби, задіяні в місії з надання гуманітарної

допомоги або миротворчій місії відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, якщо вони мають право на захист, що надається цивільним особам або цивільним об'єктам згідно з міжнародним правом збройних конфліктів;

(iv) Навмисне здійснення нападів на будівлі, призначені для релігійних, освітніх, мистецьких, наукових або благодійних цілей, історичні пам'ятники, лікарні та місця збору хворих і поранених, за умови, що вони не є військовими об'єктами;

(v) Пограбування міста або місцевості, навіть якщо вони були взяті приступом;

(vi) Зґвалтування, сексуальне рабство, примушування до проституції, примусова вагітність, як визначено в підпункті (f) пункту 3, примусова стерилізація та будь-які інші форми сексуального насильства, що також є серйозним порушенням статті 3, спільним для чотирьох Женевських конвенцій;

(vii) Призов або вербування дітей віком до п'ятнадцяти років до збройних сил чи груп або використання їх для активної участі у воєнних діях;

(viii) Віддання наказу про переміщення цивільного населення з причин, пов'язаних з конфліктом, якщо тільки цього не вимагає безпека відповідних цивільних осіб або нагальні військові потреби;

(ix) Вбивство або віроломне поранення супротивника, що воює;

(x) Оголошення про те, що пощади не буде;

(xi) Піддавання осіб, які перебувають під владою іншої сторони конфлікту, фізичним каліцтвам або медичним чи науковим дослідам будь-якого виду, які не виправдані медичним, стоматологічним чи лікарняним лікуванням відповідної особи і не проводяться в її інтересах, і які спричиняють смерть або створюють серйозну загрозу для здоров'я такої особи чи осіб;

(xii) знищення або захоплення майна супротивника, якщо тільки таке знищення або захоплення не є настійно необхідним у зв'язку з конфліктом;

(f) підпункт (e) пункту 4 застосовується до збройних конфліктів неміжнародного характеру і, таким чином, не застосовується до ситуацій внутрішніх заворушень і напруженості, таких як бунти, ізольовані і спорадичні акти насильства або інші акти подібного характеру. Воно застосовується до збройних конфліктів, що відбуваються на території держави, коли є тривалий збройний конфлікт між органами державної влади та організованими збройними групами або між такими групами.

5. Ніщо в підпунктах (c) і (e) пункту 4 не впливає на відповідальність Уряду підтримувати або відновлювати правопорядок у державі або захищати єдність і територіальну цілісність держави всіма законними засобами.

6. Для цілей цієї Конвенції злочини, до яких застосовується ця Конвенція, не розглядаються як політичні злочини, як злочини, пов'язані з політичним злочином, або як злочини, вчинені з політичних мотивів.

Стаття 6. Факультативне застосування цієї Конвенції

Без шкоди для статті 2 Держави-учасниці можуть домовитися про застосування цієї Конвенції до будь-якого запиту, який стосується діяння, коли виконуються всі наведені нижче умови:

(a) діяння є злочином геноциду, злочином проти людяності, воєнним злочином, злочином агресії, катуванням або насильницьким зникненням згідно з міжнародним правом;

(b) діяння є злочином геноциду, злочином проти людяності, воєнним злочином, злочином агресії, катуванням або насильницьким зникненням у національному законодавстві запитуючої держави-учасниці;

(c) діяння є злочином, що тягне за собою видачу відповідно до внутрішнього законодавства запитуваної Держави-учасниці.

Стаття 7. Криміналізація

1. Кожна Держава-учасниця вживає необхідних заходів для забезпечення того, щоб злочини, до яких Держава-учасниця застосовує цю Конвенцію, вважалися злочинами згідно з її внутрішнім законодавством.

2. Кожна Держава-учасниця встановлює за злочини, зазначені в пункті 1, відповідні покарання, які враховують їх тяжкість.

Стаття 8. Юрисдикція

1. Кожна Держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними для встановлення своєї юрисдикції щодо злочинів, на які поширюється дія цієї Конвенції згідно з пунктом 1 статті 2, а також щодо будь-якого злочину, про який вона повідомила як такий, що підлягає застосуванню згідно з пунктом 2 статті 2, у таких випадках

(a) коли злочини вчинені на будь-якій території, що перебуває під її юрисдикцією, або на борту морського чи повітряного судна, зареєстрованого в цій державі;

(b) коли передбачуваний злочинець є громадянином цієї держави.

2. Кожна Держава-учасниця може вживати таких заходів, які можуть бути необхідними для встановлення своєї юрисдикції щодо злочинів, до яких

застосовується ця Конвенція відповідно до пункту 1 статті 2, а також щодо будь-якого злочину, про який вона повідомила як такий, що застосовується згідно з пунктом 2 статті 2, у таких випадках:

(a) коли передбачуваний злочинець є особою без громадянства, яка зазвичай проживає на території цієї держави

(b) коли жертва є громадянином цієї держави

Кожна Держава-учасниця також вживає таких заходів, які можуть бути необхідними для встановлення своєї юрисдикції щодо таких злочинів у випадках, коли передбачуваний злочинець перебуває на будь-якій території, що перебуває під її юрисдикцією, і вона не видає передбачуваного злочинця жодній з держав, зазначених у пунктах 1 або 2, або не передає передбачуваного злочинця компетентному міжнародному кримінальному суду чи трибуналу.

4. Ця Конвенція не виключає будь-якої кримінальної юрисдикції, здійснюваної відповідно до внутрішнього законодавства.

Стаття 9. Громадяни

Для цілей цієї Конвенції кожна Держава-учасниця може в будь-який час, шляхом письмового повідомлення Депозитарію, визначити термін "громадяни" відповідно до свого внутрішнього законодавства.

Стаття 10. Загальний принцип співробітництва

Держави-учасниці виконують запити про співробітництво, що надсилаються відповідно до цієї Конвенції, згідно з їхнім внутрішнім законодавством.

Стаття 11. Позовна давність

Для цілей цієї Конвенції на злочини, до яких застосовується ця Конвенція відповідно до статті 2, не поширюється будь-який строк давності, що суперечить міжнародному праву.

Стаття 12. Право на подання скарги

1. Кожна Держава-учасниця вживає необхідних заходів для забезпечення того, щоб будь-яка особа, яка стверджує, що були вчинені або вчиняються злочини, до яких ця Держава-учасниця застосовує цю Конвенцію, мала право подати скаргу до її компетентних органів.

2. Держави-учасниці зобов'язуються швидко і неупереджено розглядати будь-які отримані скарги згідно з їхнім внутрішнім законодавством і, у відповідних випадках, відповідною внутрішньою політикою.

Стаття 13. Попередні заходи

1. Переконавшись після вивчення наявної в неї інформації, що обставини того вимагають, будь-яка Держава-учасниця, на території якої перебуває особа, яка підозрюється у вчиненні злочину, щодо якого вона застосовує цю Конвенцію, бере цю особу під варту або вживає інших правових заходів для забезпечення її присутності відповідно до свого внутрішнього законодавства. Тримання під вартою та інші правові заходи можуть продовжуватися лише протягом такого часу, який є необхідним для того, щоб можна було розпочати кримінальне провадження, процедуру видачі або передачі.

2. Така Держава-учасниця негайно проводить попереднє розслідування фактів.

3. Будь-якій особі, взятій під варту відповідно до пункту 1, надається допомога в негайному зв'язку з найближчим відповідним представником держави, громадянином якої є ця особа, або, якщо ця особа не має громадянства, з представником держави, в якій ця особа зазвичай проживає.

Коли Держава-учасниця відповідно до положень цієї статті взяла під варту особу, вона негайно повідомляє Держави-учасниці, зазначені в пунктах 1 і 2 статті 8, про те, що ця особа перебуває під вартою, і про обставини, які виправдовують затримання цієї особи. Держава-учасниця, яка проводить попереднє розслідування, передбачене в пункті 2, у відповідних випадках негайно повідомляє про свої висновки зазначеним Державам-учасницям і вказує, чи має вона намір здійснювати свою юрисдикцію.

Стаття 14. Aut dedere, aut iudicare

1. Держава-учасниця, на території якої знаходиться особа, яка підозрюється у вчиненні будь-яких злочинів, на які поширюється дія цієї Конвенції відповідно до статті 2, у випадках, передбачених статтею 8, якщо вона не видає або не передає цю особу іншій державі або компетентному міжнародному кримінальному суду чи трибуналу, передає справу своїм компетентним органам для цілей кримінального переслідування.

2. Ці органи приймають своє рішення таким же чином, як і у випадку будь-якого іншого злочину тяжкого характеру згідно з внутрішнім законодавством цієї Держави-учасниці. У випадках, зазначених у пункті 3 статті 8, стандарти доказів, необхідних для кримінального переслідування та засудження, жодним чином не є менш суворими, ніж ті, що застосовуються у випадках, зазначених у пунктах 1 і 2 статті 8.

3. Будь-якій особі, проти якої порушено провадження у зв'язку з будь-яким із злочинів, до яких застосовується ця Конвенція, гарантується справедливе поводження на всіх стадіях провадження.

Стаття 15. Відповідальність юридичних осіб

1. Кожна Держава-учасниця вживає таких заходів, які можуть бути необхідними, згідно з її правовими принципами, для встановлення відповідальності юридичних осіб за їхню участь у злочинах, до яких ця Держава-учасниця застосовує цю Конвенцію.

2. За умови дотримання правових принципів Держави-учасниці відповідальність юридичних осіб може бути кримінальною, цивільною або адміністративною.

3. Така відповідальність не завдає шкоди кримінальній відповідальності фізичних осіб, які вчинили злочини.

4. Кожна Держава-учасниця, зокрема, забезпечує, щоб до юридичних осіб, притягнутих до відповідальності згідно з цією статтею, застосовувалися ефективні, пропорційні та стримуючі кримінальні або некримінальні санкції, включаючи грошові санкції.

Стаття 16. Використання та захист персональних даних

1. Держави-учасниці забезпечують, щоб персональні дані, передані однією Державою-учасницею іншій, використовувалися лише з тією метою, з якою вони були передані. Персональні дані не повинні використовуватися з будь-якою несумісною метою. Персональні дані не передаються будь-якій третій державі або міжнародній організації без попередньої згоди Держави-учасниці, яка первісно передала персональні дані. Держава-учасниця, яка первісно передала персональні дані, може визначити умови, яких Держава-учасниця, що запитує, повинна дотримуватися у зв'язку з будь-якою подальшою передачею.
2. Якщо запитувана Держава-учасниця встановила особливі умови щодо використання наданих нею персональних даних, запитуюча Держава-учасниця на прохання запитуваної Держави-учасниці надає інформацію про використання, яке було здійснено щодо цих персональних даних.

3. Якщо після розкриття інформації запитуючій Державі-учасниці запитувана Держава-учасниця дізнається про обставини, які можуть змусити її вимагати додаткової умови в конкретному випадку, центральний орган запитуваної Держави-учасниці може провести консультації з центральним органом запитуючої Держави-учасниці з метою визначення ступеня захисту персональних даних.

4. Держави-учасниці передають одна одній точні персональні дані. Якщо виявляється, що були передані неправильні персональні дані або якщо виявляється, що персональні дані не повинні були передаватися запитуваною або запитуючою Державою-учасницею, відповідна Держава-учасниця негайно повідомляється про це. Відповідна Держава-учасниця

невідкладно виправляє або видаляє персональні дані, за винятком випадків, коли це необхідно для цілей пунктів 8 і 9.

5. Зацікавлена особа на її прохання інформується про будь-які передані персональні дані, що стосуються цієї особи, та про мету їхнього передбачуваного використання. Однак ця інформація може бути прихована, щоб не завдати шкоди запобіганню, виявленню, розслідуванню або кримінальному переслідуванню злочинів.

6. Передані персональні дані стираються або знеособлюються запитуючою Державою-учасницею, як тільки вони більше не потрібні для мети, з якою вони були передані, за винятком випадків, коли збереження персональних даних необхідне для здійснення прав, зазначених у пунктах 8 і 9.

7. Отримуюча Держава-учасниця забезпечує належний захист отриманих персональних даних від випадкової втрати, випадкового або незаконного знищення чи зміни, а також від несанкціонованого розголошення, несанкціонованого доступу та будь-якої іншої несанкціонованої обробки.

8. Для цілей цієї Конвенції Держави-учасниці забезпечують, щоб будь-яка особа, якої стосується передача даних, мала право на доступ до своїх персональних даних, їх виправлення або знищення від Держави-учасниці, яка передала дані, або Держави-учасниці, яка отримала дані. Здійснення цього права може бути обмежене, якщо це поставить під загрозу одну з цілей, зазначених у пункті 1, або здійснення прав і свобод інших осіб.

9. Держави-учасниці забезпечують, щоб заінтересовані особи мали право шукати ефективний засіб правового захисту від порушення будь-якого зобов'язання, що міститься в цій статті.

10. Запитувана Держава-учасниця не зобов'язана передавати персональні дані, якщо застосовне до неї внутрішнє законодавство забороняє таку передачу або якщо вона має підстави припускати, що така передача може негативно вплинути на законні інтереси відповідної особи.

3. Стаття 17. Спонтанний обмін інформацією

1. Без шкоди для свого внутрішнього законодавства Держава-учасниця може без попереднього запиту передавати інформацію, що стосується злочинів, до яких вона застосовує цю Конвенцію, іншій Державі-учасниці, якщо перша Держава-учасниця вважає, що така інформація може допомогти другій Державі-учасниці у проведенні або успішному завершенні розслідування та кримінального провадження або може призвести до запиту, сформульованого другою Державою-учасницею відповідно до цієї Конвенції. Без шкоди для більш сприятливих умов, передбачених іншими правовими документами, спонтанний обмін передача інформації здійснюється через компетентні органи відповідних держав-учасниць.

2. Передача інформації відповідно до пункту 1 не завдає шкоди розслідуванню та кримінальному провадженню в Державі-учасниці, що надає інформацію.

3. Компетентні органи, які отримують інформацію, виконують прохання Держави-учасниці, яка надає інформацію, про те, щоб ця інформація залишалася конфіденційною, навіть тимчасово, або з обмеженнями на її використання.

4. Незважаючи на положення пункту 3, Держава-учасниця, яка отримує інформацію, може розкрити у своєму провадженні інформацію, яка виправдовує обвинувачену особу. У такому випадку Держава-учасниця, яка отримує інформацію, повідомляє про це Державу-учасницю, яка її надає, до її розкриття і, за наявності відповідного прохання, проводить консультації з Державою-учасницею, яка її надає. Якщо, у винятковому випадку, попереднє повідомлення є неможливим, Держава-учасниця, яка отримує, невідкладно інформує Державу-учасницю, яка надає, про розкриття інформації.

5. На прохання Держави-учасниці, що надає інформацію, передана інформація не використовується як доказ у кримінальному провадженні до задоволення запиту про взаємну правову допомогу.

Стаття 18. Витрати

1. Звичайні витрати, пов'язані з виконанням запиту відповідно до цієї Конвенції, несе запитувана Держава-учасниця, якщо тільки в цій Конвенції не визначено інше або заінтересовані Держави-учасниці не домовилися про інше. Якщо для виконання запиту необхідні або будуть необхідні витрати значного або надзвичайного характеру, Держави-учасниці проводять консультації з метою визначення умов виконання запиту, а також порядку покриття цих витрат.

2. Наступні витрати несе або відшкодовує запитуюча Держава-учасниця, якщо тільки запитувана Держава-учасниця не відмовиться від відшкодування всіх або деяких з цих витрат:

(a) витрати, пов'язані з приїздом експертів на територію запитуваної Держави-учасниці; b) витрати, пов'язані з перебуванням експертів на території запитуваної Держави-учасниці;

(b) витрат на встановлення та обслуговування відео- або телефонного зв'язку;

(c) винагорода перекладачам, які надаються запитуваною Державою-учасницею;

(d) надбавки свідкам, а також їхні витрати на проїзд і добові на території запитуваної Держави-учасниці.

3. Витрати на перевезення до запитуючої Держави-учасниці особи, яка перебуває під вартою, що здійснюється відповідно до статті 36, несе запитуюча Держава-учасниця.

4. Витрати на перевезення до запитуючої Держави-учасниці особи, видача якої запитується, несе запитуюча Держава-учасниця.

5. Витрати на перевезення засудженої особи до Держави-учасниці, що виконує вирок, несе ця Держава-учасниця.

Стаття 19. Визначення, що стосуються взаємної правової допомоги та видачі

Для цілей цієї Конвенції

(a) "Конфіскація", яка включає конфіскацію, де це застосовно, означає безповоротне позбавлення майна за рішенням суду або іншого компетентного органу;

(b) "заморожування" або "арешт" означає тимчасову заборону на передачу, перетворення, відчуження або переміщення майна або тимчасове встановлення опіки чи контролю над майном на підставі постанови, виданої судом або іншим компетентним органом;

(c) "доходи від злочину" означає будь-яке майно, одержане або набуте, прямо чи опосередковано, внаслідок вчинення злочину, до якого застосовується ця Конвенція;

(d) "майно" означає активи будь-якого виду, будь то фізичні чи безтілесні, рухомі чи нерухомі, матеріальні чи нематеріальні, а також юридичні документи або інструменти, що засвідчують право власності на такі активи або право на участь у них.

ЧАСТИНА II. ЦЕНТРАЛЬНІ ОРГАНИ ВЛАДИ ТА КОМУНІКАЦІЯ

Стаття 20. Центральні органи виконавчої влади

1. Кожна Держава-учасниця призначає один або декілька центральних органів. Центральні органи несуть відповідальність за надсилання та отримання запитів про співробітництво та інформації про співробітництво відповідно до положень цієї Конвенції і сприяють швидкому та належному виконанню запитів компетентними органами.

2. Якщо Держава-учасниця має особливий регіон або територію з окремою системою співробітництва відповідно до цієї Конвенції, вона може призначити окремий центральний орган, який виконує функції, зазначені в пункті 1, для цього регіону або території.

3. Якщо Держава-учасниця має окремий центральний орган, відповідальний за надсилання та отримання запитів та інформації відповідно до конкретних положень цієї Конвенції, вона може призначити окремий центральний орган, який виконує функції, зазначені в пункті 1, для відповідних положень цієї Конвенції.

4. На прохання однієї або декількох держав-учасниць між центральними органами можуть проводитися консультації з питань, пов'язаних із застосуванням цієї Конвенції.

5. Кожна держава повідомляє про своє призначення одного або декількох центральних органів згідно з пунктом 1 під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи затвердження цієї Конвенції або приєднання до неї шляхом заяви на ім'я Депозитарія. Згодом держава може в будь-який час і в такий самий спосіб змінити умови своєї заяви.

Стаття 21. Канал зв'язку та єдині контактні пункти

1. Прохання, що надсилаються відповідно до цієї Конвенції, та будь-які повідомлення, пов'язані з ними, передаються центральним органам, призначеним Державами-учасницями.

2. Будь-яка Держава може під час підписання або здачі на зберігання своєї ратифікаційної грамоти або документа про прийняття чи затвердження цієї Конвенції або приєднання до неї чи в будь-який час після цього заявити шляхом повідомлення на ім'я Депозитарія, що прохання направляються їй дипломатичними каналами та/або, якщо це можливо, через Міжнародну організацію кримінальної поліції.

3. З метою сприяння ефективному зв'язку щодо виконання окремого запиту, поданого відповідно до цієї Конвенції, кожна Держава-учасниця може, без шкоди для пунктів 1-4 статті 20, призначити в рамках своїх компетентних органів єдині контактні пункти. Ці контактні особи можуть підтримувати зв'язок між собою з практичних питань, що стосуються виконання такого запиту.

4. Кожна держава вказує призначені нею єдині контактні пункти відповідно до пункту 1 статті 85.

5. Передача будь-якого запиту, інформації або повідомлення, що ґрунтується на цій Конвенції, може, за згодою заінтересованих Держав-учасниць, здійснюватися захищеними електронними засобами з урахуванням необхідності захисту конфіденційності та забезпечення автентичності. У будь-якому випадку На запит і в будь-який час відповідна Держава-учасниця надає оригінали або засвідчені копії документів.

Стаття 22. Прийнятні мови

1. Запити складаються мовою, прийнятною для запитуваної Держави-учасниці.

2. Кожна держава вказує мову або мови, прийнятні для цієї держави, шляхом інформування центральних органів влади держав-учасниць або, якщо виконуються умови, викладені в пунктах 2 і 3 статті 85, держави, призначеної для надання додаткової тимчасової підтримки.

ЧАСТИНА III. ВЗАЄМНА ПРАВОВА ДОПОМОГА Стаття 23. Сфера застосування частини III

1. Держави-учасниці надають одна одній найширшу взаємну правову допомогу в розслідуванні, кримінальному переслідуванні та судовому розгляді у зв'язку зі злочинами, до яких вони застосовують цю Конвенцію.

2. Взаємна правова допомога надається в максимально можливому обсязі згідно з відповідними законами, договорами, угодами та домовленостями запитуваної Держави-учасниці щодо розслідування, кримінального переслідування та судового розгляду у зв'язку зі злочинами, за які юридична особа може бути притягнута до відповідальності згідно з пунктом 1 статті 15 в запитуючій Державі-учасниці.

Стаття 24. Мета запиту

Взаємна правова допомога, яка надається відповідно до положень цієї Конвенції, може включати

(a) отримання доказів або заяв від осіб, у тому числі, наскільки це відповідає внутрішньому законодавству запитуваної Держави-учасниці, шляхом проведення відеоконференції;

(b) обстеження об'єктів і ділянок місцевості

(c) надання інформації, доказових матеріалів та експертних висновків;

(d) проведення обшуків, виїмок та конфіскацій;

(e) Вручення судових документів;

(f) надання оригіналів або копій, за необхідності завірених, відповідних документів, записів і комп'ютерних даних, включаючи офіційні, банківські, фінансові, корпоративні або ділові записи;

(g) сприяння добровільній явці осіб і тимчасовій передачі затриманих осіб у запитуючій Державі-учасниці;

(h) використання спеціальних методів розслідування;

(i) проведення транскордонних спостережень;

(j) створення спільних слідчих груп

(k) вжиття заходів, які дозволяють забезпечити належний захист потерпілих і свідків та їхніх прав

(l) надання будь-якого іншого виду допомоги, що не суперечить внутрішньому законодавству запитуваної Держави-учасниці.

Стаття 25. Запит та супровідні документи

1. Запит про взаємну правову допомогу подається в письмовій формі за умов, що дозволяють запитуваній Державі-учасниці встановити його автентичність.

2. Запит про взаємну правову допомогу повинен містити або супроводжуватися наступною інформацією

(a) найменування органу, який надсилає запит;

Предмет і характер розслідування, кримінального переслідування або судового провадження, до якого відноситься запит, а також назва і функції органу, що здійснює розслідування, кримінальне переслідування або судове провадження;

(c) стислий виклад відповідних фактів, за винятком запитів з метою вручення судових документів;

(d) викладення відповідного національного законодавства, що супроводжується текстами посилань, а також викладенням покарання, яке було або може бути призначене за вчинення злочинів;

(e) опис допомоги, яка запитується, та деталі будь-якої конкретної процедури, яку запитуюча Держава-учасниця бажає виконати;

(f) по можливості, дані про особу, місцезнаходження та громадянство будь-якої відповідної особи;

(g) цілі, для яких запитуються докази, інформація або дії, а також, у разі необхідності, їх відношення до відповідного розслідування, кримінального переслідування або судового розгляду;

(h) у відповідних випадках, строк, протягом якого допомога повинна бути надана, та причини цього;

(i) у відповідних випадках, виклад відповідного національного законодавства, що дозволяє свідку відмовитися від дачі показань.

3. За невідкладних обставин, якщо це погоджено як запитуючою Державою-учасницею, так і запитуваною Державою-учасницею, прохання можуть бути зроблені в усній формі або будь-яким іншим способом, що залишає

письмовий запис, але вони повинні бути підтверджені відповідно до пунктів 1 і 2 в найкоротший розумно можливий строк.

Стаття 26. Конфіденційність запитів про взаємну правову допомогу

Запитувана Держава-учасниця зберігає конфіденційність факту, суті та результатів запиту, за винятком того, що є необхідним для виконання запиту. Якщо запитувана Держава-учасниця не може виконати вимогу конфіденційності, вона негайно інформує про це запитуючу Державу-учасницю. Запитуюча Держава-учасниця визначає, чи слід, тим не менш, виконати запит.

Стаття 27. Тимчасові заходи

1. На прохання запитуючої Держави-учасниці запитувана Держава-учасниця відповідно до свого внутрішнього законодавства може вжити тимчасових заходів з метою збереження доказів, підтримання існуючого становища або захисту законних інтересів, що перебувають під загрозою.

2. Запитувана Держава-учасниця може виконати прохання про вжиття тимчасових заходів частково або за певних умов, у тому числі шляхом обмеження строку дії запитуваних заходів.

Стаття 28. Додаткова інформація

Якщо запитувана Держава-учасниця вважає, що інформація, надана на підтримку запиту про взаємну правову допомогу, є недостатньою для прийняття рішення щодо запиту або для забезпечення його виконання, вона може звернутися з проханням надати додаткову інформацію протягом такого розумного строку, який вона зазначить.

Стаття 29: Правова основа для взаємної правової допомоги

Якщо Держава-учасниця, яка обумовлює надання взаємної правової допомоги наявністю договору, отримує прохання про взаємну правову допомогу від іншої Держави-учасниці, з якою вона не має договору про взаємну правову допомогу, вона розглядає цю Конвенцію як правову основу для надання взаємної правової допомоги у зв'язку з будь-яким злочином, до якого застосовується ця Конвенція.

Стаття 30. Підстави для відмови у взаємній правовій допомозі

1. У взаємній правовій допомозі може бути відмовлено з належним урахуванням принципів, викладених у пункті 2, якщо

(a) запитувана Держава-учасниця має вагомі підстави вважати, що запит зроблено з метою судового переслідування або покарання особи на підставі її раси, статі, кольору шкіри, психічних або фізичних вад, сексуальної орієнтації, релігії, громадянства, етнічного походження, політичних

переконань або належності до певної соціальної групи, або що виконання запиту завдасть шкоди становищу цієї особи з будь-якої з цих причин

(b) запит стосується злочину, що карається смертною карою згідно з внутрішнім законодавством запитуючої Держави-учасниці, якщо тільки запитувана Держава-учасниця не застосовує смертну кару згідно зі своїм внутрішнім законодавством:

(i) запитуюча Держава-учасниця надає достовірні, достатні та ефективні запевнення або, на прохання запитуваної Держави-учасниці, погоджується на умову, яка відповідає вимогам запитуваної Держави-учасниці, про те, що смертна кара не призначається; або

(ii) якщо це можливо згідно з внутрішнім законодавством запитуваної Держави-учасниці, якщо смертний вирок вже було винесено, запитуюча Держава-учасниця надає надійні, достатні та ефективні гарантії або, на прохання запитуваної Держави-учасниці, погоджується на умову, яка відповідає вимогам запитуваної Держави-учасниці, що смертний вирок не приводиться у виконання;

(c) запит стосується фактів, на підставі яких переслідувану особу було остаточно засуджено в запитуваній Державі-учасниці за правопорушення, що ґрунтується на тій самій злочинній поведінці;

(d) існують вагомі підстави вважати, що відповідна особа може бути піддана катуванню або іншому жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню, грубому порушенню права на справедливий судовий розгляд або іншому серйозному порушенню основоположних прав людини в запитуючій Державі-учасниці відповідно до внутрішнього законодавства запитуваної Держави-учасниці;

(e) внутрішнє законодавство запитуваної Держави-учасниці забороняє органам цієї Держави-учасниці виконувати запитувану дію у зв'язку з правопорушенням, що ґрунтується на тій самій злочинній поведінці, якби воно було предметом розслідування, кримінального переслідування або судового розгляду під їхньою власною юрисдикцією;

(f) запит не відповідає положенням цієї Конвенції; ’

Запитувана Держава-учасниця вважає, що виконання запиту може завдати шкоди її суверенітету, безпеці, публічному порядку або іншим суттєвим інтересам;

(h) запит надійшов від імені надзвичайного або спеціального суду чи трибуналу запитуючої Держави-учасниці, якщо тільки компетентні органи запитуючої Держави-учасниці не нададуть запевнень, які вважатимуться достатніми, що рішення буде винесено судом, який, як правило,

уповноважений згідно з правилами судочинства виносити рішення у кримінальних справах;

(i) задоволення запиту суперечило б внутрішньому законодавству запитуваної Держави-учасниці, що стосується взаємної правової допомоги;

(j) існують вагомі підстави вважати, що особі, якої стосується запит, загрожує реальний ризик бути засудженою до довічного позбавлення волі без права дострокового звільнення або безстрокового ув'язнення.

2. Здійснюючи свій розсуд відповідно до пункту 1, Держави-учасниці беруть до уваги міжнародні та національні принципи прав людини та основних свобод, включаючи право на життя, свободу та особисту недоторканність.

3. Держави-учасниці не можуть відмовити у виконанні запиту про взаємну правову допомогу лише на тій підставі, що злочин також вважається пов'язаним з податковими питаннями, або на підставі банківської таємниці.

4. Повна або часткова відмова у взаємній правовій допомозі повинна бути обґрунтована.

5. Перш ніж відмовити у виконанні запиту відповідно до цієї статті або відстрочити його виконання відповідно до пункту 4 статті 32, запитувана Держава-учасниця консультується, у разі необхідності, з запитуючою Державою-учасницею з метою розгляду питання про те, чи може допомога бути надана на таких умовах, які вона вважає необхідними. Якщо запитуюча Держава-учасниця приймає допомогу на таких умовах, вона виконує ці умови.

Стаття 31. Обмеження на передачу та використання інформації та доказів

1. Запитуюча Держава-учасниця не передає і не використовує інформацію або докази, надані запитуваною Державою-учасницею, для проведення розслідувань, кримінального переслідування або судового розгляду, крім тих, що зазначені у запиті, без попередньої згоди запитуваної Держави-учасниці.

2. Ніщо в цій статті не перешкоджає запитуючій Державі-учасниці розкривати у своєму провадженні інформацію або докази, які виправдовують обвинувачену особу. В останньому випадку запитуюча Держава-учасниця повідомляє про це запитувану Державу-учасницю до розкриття і, на її прохання, проводить консультації із запитуваною Державою-учасницею. Якщо, у винятковому випадку, попереднє повідомлення є неможливим, запитуюча Держава-учасниця невідкладно інформує запитувану Державу-учасницю про розкриття інформації.

3. Якщо запитувана Держава-учасниця встановила особливі умови щодо використання наданої нею інформації або доказів, запитуюча Держава-учасниця на прохання запитуваної Держави-учасниці надає інформацію про те, як вона використала цю інформацію або докази.

4. Якщо після розкриття інформації запитуючій Державі-учасниці запитуваній Державі-учасниці стає відомо про обставини, які можуть змусити її вимагати додаткової умови в конкретній справі, центральний орган запитуваної Держави-учасниці може проконсультуватися з центральним органом запитуваної Держави-учасниці, а також з центральним органом

прохання до Держави-учасниці визначити, якою мірою докази та інформація можуть бути захищені.

Стаття 32. Виконання запиту

1. Прохання виконується відповідно до внутрішнього законодавства запитуваної Держави-учасниці і в тій мірі, в якій це не суперечить внутрішньому законодавству запитуваної Держави-учасниці і, де це можливо, відповідно до процедур, зазначених у проханні.

2. Запитувана Держава-учасниця виконує прохання якнайшвидше і якомога повніше враховує будь-які строки, запропоновані запитуючою Державою-учасницею, причини яких зазначені, бажано, у проханні. Вона відповідає на обґрунтовані запити запитуючої Держави-учасниці про хід виконання запиту. Запитуюча Держава-учасниця негайно інформує запитувану Державу-учасницю про те, що потреба в запитуваній допомозі відпала.

3. На пряме прохання запитуючої Держави-учасниці запитувана Держава-учасниця, наскільки це можливо, повідомляє дату і місце виконання запиту про взаємну правову допомогу. За згодою запитуваної Держави-учасниці при цьому можуть бути присутні посадові особи та зацікавлені особи.

4. Виконання запиту може бути відкладено запитуваною Державою-учасницею на тій підставі, що він перешкоджає розслідуванню, кримінальному переслідуванню або судовому розгляду, що триває. У відповідних випадках наводяться причини будь-якої відстрочки, у тому числі, коли це можливо, умови та строки, за яких виконання може бути відкладено.

Стаття 33. Показання осіб у запитуваній Державі-учасниці

1. Свідки та експерти заслуховуються відповідно до внутрішнього законодавства запитуваної Держави-учасниці. Свідки та експерти можуть відмовитися давати показання, якщо законодавство запитуваної або запитуючої Держави-учасниці дозволяє їм це зробити.

2. Якщо їхня відмова давати показання ґрунтується на внутрішньому законодавстві запитуючої Держави-учасниці, запитувана Держава-учасниця консультується з запитуючою Державою-учасницею.

3. Свідок або експерт, який посилається на право відмовитися від давання показань, як це передбачено в пункті 1, не може бути підданий з цієї причини будь-якому покаранню в запитуючій або запитуваній Державі-учасниці.

4. Без шкоди для будь-яких заходів, узгоджених з метою захисту осіб, запитувана Держава-учасниця після завершення слухання складає протокол із зазначенням дати і місця слухання, особи особи, яка була заслухана, особи і функцій будь-якої іншої особи в запитуваній Державі-учасниці, яка брала участь у слуханні, будь-яких прийнятих присяг і технічних умов, за яких відбувалося слухання. Цей документ надсилається запитуваною Державою-учасницею запитуючій Державі-учасниці.

5. Якщо свідки або експерти заслуховуються на її території відповідно до цієї статті і відмовляються давати показання, коли вони зобов'язані це робити, або дають показання, що не відповідають дійсності, кожна Держава-учасниця вживає необхідних заходів для забезпечення того, щоб її внутрішнє законодавство застосовувалося так само, як якщо б слухання відбувалося в рамках внутрішньодержавної процедури.

Стаття 34. Слухання в режимі відеоконференції

1. Якщо особа перебуває на території Держави-учасниці і має бути заслухана як свідок або експерт судовими органами іншої Держави-учасниці, остання може звернутися з проханням про проведення слухання в режимі відеоконференції, як це передбачено в пунктах 2-7. Цей пункт може також застосовуватися для використання відеоконференції в інших цілях, таких як ідентифікація об'єктів, осіб або місць, за згодою запитуваної Держави-учасниці.

2. Запитувана Держава-учасниця погоджується на проведення слухання за допомогою відеоконференції за умови, що використання відеоконференції не суперечить основним принципам її внутрішнього законодавства та за умови, що вона має технічні засоби для проведення слухання за допомогою відеоконференції. Якщо запитувана Держава-учасниця не має доступу до технічних засобів для проведення слухання за допомогою відеоконференції, такі засоби можуть бути надані їй запитуючою Державою-учасницею за взаємною згодою.

3. Прохання про проведення слухання за допомогою відеоконференції містить, крім інформації, зазначеної в статті 25, найменування судового органу, який проводить слухання, або, за згодою запитуваної Держави-учасниці, іншого компетентного органу, який проводить слухання.

4. Судовий орган запитуваної Держави-учасниці може викликати відповідну особу до суду відповідно до форм, встановлених її внутрішнім законодавством.

5. Що стосується слухання за допомогою відеоконференції, то застосовуються такі правила:

(a) Представник судового органу запитуваної Держави-учасниці присутній під час слухання, за необхідності користується допомогою перекладача, а також може відповідати за забезпечення як ідентифікації особи, яка підлягає заслуховуванню, так і дотримання основних принципів внутрішнього законодавства запитуваної Держави-учасниці; якщо судовий орган запитуваної Держави-учасниці вважає, що під час слухання порушуються основні принципи внутрішнього законодавства запитуваної Держави-учасниці, він негайно вживає необхідних заходів для забезпечення того, щоб слухання продовжувалося відповідно до цих принципів;

(b) Заходи щодо захисту особи, яка має бути заслухана, узгоджуються, у разі необхідності, між компетентними органами запитуючої та запитуваної Сторін;

(c) Слухання проводиться безпосередньо судовим органом запитуючої Держави-учасниці або під керівництвом судового органу запитуючої Держави-учасниці відповідно до її внутрішнього законодавства;

(d) на прохання запитуючої Держави-учасниці або особи, яка має бути заслухана, запитувана Держава-учасниця забезпечує особі, яка має бути заслухана, допомогу перекладача та/або адвоката, якщо це необхідно;

(e) особа, яка має бути заслухана, може заявити про право не давати показання, яке надається цій особі згідно з внутрішнім законодавством як запитуваної, так і запитуючої Держави-учасниці.

6. Держави-учасниці можуть на власний розсуд також застосовувати положення цієї статті до слухань за допомогою відеоконференції за участю обвинуваченого або підозрюваного на підставі його згоди. У цьому випадку рішення про проведення відеоконференції та спосіб проведення відеоконференції приймаються за згодою обох заінтересованих Держав-учасниць та згідно з їхнім внутрішнім законодавством і відповідними міжнародними документами.

Ця стаття не впливає на будь-яку угоду або домовленість, що дозволяє проводити слухання за допомогою відеоконференції за допомогою інших засобів.

Стаття 35. Явка осіб у запитуючій Державі-учасниці

1. Якщо запитуюча Держава-учасниця вважає необхідною особисту явку свідка або експерта до своїх судових органів, вона зазначає про це у своєму проханні про вручення повістки про виклик. Запитувана Держава-учасниця запрошує свідка або експерта з'явитися на територію запитуючої Держави-учасниці і невідкладно інформує запитуючу Державу-учасницю про відповідь, якщо така є, свідка або експерта.

2. У випадку, передбаченому пунктом 1, у запиті або повістці про виклик вказуються приблизні суми винагороди, що підлягають виплаті, а також витрати на проїзд і добові, що підлягають відшкодуванню.

3. У разі надходження конкретного запиту запитувана Держава-учасниця може надати свідку або експерту аванс. Аванс відшкодовується запитуючою Державою-учасницею.

4. Свідок або експерт, який не з'явився за повісткою про виклик, вручення якої вимагалося, не підлягає, навіть якщо ця повістка містить зобов'язання, ніякому покаранню або запобіжному заходу, за винятком випадків, коли свідок або експерт пізніше добровільно в'їжджає на територію запитуючої Держави-учасниці і знову належним чином викликається туди.

Стаття 36. Тимчасова передача затриманих осіб

1. Особа, яка перебуває під вартою або відбуває покарання на території однієї Держави-учасниці, присутність якої в іншій Державі-учасниці запитується з метою встановлення особи, дачі показань або надання іншої допомоги в отриманні доказів для розслідування, кримінального переслідування або судового розгляду у зв'язку зі злочинами, до яких вони застосовують цю Конвенцію, може бути передана, якщо дотримані такі умови:

(a) Особа вільно надає інформовану згоду;

(b) компетентні органи обох Держав-учасниць дають згоду відповідно до таких умов, які ці Держави-учасниці можуть вважати доцільними.

2. Для цілей пункту 1

(a) Держава-учасниця, якій передається особа, має право і зобов'язана тримати передану особу під вартою, якщо тільки Держава-учасниця, з якої ця особа була передана, не попросить або не дасть іншого дозволу на це Державою-учасницею, з якої ця особа була передана;

(b) Держава-учасниця, якій передано особу, невідкладно виконує своє зобов'язання повернути цю особу під варту Державі-учасниці, з якої вона була передана, як це було погоджено заздалегідь або як це було погоджено іншим чином компетентними органами обох Держав-учасниць;

(c) Держава-учасниця, якій передано особу, не вимагає від Держави-учасниці, з якої цю особу було передано, порушувати процедуру видачі для повернення цієї особи;

Передана особа зараховується до строку відбування покарання, призначеного в Державі-учасниці, з якої її було передано, час перебування під вартою в Державі-учасниці, до якої її було передано.

Стаття 37. Безпечна поведінка

1. Свідок, експерт або інша особа, яка на прохання запитуючої Держави-учасниці погоджується давати показання в судовому провадженні або допомагати в розслідуванні, кримінальному переслідуванні чи судовому розгляді на території запитуючої Держави-учасниці, не підлягає на цій території переслідуванню, затриманню, покаранню або будь-якому іншому обмеженню особистої свободи у зв'язку з діями, бездіяльністю або вироками, винесеними до від'їзду з території запитуваної Держави-учасниці.

2. Заходи безпеки, передбачені в пункті 1, припиняються, коли свідок, експерт або інша особа

(a) маючи протягом 15 днів поспіль або протягом будь-якого періоду, погодженого Державами-учасницями, починаючи з дати, коли ця особа була офіційно повідомлена про те, що її присутність більше не потрібна судовим органам, можливість виїхати, тим не менш, добровільно залишилася на території запитуючої Держави-учасниці; або

(b) залишивши територію запитуючої Держави-учасниці, повернулася за власним бажанням.

Стаття 38. Передача предметів, документів, записів або інших доказів

1. На прохання запитувана Держава-учасниця може передати запитуваній Державі-учасниці предмети, документи, записи або будь-які інші докази, які запитуються. Якщо запитуюча Держава-учасниця прямо просить передати оригінали документів, записів або інших доказів, запитувана Держава-учасниця докладає всіх зусиль для виконання цього прохання.

2. Запитуюча Держава-учасниця повертає те, що було передано, якомога швидше або найпізніше після закінчення провадження, якщо запитувана Держава-учасниця прямо не відмовляється від повернення.

Стаття 39. Спеціальні методи розслідування

1. Якщо це допускається основними принципами її внутрішньої правової системи, кожна Держава-учасниця, в межах своїх можливостей і на умовах, передбачених її внутрішнім законодавством, вживає необхідних заходів для забезпечення належного використання контрольованих поставок і, коли

вона вважає за доцільне, інших спеціальних методів розслідування, таких як електронне або інші форми спостереження і агентурні операції, її компетентними органами на своїй території з метою ефективного розслідування злочинів, до яких вона застосовує цю Конвенцію, і переслідування за них.

2. З метою розслідування злочинів, до яких Держави-учасниці застосовують цю Конвенцію, вони заохочуються укладати, коли це необхідно, відповідні двосторонні або багатосторонні угоди або домовленості про використання спеціальних методів розслідування в контексті співробітництва на міжнародному рівні. Такі угоди або домовленості укладаються і здійснюються у повній відповідності до принципу суверенної рівності держав і повинні виконуватися у суворій відповідності до умов цих угод або домовленостей.

3. За відсутності угоди або домовленості, зазначених у пункті 2, рішення про використання спеціальних методів розслідування на міжнародному рівні приймаються в кожному конкретному випадку і можуть, за необхідності, враховувати фінансові домовленості та розуміння щодо здійснення юрисдикції відповідними Державами-учасницями.

Стаття 40. Негласні розслідування

1. Запитуюча Держава-учасниця і запитувана Держава-учасниця можуть домовитися про надання допомоги одна одній у проведенні співробітниками, які діють негласно або під чужим ім'ям, розслідувань злочинів, до яких заінтересовані Держави-учасниці застосовують цю Конвенцію.

2. Рішення щодо запиту приймається в кожному окремому випадку компетентними органами запитуваної Держави-учасниці з належним урахуванням її внутрішнього законодавства та процедур. Тривалість негласного розслідування, детальні умови та правовий статус відповідних посадових осіб під час проведення негласного розслідування узгоджуються між компетентними органами запитуючої та запитуваної держав з належним урахуванням їхнього внутрішнього законодавства та процедур.

3. Негласні слідчі дії проводяться відповідно до внутрішнього законодавства та процедур Держави-учасниці, на території якої проводяться негласні слідчі дії. Компетентні органи заінтересованих Держав-учасниць співпрацюють з метою забезпечення підготовки негласного розслідування та нагляду за ним, а також вжиття заходів для забезпечення безпеки співробітників, які діють під прикриттям або під чужим ім'ям.

4. Для цілей пункту 2 кожна Держава вказує компетентні органи шляхом інформування центральних органів Держав-учасниць або, якщо

виконуються умови пунктів 2 і 3 статті 85, Державу, призначену для надання додаткової тимчасової підтримки.

Стаття 41. Спільні слідчі групи

1. За взаємною згодою компетентні органи двох або більше Держав-учасниць можуть вживати необхідних заходів відповідно до свого внутрішнього законодавства та міжнародного права для створення спільної слідчої групи з конкретною метою та на обмежений період, який може бути продовжений за взаємною згодою, для проведення кримінальних розслідувань в одній або більше заінтересованих Державах-учасницях.

2. Склад групи визначається в угоді. Спільна слідча група може, зокрема, створюватися у випадках, коли

(a) розслідування Державою-учасницею злочинів, до яких вона застосовує цю Конвенцію, вимагає проведення складних і відповідальних розслідувань, що мають зв'язок з іншими Державами-учасницями

(b) декілька Держав-учасниць проводять розслідування злочинів, до яких вони застосовують цю Конвенцію, коли обставини справи вимагають скоординованих, узгоджених дій у відповідних Державах-учасницях.

3. Прохання про створення спільної слідчої групи може бути зроблено будь-якою із заінтересованих Держав-учасниць. Група створюється в одній з держав-учасниць, в якій передбачається проведення розслідування.

На додаток до інформації, зазначеної у відповідних положеннях статті 24, запити про створення спільної слідчої групи повинні містити пропозиції щодо складу групи, мети та строку, на який буде створено спільну слідчу групу.

5. Спільна слідча група діє на території держав-учасниць, які створили цю групу, на таких загальних умовах:

(a) Керівник або керівники групи є представниками компетентних органів, які беруть участь у кримінальному розслідуванні від Держави-учасниці, на території якої діє група;

(b) керівник або керівники групи діють у межах своєї компетенції згідно з відповідним національним законодавством;

(c) група здійснює свою діяльність відповідно до внутрішнього законодавства Держави-учасниці, в якій діє група;

(d) Члени та відряджені члени групи виконують свої завдання під керівництвом осіб, зазначених у підпункті (a), з урахуванням умов, встановлених їхніми власними органами влади в угоді про створення групи;

(e) Держава-учасниця, в якій діє група, вживає необхідних організаційних заходів для здійснення нею своєї діяльності.

6. У цій статті члени спільної слідчої групи з Держави-учасниці, в якій діє група, іменуються "членами", а члени з держав-учасниць, інших, ніж Держава-учасниця, в якій діє група, іменуються "відрядженими членами".

7. Відряджені члени спільної слідчої групи мають право бути присутніми при проведенні слідчих заходів у Державі-учасниці, в якій діє група. Однак керівник групи може, з особливих причин, відповідно до внутрішнього законодавства Держави-учасниці, в якій діє група, прийняти інше рішення.

8. Відрядженим членам спільної слідчої групи керівник групи може, відповідно до внутрішнього законодавства Держави-учасниці, в якій діє група, доручити проведення певних слідчих дій, якщо це схвалено компетентними органами Держави-учасниці, в якій діє група, та Держави-учасниці, яка відрядила групу, якщо це схвалено компетентними органами Держави-учасниці, в якій діє група, та Держави-учасниці, яка відрядила групу.

9. Якщо спільній слідчій групі необхідно вжити слідчих заходів в одній з Держав-учасниць, які створили групу, члени групи, відряджені до неї цією Державою-учасницею, можуть звернутися до своїх власних компетентних органів з проханням вжити таких заходів. Ці заходи розглядаються в цій Державі-учасниці на умовах, які застосовувалися б, якби вони були запитані в рамках внутрішнього розслідування.

10. Якщо спільна слідча група потребує допомоги від Держави-учасниці, іншої, ніж та, яка створила групу, або від третьої держави, запит про допомогу може бути направлений компетентними органами Держави-учасниці, в якій діє група, компетентним органам іншої заінтересованої Держави згідно з відповідними документами або домовленостями.

11. Відряджені члени спільної слідчої групи можуть, відповідно до свого внутрішнього законодавства та в межах своєї компетенції, надавати групі інформацію, наявну в Держава-учасниця, яка відрядила їх для проведення кримінальних розслідувань, що здійснюються групою.

12. Інформація, законно отримана членом або відрядженим членом у складі спільної слідчої групи, яка іншим чином не є доступною для компетентних органів заінтересованих Держав-учасниць, може бути використана для наступних цілей:

(a) Для цілей, для яких була створена група;

(b) для виявлення, розслідування та кримінального переслідування інших злочинів, за умови попередньої згоди компетентного органу Держави-учасниці, де інформація стала доступною, в якій може бути відмовлено

лише у випадках, коли таке використання може поставити під загрозу кримінальне розслідування в цій Державі-учасниці або щодо якої ця Держава-учасниця може відмовити у взаємній правовій допомозі;

(c) для запобігання безпосередній і серйозній загрозі громадській безпеці та без шкоди для підпункту (b), якщо згодом буде розпочато кримінальне розслідування;

(d) для інших цілей тією мірою, якою це погоджено між Державами-учасницями, що створили групу.

13. Ця стаття не завдає шкоди будь-яким іншим існуючим положенням або домовленостям щодо створення або діяльності спільних слідчих груп.

14. У тій мірі, в якій це дозволяє внутрішнє законодавство заінтересованих Держав-учасниць або положення будь-якого правового документа, що застосовується у відносинах між ними, можуть бути досягнуті домовленості про участь у діяльності групи інших осіб, крім представників компетентних органів Держав-учасниць, які створили спільну слідчу групу. Права, надані членам або відрядженим членам групи на підставі цієї статті, не поширюються на цих осіб, якщо тільки в угоді прямо не передбачено інше.

Стаття 42. Транскордонні спостереження

1. Співробітники правоохоронних органів однієї з Держав-учасниць, які в рамках кримінального розслідування тримають під наглядом у своїй країні особу, яка, як передбачається, брала участь у злочині, до якого вони застосовують цю Конвенцію, або особу, яка, як твердо переконані, приведе до встановлення особи або місцезнаходження першої особи, можуть бути уповноважені продовжити спостереження на території іншої Держави-учасниці, якщо остання дала дозвіл на проведення транскордонного спостереження у відповідь на попередньо поданий запит про надання допомоги. До дозволу можуть додаватися умови.

2. На прохання транскордонне спостереження може бути доручено посадовим особам Держави-учасниці, на території якої воно здійснюється.

3. Прохання про допомогу, зазначене в пункті 1, надсилається до органу, визначеного кожною Державою-учасницею, який має юрисдикцію надавати або пересилати запитуваний дозвіл.

4. Транскордонне спостереження, якщо воно здійснюється однією або кількома посадовими особами, зазначеними в пункті 1, здійснюється лише за таких загальних умов:

(a) посадові особи, які проводять спостереження, дотримуються положень цієї статті та внутрішнього законодавства Держави-учасниці, на території

якої вони діють; вони виконують інструкції компетентних органів цієї Держави-учасниці;

Під час спостереження посадові особи повинні мати при собі документ, що засвідчує наявність відповідного дозволу;

(c) Посадові особи, які проводять спостереження, повинні мати можливість у будь-який час надати докази того, що вони діють в офіційній якості;

(d) посадові особи, які проводять спостереження, можуть носити свою табельну зброю під час спостереження, якщо запитувана Держава-учасниця не вирішила спеціально про інше; її використання забороняється, за винятком випадків законної самооборони відповідно до внутрішнього законодавства запитуваної Держави-учасниці;

(e) Вхід до приватних будинків і місць, недоступних для громадськості, забороняється;

(f) Службові особи, які здійснюють спостереження, не можуть зупиняти, допитувати або заарештовувати особу, за якою ведеться спостереження;

(g) про всі операції доповідається владі Держави-учасниці, на території якої вони проводилися; посадовим особам, які здійснюють спостереження, може бути запропоновано з'явитися особисто;

(h) органи влади Держави-учасниці, з якої прибули посадові особи, що здійснюють спостереження, на прохання органів влади Держави-учасниці, на території якої проводилося спостереження, надають допомогу в розслідуванні після операції, в якій вони брали участь, у тому числі в будь-якому судовому розгляді.

Стаття 43. Кримінальна відповідальність посадових осіб

Під час проведення операцій, зазначених у статтях 39, 40, 41 або 42, якщо заінтересовані Держави-учасниці не домовилися про інше, посадові особи Держави-учасниці, яка не є Державою-учасницею, де проводиться операція, розглядаються як посадові особи останньої Держави-учасниці стосовно злочинів, вчинених проти них або ними.

Стаття 44. Цивільна відповідальність посадових осіб

1. Якщо відповідно до статей 39, 40, 41 або 42 посадові особи Держави-учасниці діють в іншій Державі-учасниці, перша Держава-учасниця несе відповідальність за будь-яку шкоду, заподіяну ними під час їхньої діяльності, згідно з внутрішнім законодавством Держави-учасниці, де проводиться діяльність.

2. Держава-учасниця, в якій була заподіяна шкода, зазначена в пункті 1, забезпечує компенсацію за таку шкоду на умовах, що застосовуються до будь-якої шкоди, заподіяної її власними посадовими особами.

3. Держава-учасниця, посадові особи якої заподіяли шкоду будь-якій особі на території іншої Держави-учасниці, повністю відшкодовує останній Державі-учасниці будь-яку компенсацію, надану будь-якій такій особі.

4. Без шкоди для здійснення своїх прав по відношенню до третіх сторін і за винятком пункту 3, кожна Держава-учасниця утримується у випадку, передбаченому в пункті 1, від вимоги відшкодування збитків, завданих іншою Державою-учасницею.

Положення цієї статті застосовуються, якщо заінтересовані Держави-учасниці не домовилися про інше.

Стаття 45. Міжнародне співробітництво з метою конфіскації

1. Держава-учасниця, яка одержала прохання про конфіскацію доходів від злочинів або майна, вартість якого відповідає вартості таких доходів від злочинів, до яких вона застосовує цю Конвенцію, включаючи відмите майно, або майна, обладнання чи інших засобів, що використовувалися або призначалися для використання під час вчинення таких злочинів, або іншого майна для цілей надання відшкодування потерпілим відповідно до пункту 3 статті 83, розташованого на її території, в максимально можливій мірі і відповідно до свого внутрішнього законодавства також

(a) надсилає запит до своїх компетентних органів з метою отримання постанови про конфіскацію і, якщо така постанова буде винесена, виконує її; або

(b) надсилає своїм компетентним органам з метою виконання в запитуваному обсязі постанову про конфіскацію, винесену судом на території запитуючої Держави-учасниці, якщо вона стосується доходів від злочину, майна, обладнання або інших засобів, які використовувалися або призначалися для використання при вчиненні злочинів, до яких вона застосовує цю Конвенцію, розташованих на території запитуваної Держави-учасниці.

2. На прохання іншої Держави-учасниці, яка має юрисдикцію у зв'язку зі злочином, до якого вона застосовує цю Конвенцію, запитувана Держава-учасниця, в максимально можливій мірі відповідно до свого внутрішнього законодавства, вживає заходів для виявлення, відстеження та заморожування або арешту доходів від злочинів, майна, обладнання або інших засобів, які використовувалися або призначалися для використання при вчиненні злочинів, до яких вона застосовує цю Конвенцію, з метою подальшої конфіскації, яка може бути винесена постановою або

запитуючою Державою-учасницею, або - на підставі запиту, передбаченого в пункті 1, - запитуваною Державою-учасницею.

3. Якщо доходи від злочину були перетворені або конвертовані, частково або повністю, в інше майно, то заходи, зазначені в цій статті, застосовуються до такого майна, а не до доходів від злочину.

4. Якщо доходи від злочину були змішані з майном, набутим із законних джерел, таке майно, без шкоди для будь-яких повноважень, пов'язаних із заморожуванням або арештом, підлягає конфіскації в межах оціночної вартості змішаних доходів від злочину.

5. Доходи або інші вигоди, одержані від доходів від злочину, від майна, в яке були перетворені або конвертовані доходи від злочину, або від майна, з яким були змішані доходи від злочину, також підлягають заходам, зазначеним у цій статті, у тому ж порядку і в тій же мірі, що й доходи від злочину.

6. Для цілей цієї статті кожна Держава-учасниця надає своїм судам або іншим компетентним органам право виносити постанови про надання або вилучення банківських, фінансових або комерційних документів. Держави-учасниці не ухиляються від вжиття заходів відповідно до положень цього пункту на підставі банківської таємниці.

7. Положення пункту 1 можуть також застосовуватися до конфіскації, яка полягає у вимозі сплатити грошову суму, що відповідає вартості доходів від злочину, якщо майно, на яке може бути звернена конфіскація, знаходиться в запитуваній Державі-учасниці. У таких випадках, коли здійснюючи конфіскацію відповідно до пункту 1, запитувана Держава-учасниця може, у разі неотримання платежу, звернути стягнення на будь-яке майно, доступне для цієї мети.

8. Держави-учасниці можуть співробітничати, наскільки це дозволяє їхнє відповідне внутрішнє законодавство, з тими Державами-учасницями, які вимагають виконання заходів, еквівалентних конфіскації, що призводять до позбавлення майна, які не є кримінальними санкціями, якщо такі заходи призначаються судовим органом запитуючої Держави-учасниці у зв'язку зі злочинами, до яких вона застосовує цю Конвенцію, за умови, що встановлено, що майно являє собою доходи від злочинів або інше майно, про яке йдеться в пунктах 3 - 5.

9. На додаток до інформації, зазначеної у статті 25, у запитах, що надсилаються відповідно до цієї статті, повинні міститися

(a) у випадку запиту, що стосується підпункту "a" пункту 1, - опис майна або активів, що підлягають конфіскації, та викладення фактів, на які посилається запитуюча Держава-учасниця, достатніх для того, щоб

запитувана Держава-учасниця могла звернутися за виконанням постанови відповідно до свого внутрішнього законодавства;

(b) у випадку запиту, що стосується підпункту "b" пункту 1, юридично допустиму копію постанови про конфіскацію, на якій ґрунтується запит, видану запитуючою Державою-учасницею, викладення фактів та інформацію про те, в якому обсязі запитується виконання цієї постанови;

(c) у випадку запиту, що стосується пункту 2, - викладення фактів, на які посилається запитуюча Держава-учасниця, та опис дій, які запитуються.

10. Рішення або дії, передбачені в пунктах 1 і 2, приймаються запитуваною Державою-учасницею відповідно до положень її внутрішнього законодавства і процесуальних норм або будь-якої існуючої двосторонньої чи багатосторонньої конвенції, угоди або домовленості із запитуючою Державою-учасницею та при їх дотриманні.

11. Положення цієї статті не тлумачаться як такі, що завдають шкоди правам третіх сторін, які діють добросовісно.

Стаття 46. Реституція

1. На прохання запитуючої Держави-учасниці і без шкоди для прав третіх сторін, які діють добросовісно, запитувана Держава-учасниця, наскільки це дозволяє її внутрішнє законодавство, може передати арештоване або конфісковане майно, одержане внаслідок злочину, до якого відповідні Держави-учасниці застосовують цю Конвенцію, у розпорядження запитуючої Держави-учасниці. Запитуюча Держава-учасниця може прийняти рішення про повернення майна його законним власникам.

2. При передачі предметів, документів, записів або доказів запитувана Держава-учасниця може відмовитися від їх повернення до або після передачі запитуючій Державі-учасниці, якщо це може сприяти поверненню цих предметів, документів, записів або доказів законному власнику.

Стаття 47. Розпорядження конфіскованим майном, у тому числі його реституція або розподіл
1. Доходи від злочину або майно, конфісковані Державою-учасницею згідно зі статтею 45, розпоряджаються цією Державою-учасницею відповідно до її внутрішнього законодавства та адміністративних процедур.
2. Діючи на прохання, зроблене іншою Державою-учасницею відповідно до статті 45, Держави-учасниці, наскільки це допускається внутрішнім законодавством і якщо їх про це просять, у пріоритетному порядку розглядають питання про повернення конфіскованих доходів від злочинів або майна чи майна, вартість якого відповідає таким доходам або майну, запитуючій Державі-учасниці, з тим щоб вона могла надати компенсацію потерпілим від злочинів, до яких Держави-учасниці застосовують цю

Конвенцію, або повернути такі доходи від злочинів або майно їхнім законним власникам.
3. Діючи на підставі запиту, зробленого іншою Державою-учасницею відповідно до статті 45, Держава-учасниця може приділяти особливу увагу укладанню угод або домовленостей про передачу іншим Державам-учасницям на регулярній або індивідуальній основі таких доходів від злочинів або майна чи коштів, одержаних від реалізації таких доходів від злочинів або майна, відповідно до свого внутрішнього законодавства або адміністративних процедур.
Стаття 48. Передача провадження
Держави-учасниці можуть розглянути можливість передачі одна одній провадження у зв'язку з переслідуванням за вчиненням злочину, до якого вони застосовують цю Конвенцію, у випадках, коли така передача вважається такою, що відповідає інтересам належного відправлення правосуддя, зокрема, у випадках, коли задіяно декілька юрисдикцій.

ЧАСТИНА IV. ЕКСТРАДИЦІЯ

Стаття 49. Сфера застосування частини IV

1. Положення цієї Частини застосовуються до злочинів, на які поширюється дія цієї Конвенції, якщо особа, яка є предметом запиту Держави-учасниці про видачу, перебуває на території запитуваної Держави-учасниці.

2. Без шкоди для статті 51 видача здійснюється, якщо за вчинення злочину передбачено покарання у вигляді позбавлення волі на максимальний строк не менше одного року як за внутрішнім законодавством запитуваної Держави-учасниці, так і за внутрішнім законодавством запитуючої Держави-учасниці. Якщо особа була визнана винною і засуджена до позбавлення волі в запитуючій Державі-учасниці, строк покарання, що залишився до відбуття, повинен становити не менше шести місяців.

3. Якщо запит про видачу містить кілька окремих злочинів, принаймні один з яких тягне за собою видачу відповідно до цієї Конвенції, а деякі з них не охоплюються цією Конвенцією, запитувана Держава-учасниця може застосувати положення цієї статті також щодо останніх злочинів.

4. Кожен зі злочинів, до яких Держави-учасниці застосовують цю Конвенцію, вважається включеним як злочин, що може спричинити видачу, до будь-якого договору про видачу, що застосовується між ними. Держави-учасниці зобов'язуються включати такі злочини як злочини, що можуть спричинити видачу, до кожного договору про видачу, який буде укладено між ними.

Стаття 50. Правова підстава для видачі

Якщо Держава-учасниця, яка обумовлює видачу наявністю договору, отримує прохання про видачу від іншої Держави-учасниці, з якою вона не має договору про видачу, вона розглядає цю Конвенцію як правову підставу для видачі у зв'язку з будь-яким злочином, до якого застосовується ця Конвенція.

Стаття 51. Підстави для відмови у видачі

1. У видачі відмовляється, якщо

(a) запитувана Держава-учасниця має серйозні підстави вважати, що запит зроблено з метою кримінального переслідування або покарання особи на підставі її раси, статі, кольору шкіри, психічних або фізичних вад, сексуальної орієнтації, релігії, громадянства, етнічного походження, політичних переконань або належності до певної соціальної групи, або що задоволення запиту завдасть шкоди становищу цієї особи з будь-якої з цих причин;

(b) запит стосується злочину, який карається смертною карою згідно з внутрішнім законодавством запитуючої Держави-учасниці, за винятком випадків, коли відповідно до внутрішнього законодавства запитуваної Держави-учасниці смертна кара не передбачена:

(i) запитуюча Держава-учасниця надає достовірні, достатні та ефективні гарантії або, на прохання запитуваної Держави-учасниці, погоджується на умову, яка відповідає вимогам запитуваної Держави-учасниці, що смертний вирок не буде винесено; або Якщо це можливо згідно з внутрішнім законодавством запитуваної Держави-учасниці, якщо смертний вирок уже винесено, запитуюча Держава-учасниця надає надійні, достатні та ефективні гарантії або, на прохання запитуваної Держави-учасниці, погоджується на умову, яка відповідає вимогам запитуваної Держави-учасниці, про те, що смертний вирок не буде приведений у виконання;

(c) запитувана Держава-учасниця вже винесла остаточний вирок стосовно особи, видача якої запитується, за злочин, що ґрунтується на тій самій злочинній поведінці;

(d) існують вагомі підстави вважати, що особі, видача якої запитується, можуть бути застосовані катування або інші жорстокі, нелюдські або такі, що принижують гідність, види поводження і покарання, грубе порушення права на справедливий судовий розгляд або інші грубі порушення основоположних прав людини в запитуючій Державі-учасниці відповідно до внутрішнього законодавства запитуваної Держави-учасниці.

2. У видачі може бути відмовлено, якщо

(a) розшукуваній особі загрожує реальний ризик бути засудженою до довічного ув'язнення без права дострокового звільнення або безстрокового позбавлення волі

(b) розшукувана особа має постати перед компетентним міжнародним судом або трибуналом, визнаним запитуваною Державою-учасницею;

(c) розшукувана особа була остаточно засуджена компетентним міжнародним судом або трибуналом, юрисдикція якого визнана запитуваною Державою-учасницею або іншою державою, за злочин, що ґрунтується на тій самій злочинній поведінці;

(d) компетентні органи запитуваної Держави-учасниці здійснюють провадження проти особи, видача якої запитується, у зв'язку з передбачуваним злочином, що ґрунтується на тій самій злочинній поведінці, у зв'язку з якою запитується видача;

(e) запит було направлено від імені надзвичайного або спеціального суду чи трибуналу запитуючої Держави-учасниці, якщо тільки компетентні органи запитуючої Держави-учасниці не нададуть запевнень, які вважатимуться достатніми, що рішення буде винесено судом, який, як правило, уповноважений згідно з правилами судочинства виносити рішення у кримінальних справах;

(f) запитувана Держава-учасниця отримала одночасні запити від більш ніж однієї держави або компетентного міжнародного кримінального суду чи трибуналу і задовольнила один з цих запитів;

(g) запит не відповідає положенням цієї Конвенції;

(h) видача розшукуваної особи може мати винятково серйозні наслідки для цієї особи, зокрема через вік або стан здоров'я цієї особи;

(i) без шкоди для статті 11, за внутрішнім законодавством запитуваної Держави-учасниці за цим злочином минув строк давності, якщо тільки це не суперечить міжнародному праву;

(j) запитувана Держава-учасниця вважає, що виконання запиту може завдати шкоди її суверенітету, безпеці, громадському порядку або будь-яким іншим суттєвим інтересам.

Перш ніж відмовити у виконанні запиту відповідно до цієї статті або відстрочити його виконання відповідно до пункту 3 статті 54, запитувана Держава-учасниця консультується, у разі необхідності, із запитуючою Державою-учасницею з метою розгляду питання про те, чи може бути дозволена видача на таких умовах, які вона вважає необхідними. Якщо запитуюча Держава-учасниця погоджується на видачу на таких умовах, вона виконує ці умови.

Стаття 52. Правило спеціалізації

1. Особа, яка була видана, не може бути піддана кримінальному переслідуванню, засуджена або взята під варту з метою виконання вироку або постанови про взяття під варту за будь-який злочин, вчинений до видачі, крім того, за який ця особа була видана, а також не може бути з будь-якої іншої причини обмежена в особистій свободі, за винятком таких випадків:

(a) коли Держава-учасниця, яка видала особу, запитує її згоду. Запит про надання згоди подається разом з документами, зазначеними у статті 56, та будь-якою додатковою інформацією, що вимагається Державою-учасницею, яка видала розшукувану особу. Відмова від спеціалізації може бути надана у зв'язку зі злочинами, які підлягають видачі відповідно до положень цієї Конвенції, або відповідно до будь-якого іншого договору, застосовного до обох Держав-учасниць, або відповідно до принципів міжнародного права чи її внутрішнього законодавства, коли це прийнятно для запитуваної Держави-учасниці;

(b) коли особа, маючи можливість залишити територію запитуючої Держави-учасниці, якій ця особа була видана, не зробила цього протягом 45 днів з моменту її остаточного звільнення, або якщо ця особа повернулася на цю територію після того, як вона її залишила.

2. Незважаючи на пункт 1, запитуюча Держава-учасниця може вжити будь-яких заходів, необхідних для видворення особи зі своєї території, або будь-яких заходів, необхідних згідно з її внутрішнім законодавством, включаючи заочне провадження, для запобігання будь-яким правовим наслідкам, що виникають у зв'язку зі спливом часу.

3. Якщо в ході судового розгляду змінюється опис інкримінованого злочину, видана особа підлягає кримінальному переслідуванню або засудженню лише в тій мірі, в якій злочин за новим описом є злочином, що допускає видачу на підставі передбачуваного злочинного діяння виданої особи.

Стаття 53. Реекстрадиція до третьої держави

За винятком випадків, передбачених у підпункті "b" пункту 1 статті 52, запитуюча Держава-учасниця не може без згоди запитуваної Держави-учасниці видати іншій Державі-учасниці або третій державі особу, яка була видана запитуючій Державі-учасниці і розшукується цією Державою-учасницею або третьою державою у зв'язку із злочинами, вчиненими до видачі цієї особи. Запитувана Держава-учасниця може вимагати надання документів, зазначених у пункті 2 статті 56.

Стаття 54. Видача громадян

1.У видачі може бути відмовлено на підставі громадянства. У разі відмови у видачі на цій підставі застосовується стаття 14.

У всіх випадках, коли Державі-учасниці згідно з її внутрішнім законодавством дозволяється видати або іншим чином передати одного зі своїх громадян лише за умови, що ця особа буде повернута до цієї Держави-учасниці для відбування покарання, призначеного в результаті судового розгляду або провадження, у зв'язку з яким запитувалася видача або передача цієї особи, і Держава-учасниця, яка запитує про видачу цієї особи, погоджується з цією та будь-якими іншими умовами, які заінтересовані Держави-учасниці можуть вважати доречними, така умовна видача або передача є достатньою для виконання зобов'язання, що міститься в статті 14.

3. Якщо у видачі, яка запитується з метою виконання вироку, відмовлено на тій підставі, що розшукувана особа є громадянином запитуваної Держави-учасниці, запитувана Держава-учасниця, якщо її внутрішнє законодавство це дозволяє, на прохання запитуючої Держави-учасниці виконує вирок, винесений згідно з внутрішнім законодавством запитуючої Держави-учасниці, або його невідбуту частину відповідно до статей 75-79.

Стаття 55. Виконання запиту

1. Виконання запиту про видачу здійснюється відповідно до умов, передбачених внутрішнім законодавством запитуваної Держави-учасниці.

2. Якщо запитувана Держава-учасниця відмовляє повністю або частково у виконанні запиту про видачу або якщо вона відкладає виконання запиту, причини відмови або відстрочки повідомляються, у відповідних випадках, запитуючій Державі-учасниці.

Стаття 56. Запит та супровідні документи

1. Запит про видачу подається в письмовій формі за умов, що дозволяють запитуваній Державі-учасниці встановити його автентичність.

2. Запит про видачу повинен містити або супроводжуватися такими документами

(a) опис розшукуваної особи разом з будь-якою іншою інформацією, яка може допомогти встановити особу, громадянство та місцезнаходження цієї особи

(b) текст відповідного положення закону, що визначає злочин, або, за необхідності, викладення закону, що стосується злочину, і викладення покарання, яке може бути призначене за цей злочин;

(c) якщо особа обвинувачується у вчиненні злочину, - ордер, виданий судом або іншим компетентним судовим органом на арешт особи, або засвідчена

копія цього ордера, опис злочину, у зв'язку з яким запитується видача, та опис дій або бездіяльності, що становлять інкримінований злочин, із зазначенням часу і місця його вчинення;

(d) якщо особу було засуджено за вчинення злочину, - опис злочину, у зв'язку з яким запитується видача, та опис дій або бездіяльності, що становлять злочин, із зазначенням часу і місця його вчинення, а також вирок або будь-який інший документ, в якому викладено обвинувальний вирок і призначене покарання, факт набрання вироком законної сили та строк покарання, що залишився до відбуття;

Якщо особа була засуджена за вчинення злочину за відсутності цієї особи, на додаток до документів, зазначених у підпункті (d), заява про будь-які процесуальні вимоги, гарантії або інші правові засоби, доступні для захисту цієї особи, включаючи будь-яке право на повторний судовий розгляд або апеляцію в присутності цієї особи;

(f) якщо особу було засуджено за вчинення злочину, але вирок не було винесено, - опис злочину, у зв'язку з яким запитується видача, опис дій або бездіяльності, що становлять злочин, документ, в якому викладено обвинувальний вирок, і заява, що підтверджує намір винести вирок;

(g) будь-яка інша інформація та/або докази, передбачені внутрішнім законодавством запитуваної Держави-учасниці.

3. Якщо запитувана Держава-учасниця вважає, що інформація, надана на обґрунтування запиту про видачу, є недостатньою для прийняття рішення, вона може вимагати надання додаткової інформації протягом такого розумного строку, який вона зазначає.

Стаття 57. Конфіденційність запитів про видачу

Запитувана Держава-учасниця зберігає конфіденційність факту і суті запиту, за винятком випадків, коли це необхідно для виконання запиту. Якщо запитувана Держава-учасниця не може виконати вимогу конфіденційності, вона негайно інформує про це запитуючу Державу-учасницю. Запитуюча Держава-учасниця визначає, чи слід, тим не менш, виконати прохання.

Стаття 58. Суперечливі запити

1. Якщо видача або передача особи в розпорядження запитується одночасно більш ніж однією Державою-учасницею або компетентним міжнародним кримінальним судом чи трибуналом за один і той самий злочин або за різні злочини, запитувана Держава-учасниця приймає своє рішення з урахуванням будь-якого зобов'язання щодо верховенства юрисдикції згідно з міжнародно-правовим документом, яким зв'язана запитувана Держава-учасниця.

2. За відсутності такого зобов'язання запитувана Держава-учасниця приймає своє рішення з урахуванням будь-яких відповідних обставин, таких як відносна тяжкість і місце вчинення злочинів, відповідні дати запитів, громадянство розшукуваної особи, громадянство потерпілого або потерпілих і можливість подальшої видачі іншій Державі-учасниці.

Стаття 59. Попередній арешт

1. Запитувана Держава-учасниця може, переконавшись, що обставини того вимагають і є невідкладними, на прохання запитуючої Держави-учасниці взяти під варту особу, видача якої запитується і яка перебуває на її території, або вжити будь-яких інших відповідних заходів для забезпечення присутності цієї особи на процедурі видачі.

2. Запит про тимчасовий арешт повинен містити

(a) інформацію, зазначену в підпунктах (a)-(c) пункту 2 статті 56, якщо вона вимагається відповідно до внутрішнього законодавства запитуваної Держави-учасниці;

Опис злочину, що став підставою для запиту, та фактів, що лежать в його основі;

(c) Заява про наявність документів, зазначених у статті 56;

(d) Заява про те, що після цього буде направлено офіційний запит про видачу розшукуваної особи.

3. Запитувана Держава-учасниця без невиправданої затримки інформує запитуючу Державу-учасницю про результати розгляду нею запиту про тимчасовий арешт.

4. Тимчасовий арешт припиняється, якщо протягом 60 днів після арешту розшукуваної особи запитувана Держава-учасниця не отримала офіційного запиту про видачу. Особа може бути тимчасово звільнена в будь-який час, і в цьому випадку запитувана Держава-учасниця вживає будь-яких заходів, які вона вважає необхідними для запобігання втечі розшукуваної особи.

5. Припинення тимчасового арешту відповідно до пункту 4 не перешкоджає повторному арешту і подальшій видачі відповідної особи, якщо запитувана Держава-учасниця згодом отримає офіційний запит про видачу.

Стаття 60. Врахування строків тримання під вартою

Запитуючій Державі-учасниці рекомендується максимально можливою мірою відповідно до її внутрішнього законодавства враховувати всі періоди тримання під вартою у зв'язку з виконанням запиту про видачу в запитуваній Державі-учасниці при визначенні загального строку тримання під вартою, що підлягає відбуванню в запитуючій Державі-учасниці в

результаті винесення вироку про позбавлення волі або постанови про взяття під варту.

Стаття 61. Передача особи, яка підлягає видачі

1. Якщо запит задоволено, запитуюча Держава-учасниця і запитувана Держава-учасниця проводять консультації та узгоджують місце і дату передачі. Запитуюча Держава-учасниця інформується про строк, протягом якого розшукувана особа перебувала під вартою з метою передачі.

2. З урахуванням положень пункту 3, якщо розшукувана особа не була передана в призначений день, вона може бути звільнена після закінчення 30 днів і в будь-якому випадку звільняється після закінчення 45 днів, якщо запитуваною Державою-учасницею не обумовлено інше. Запитувана Держава-учасниця може відмовити у видачі особи за той самий злочин.

3. Якщо обставини, що знаходяться поза її контролем, перешкоджають Державі-учасниці передати або взяти під варту особу, яка підлягає видачі, вона повідомляє про це іншу Державу-учасницю. Заінтересовані Держави-учасниці проводять консультації і можуть домовитися про нову дату передачі, при цьому застосовуються положення пункту 2.

Стаття 62. Відстрочена або тимчасова передача

1. Запитувана Держава-учасниця може після прийняття свого рішення щодо запиту про видачу відстрочити передачу розшукуваної особи з тим, щоб ця особа могла бути притягнута до кримінальної відповідальності в цій Державі-учасниці, або, якщо ця особа вже засуджена, з тим, щоб ця особа могла відбути покарання, призначене на території цієї Держави-учасниці за інший злочин, ніж той, у зв'язку з яким запитується видача.

Запитувана Держава-учасниця може, замість того, щоб відкласти передачу, тимчасово передати розшукувану особу запитуючій Державі-учасниці відповідно до умов, які визначаються за взаємною згодою між заінтересованими Державами-учасницями.

Стаття 63. Спрощена процедура видачі

Якщо видача розшукуваної особи явно не заборонена внутрішнім законодавством запитуваної Держави-учасниці і за умови, що розшукувана особа дає згоду на видачу відповідно до процедури, передбаченої внутрішнім законодавством запитуваної Держави-учасниці, запитувана Держава-учасниця може здійснити видачу за спрощеною процедурою.

Стаття 64. Передача майна

1. Запитувана Держава-учасниця, наскільки це дозволяє її внутрішнє законодавство і на прохання запитуючої Держави-учасниці, накладає арешт і передає майно

(a) яке може бути необхідним як доказ; або

(b) яке є результатом злочину і яке на момент арешту знаходиться у володінні розшукуваної особи або буде виявлено згодом.

2. Майно, зазначене в пункті 1, може бути передане навіть у тому випадку, якщо екстрадиція, будучи дозволеною, не може бути здійснена через смерть, зникнення або втечу розшукуваної особи.

3. Якщо майно, зазначене в пункті 1, підлягає арешту або конфіскації на території запитуваної Держави-учасниці, остання може у зв'язку з незавершеним кримінальним провадженням тимчасово утримувати його або передати за умови його повернення.

4. Будь-які права, які запитувана Держава-учасниця або треті сторони, що діють добросовісно, могли набути на майно, зазначене в пункті 1, зберігаються відповідно до процедур, передбачених її внутрішнім законодавством. Якщо такі права існують, запитуюча Держава-учасниця повертає таке майно запитуваній Державі-учасниці якнайшвидше і безоплатно після закінчення провадження.

Стаття 65. Транзит осіб, які підлягають видачі, і транзит виданих осіб

1. Якщо особа підлягає видачі одній Державі-учасниці через територію іншої Держави-учасниці, Держава-учасниця, якій ця особа підлягає видачі, запитує у письмовій формі в іншої Держави-учасниці дозвіл на транзит цієї особи через її територію. Це положення не застосовується, якщо використовується повітряний транспорт і не передбачається посадка на території іншої Держави-учасниці.

2. Після отримання такого прохання запитувана Держава-учасниця розглядає це прохання відповідно до процедур, передбачених її внутрішнім законодавством. Запитувана Держава-учасниця негайно задовольняє запит, якщо тільки це не завдасть шкоди її суттєвим інтересам.

3. Держава-учасниця транзиту забезпечує наявність правових положень, які дозволяють тримати особу під вартою під час транзиту.

У разі незапланованої посадки в Державі-учасниці ця Держава-учасниця може, на прохання супроводжуючої посадової особи, взяти цю особу під варту на період часу відповідно до свого внутрішнього законодавства до отримання запиту на транзит відповідно до пункту 1.

5. Транзит виданої особи не здійснюється через будь-яку територію, якщо є підстави вважати, що життю цієї особи може загрожувати небезпека або

якщо існує високий ризик порушення прав цієї особи з причин раси, статі, кольору шкіри, психічних або фізичних вад, сексуальної орієнтації, релігії, громадянства, етнічного походження, політичних поглядів або належності до певної соціальної групи.

6. Держава-учасниця може відмовити у наданні дозволу на транзитний проїзд громадянина через її територію.

ЧАСТИНА V. ПЕРЕДАЧА ЗАСУДЖЕНИХ ОСІБ

Стаття 66. Сфера застосування частини V та визначення, пов'язані з передачею засуджених осіб

1. Коли це можливо і відповідає основним принципам внутрішнього законодавства, особа, засуджена в Державі-учасниці за злочин, до якого вона застосовує цю Конвенцію, може бути передана іншій Державі-учасниці для відбування покарання, призначеного цій особі. Передача також можлива, якщо вирок було винесено за злочин, до якого застосовується ця Конвенція, за сукупністю з іншими злочинами.

2. Для цілей цієї частини Конвенції

(a) "Керуюча Держава-учасниця" означає Державу-учасницю, до якої засуджена особа може бути передана або була передана для відбування покарання;

(b) "Судове рішення" означає судове рішення або постанову суду про винесення вироку, щодо якого звичайний засіб правового захисту більше не є доступним і який є остаточним;

(c) "вирок" означає будь-яке покарання або захід, пов'язаний з позбавленням волі, призначене судом за вчинення злочину, до якого застосовується ця Конвенція;

(d) "Держава-учасниця, що винесла вирок" означає Державу-учасницю, в якій було винесено вирок.

Стаття 67. Умови передачі

1. Запит про передачу може надходити від Держави-учасниці, що винесла вирок, або Держави-учасниці, що здійснює управління.

2. Засуджена особа може висловити зацікавленість або Державі-учасниці, що винесла вирок, або Державі-учасниці, що здійснює управління, у передачі відповідно до цієї Конвенції.

3. Засуджена особа може бути передана відповідно до цієї Конвенції лише за наявності таких умов

дотримані наступні умови:

(a) ця особа є громадянином керуючої Держави-учасниці, коли це застосовується відповідно до статті 9;

(b) вирок є остаточним;

(c) на момент отримання запиту про передачу засудженій особі залишилося відбути щонайменше шість місяців покарання або вирок є невизначеним;

(d) без шкоди для статті 71 і статті 72 на передачу дається згода засудженої особи або її законного представника, якщо або Держава-учасниця, що винесла вирок, або Держава-учасниця, що здійснює передачу, вважає це необхідним з огляду на вік або фізичний чи психічний стан засудженої особи; e) на передачу дається згода засудженої особи або законного представника засудженої особи;

(e) Держави-учасниці, що винесли вирок, та Держави-учасниці, що здійснюють передачу, погоджуються на передачу.

4. У виняткових випадках Держави-учасниці можуть погодитися на передачу, навіть якщо строк, який підлягає відбуванню засудженою особою, є меншим, ніж строк, зазначений у підпункті "c" пункту 3.

5. Якщо Держава-учасниця, яка обумовлює передачу засуджених осіб наявністю договору, отримує прохання про передачу засудженої особи від іншої Держави-учасниці, з якою вона не має договору про передачу засуджених осіб, вона розглядає цю Конвенцію як правову основу для передачі засуджених осіб за злочини, до яких колишня Держава-учасниця застосовує цю Конвенцію.

Стаття 68. Зобов'язання надавати інформацію

1. Будь-яка засуджена особа, до якої може бути застосована ця Конвенція, інформується Державою-учасницею, яка виносить вирок, про зміст цієї частини Конвенції.

2. Якщо засуджена особа висловила зацікавленість у передачі відповідно до цієї Конвенції до Держави-учасниці, яка винесла вирок, ця Держава-учасниця інформує про це Державу-учасницю, що здійснює управління, якомога швидше після набуття вироком статусу остаточного.

3. Інформація включає

(a) прізвище, ім'я, дату і місце народження та, у відповідних випадках згідно зі статтею 9, громадянство засудженої особи

(b) адресу засудженої особи, якщо така є, в державі-учасниці, що виконує вироки

(c) викладення фактів, на яких ґрунтується вирок;

(d) характер, тривалість і дата початку відбування покарання;

(e) час вже відбутого покарання та будь-які інші відрахування з покарання згідно з внутрішнім законодавством Держави-учасниці, що виносить вирок;

(f) у разі необхідності, заяву про те, що запит про передачу направляється відповідно до цієї Конвенції.

4. Якщо засуджена особа висловила зацікавленість у тому, щоб її було передано згідно з цією Конвенцією керуючій Державі-учасниці, Держава-учасниця, що виносить вирок, на прохання керуючої Держави-учасниці надає цій Державі-учасниці інформацію, зазначену в пункті 3.

5. Засуджена особа письмово інформується про будь-які дії, вжиті Державою-учасницею, що винесла вирок, або Державою-учасницею, що здійснює управління, відповідно до положень цієї статті, а також про будь-яке рішення, прийняте кожною з Держав-учасниць щодо запиту про передачу.

Стаття 69. Запити, відповіді та супровідні документи

1. Запити про передачу та відповіді на них надаються в письмовій формі.

2. Запитувана Держава-учасниця негайно інформує запитуючу Державу-учасницю про своє рішення щодо згоди чи незгоди на запитувану передачу, а також, на запит, про причини відмови, коли це можливо і доцільно.

3. На прохання Держави-учасниці, що винесла вирок, Держава-учасниця, що виконує покарання, надає:

Документ або заява про те, що засуджена особа є громадянином Держави-учасниці, що здійснює управління, коли це застосовується відповідно до статті 9;

(b) копію відповідного внутрішнього законодавства керуючої Держави-учасниці, яке передбачає, що дії або бездіяльність, за які було винесено вирок у Державі-учасниці, що винесла вирок, є злочином згідно з внутрішнім законодавством керуючої Держави-учасниці або становили б злочин у разі їх вчинення на її території;

(c) інформацію про те, яким чином вирок буде виконуватися у разі передачі, та, у відповідних випадках, копії відповідних положень внутрішнього законодавства про продовження строку відбування покарання або заміну покарання іншим видом покарання;

(d) інформацію про умовне або дострокове звільнення та відповідні положення свого внутрішнього законодавства.

4. Якщо надходить запит про передачу, Держава-учасниця, що винесла вирок, надає такі документи Державі-учасниці, що виконує вирок, якщо тільки запитувана Держава-учасниця вже не повідомила, що вона не дасть згоди на передачу:

(a) завірену копію вироку та копію відповідних положень внутрішнього законодавства, на яких він ґрунтується

(b) заяву із зазначенням строку вже відбутого покарання, включаючи інформацію про будь-яке досудове ув'язнення, умовно-дострокове звільнення та будь-які інші фактори, що мають відношення до виконання вироку;

(c) без шкоди для статті 71 і статті 72, письмову заяву, що містить згоду на передачу, про яку йдеться в підпункті (d) пункту 3 статті 67;

(d) у відповідних випадках, будь-які медичні або соціальні звіти про засуджену особу, інформацію про лікування в Державі-учасниці, яка винесла вирок, і будь-які рекомендації щодо подальшого лікування в Державі-учасниці, яка виконує вирок.

5. Будь-яка Держава-учасниця може запросити будь-який з документів або заяв, зазначених у пунктах 3 або 4, до направлення запиту про передачу або прийняття рішення про згоду на передачу.

Стаття 70. Згода та її перевірка

1. Держава-учасниця, що виносить вирок, забезпечує, щоб особа, від якої вимагається надання згоди на передачу відповідно до підпункту "d" пункту 3 статті 67, зробила це добровільно і з повним усвідомленням правових наслідків. Процедура надання такої згоди регулюється внутрішнім законодавством Держави-учасниці, що виносить вирок.

2. Держава-учасниця, що виносить вирок, надає можливість керуючій Державі-учасниці перевірити через консульську службову особу або іншу посадову особу, погоджену з керуючою Державою-учасницею, що згода надана відповідно до умов, зазначених у пункті 1.

Стаття 71. Особи, які залишили державу-учасницю, що винесла вирок

1. Якщо вирок винесено громадянину Держави-учасниці, Держава-учасниця, що винесла вирок, може звернутися до держави громадянства з проханням взяти на себе виконання вироку за таких обставин:

(a) коли відповідна особа втекла або іншим чином повернулася до Держави громадянства, знаючи про кримінальне провадження, що розглядається проти неї в Державі-учасниці, яка винесла вирок;

(b) коли відповідна особа втекла або іншим чином повернулася до держави громадянства, знаючи про те, що в державі-учасниці, яка винесла вирок, проти неї було винесено обвинувальний вирок.

2. На прохання Держави-учасниці, що виносить вирок, Держава-учасниця, що здійснює управління, може до отримання документів, що підтверджують запит, або до прийняття рішення за цим запитом заарештувати засуджену особу або вжити будь-яких інших заходів для забезпечення того, щоб засуджена особа залишалася на її території до прийняття рішення за цим запитом. Запити про вжиття тимчасових заходів супроводжуються інформацією, зазначеною в частині 3 статті 69. Арешт засудженої особи відповідно до цього пункту не повинен призводити до погіршення становища засудженої особи.

3. У зв'язку з цією статтею передача виконання покарання не вимагає згоди засудженої особи.

4. Ніщо в цій статті не зобов'язує державу громадянства брати на себе виконання вироків за обставин, описаних у цій статті.

Стаття 72. Засуджені особи, щодо яких прийнято рішення про вислання або депортацію

1. На прохання Держави-учасниці, що винесла вирок, Держава-учасниця, що здійснює керівництво, може, за умови дотримання положень цієї статті, погодитися на передачу засудженої особи без згоди цієї особи, якщо винесений їй вирок або адміністративне рішення, що випливає з цього вироку, включає остаточний наказ про висилку або депортацію, або будь-який інший захід, внаслідок якого цій особі більше не буде дозволено залишатися на території Держави-учасниці, що винесла вирок, після її звільнення з місць позбавлення волі.

2. Керуюча Держава-учасниця не дає згоди на передачу для цілей пункту 1 до того, як вона належним чином врахує думку засудженої особи.

3. Для цілей цієї статті Держава-учасниця, яка виносить вирок, надає керуючій Державі-учасниці

(a) заяву, що містить думку засудженої особи стосовно запропонованої передачі

(b) копію остаточного розпорядження про висилку або депортацію або будь-якого іншого розпорядження, згідно з яким засудженій особі більше не буде дозволено залишатися на території Держави-учасниці, що винесла вирок, після її звільнення з місць позбавлення волі.

Будь-яка особа, передана відповідно до положень цієї статті, не підлягає кримінальному переслідуванню, засудженню або затриманню з метою

виконання вироку або постанови про взяття під варту за будь-який злочин, вчинений до її передачі, крім злочину, за який було винесено вирок, що підлягає виконанню, а також не обмежується особиста свобода цієї особи з будь-якої іншої причини, за винятком наступних випадків:

(a) коли Держава-учасниця, що винесла вирок, дає на це дозвіл:

(i) Прохання про надання дозволу подається разом з усіма відповідними документами та юридичним записом будь-якої заяви, зробленої засудженою особою;

(ii) дозвіл надається, коли злочин, у зв'язку з яким він запитується, сам по собі підлягав би видачі згідно з внутрішнім законодавством Держави-учасниці, що виносить вирок, або коли видача виключається лише з огляду на тривалість покарання;

(b) коли засуджена особа, яка мала можливість залишити територію Держави-учасниці, що здійснює управління, не зробила цього протягом 45 днів після остаточного звільнення або якщо ця особа повернулася на цю територію після того, як залишила її.

5. Незважаючи на положення пункту 4, керуюча Держава-учасниця може вжити будь-яких заходів, необхідних відповідно до її внутрішнього законодавства, включаючи заочне провадження, для запобігання будь-яким правовим наслідкам, що виникають внаслідок спливу часу.

6. Ніщо в цій статті не зобов'язує Державу-учасницю брати на себе виконання вироків за обставин, описаних у цій статті.

Стаття 73. Наслідки передачі для Держави-учасниці, яка винесла вирок

1. Передача засудженої особи під опіку органів влади керуючої Держави-учасниці має наслідком призупинення виконання вироку в Державі-учасниці, що винесла вирок.

2. Держава-учасниця, що винесла вирок, може більше не виконувати вирок, якщо Держава-учасниця, що виконує вирок, вважає виконання вироку завершеним.

Стаття 74. Наслідки передачі для Держави-учасниці, що виконує вирок

1. Компетентні органи Держави-учасниці, що здійснює управління, або

(a) продовжують виконання вироку негайно або за допомогою судового чи адміністративного розпорядження відповідно до статті 75; або

(b) перетворюють вирок у судовому або адміністративному порядку на рішення цієї Держави-учасниці, замінюючи тим самим санкцію, призначену в Державі-учасниці, що винесла вирок, санкцією, передбаченою внутрішнім

законодавством Держави-учасниці, що здійснює управління, за той самий злочин, згідно зі статтею 76.

2. Кожна Держава-учасниця може виключити застосування однієї з процедур, зазначених у пункті 1, щодо інших Держав-учасниць шляхом інформування центральних органів про Держави-учасниці або, якщо виконуються умови, викладені в пунктах 2 і 3 статті 85, держава, призначена для надання додаткової тимчасової підтримки.

3. Керуюча Держава-учасниця, на запит, інформує Державу-учасницю, яка винесла вирок, до передачі засудженої особи, якої з процедур, зазначених у пункті 1, вона буде дотримуватися.

4. Виконання вироку регулюється внутрішнім законодавством Держави-учасниці, що виконує вирок, і тільки ця Держава-учасниця є компетентною приймати пов'язані з цим рішення.

5. Будь-яка Держава-учасниця, яка відповідно до свого внутрішнього законодавства не може скористатися однією з процедур, зазначених у пункті 1, для примусового виконання заходів, застосованих на території іншої Держави-учасниці до осіб, які за своїм психічним станом не підлягають кримінальній відповідальності за вчинення злочину, і яка готова прийняти таких осіб для подальшого лікування, може вказати процедури, яких вона буде дотримуватися за таких обставин, повідомивши про це центральні органи Держав-учасниць або, якщо виконуються умови, передбачені в пунктах 2 і 3 статті 85, державу, призначену надавати додаткову допомогу на тимчасовій основі.

Стаття 75. Подальше забезпечення виконання

1. У разі продовження виконання вироку Держава-учасниця, що виконує вирок, зобов'язана дотримуватися правового характеру та строку покарання, визначеного Державою-учасницею, яка винесла вирок.

2. Якщо вирок, зазначений у пункті 1, за своїм характером або строком несумісний з внутрішнім законодавством Держави-учасниці, що виконує вирок, або якщо цього вимагає її внутрішнє законодавство, ця Держава-учасниця може за рішенням суду або адміністративного органу привести санкцію, призначену вироком, що підлягає виконанню, у відповідність з покаранням або заходом, передбаченим її внутрішнім законодавством за аналогічний злочин. За своїм характером покарання або захід повинні, наскільки це можливо, відповідати санкції, передбаченій вироком, що підлягає виконанню. Вони не обтяжують за своїм характером або тривалістю покарання, призначеного вироком, що підлягає виконанню, і не перевищують максимальної міри, передбаченої внутрішнім законодавством Держави-учасниці, що виконує вироки.

Стаття 76. Заміна покарання

1. У разі зміни вироку застосовуються процедури, передбачені внутрішнім законодавством Держави-учасниці, що виконує вирок. При переведенні покарання компетентні органи

(a) пов'язані висновками щодо фактів тією мірою, якою вони прямо чи опосередковано випливають з вироку, винесеного в Державі-учасниці, що винесла вирок

(b) не може замінити санкцію, пов'язану з позбавленням волі, грошовою санкцією;

(c) зараховує повний строк позбавлення волі, відбутий засудженою особою;

не погіршують кримінально-правове становище засудженої особи;

(e) не повинно бути пов'язане з будь-яким мінімумом покарання, який може бути передбачений внутрішнім законодавством керуючої Держави-учасниці за вчинений злочин або вчинені злочини.

2. Якщо процедура передачі здійснюється після передачі засудженої особи, то керуюча Держава-учасниця тримає цю особу під вартою або іншим чином забезпечує присутність засудженої особи в керуючій Державі-учасниці до завершення цієї процедури.

Стаття 77. Перегляд судового рішення

Тільки Держава-учасниця, яка винесла вирок, має право приймати рішення за будь-яким клопотанням про перегляд судового рішення, винесеного в Державі-учасниці, яка винесла вирок.

Стаття 78. Припинення виконання рішення

Держава-учасниця, що здійснює управління, припиняє виконання вироку, як тільки Держава-учасниця, що винесла вирок, інформує її про будь-яке рішення або захід, внаслідок яких вирок перестає підлягати виконанню.

Стаття 79. Інформація про виконання вироку

Держава-учасниця, що здійснює управління, надає інформацію Державі-учасниці, що винесла вирок, стосовно виконання вироку:

(a) коли вона вважає виконання вироку завершеним

(b) якщо засуджена особа втекла з-під варти до завершення виконання вироку; або

(c) якщо Держава-учасниця, яка винесла вирок, просить надати спеціальну доповідь.

Стаття 80. Транзит засуджених осіб

1. Держава-учасниця відповідно до свого внутрішнього законодавства задовольняє прохання про транзит засудженої особи через свою територію, якщо таке прохання надійшло від іншої Держави-учасниці і остання домовилася з іншою Державою-учасницею або з третьою державою про передачу цієї особи на її територію або з неї.

2. Держава-учасниця може відмовити в транзиті, якщо засуджена особа є її громадянином.

3. Запити про транзит і відповіді на них передаються каналом зв'язку, зазначеним у пункті 1 або 2 статті 21.

4. Держава-учасниця може задовольнити запит про транзит засудженої особи через свою територію, зроблений третьою державою, якщо ця держава домовилася з іншою Державою-учасницею про передачу на її територію або з неї.

5. Держава-учасниця, до якої звернулися з проханням про надання транзиту, може тримати засуджену особу під вартою лише протягом часу, необхідного для здійснення транзиту через її територію.

Державі-учасниці, до якої звернулися з проханням надати транзит, може бути запропоновано надати запевнення в тому, що засуджена особа не буде притягнута до кримінальної відповідальності або, за винятком випадків, передбачених у пункті 5, затримана чи іншим чином піддана будь-якому обмеженню свободи на території Держави-учасниці транзиту за будь-який злочин, вчинений або винесений вирок до від'їзду цієї особи з території Держави-учасниці, яка винесла вирок.

7. Запит про транзит не вимагається, якщо перевезення здійснюється повітряним транспортом над територією Держави-учасниці і на ній не запланована посадка. Держава-учасниця може вимагати, щоб її повідомляли про будь-який такий транзит через її територію шляхом інформування центральних органів Держав-учасниць або, якщо виконуються умови пунктів 2 і 3 статті 85, держави, призначеної для надання додаткової тимчасової підтримки.

8. У випадку незапланованої посадки пункт 4 статті 65 застосовується mutatis mutandis.

ЧАСТИНА VI. ПОТЕРПІЛІ, СВІДКИ, ЕКСПЕРТИ ТА ІНШІ ОСОБИ Стаття 81. Визначення поняття потерпілих

1. Без шкоди для більш широких визначень згідно з національним законодавством і для цілей цієї частини Конвенції

(a) "потерпілі" означають фізичних осіб, які зазнали шкоди в результаті вчинення будь-якого злочину, до якого застосовується ця Конвенція;

(b) "потерпілі" можуть включати організації або установи, які зазнали прямої шкоди будь-якому їхньому майну, призначеному для релігійних, освітніх, мистецьких, наукових або благодійних цілей, або їхнім історичним пам'яткам, лікарням та іншим місцям і об'єктам, призначеним для гуманітарних цілей.

2. Ця стаття застосовується відповідно до національного законодавства.

Стаття 82. Захист потерпілих, свідків, експертів та інших осіб

1. Кожна Держава-учасниця вживає в межах своїх можливостей належних заходів для забезпечення ефективного захисту від можливої помсти або залякування, включаючи жорстоке поводження, потерпілих і свідків та, у відповідних випадках, їхніх родичів або представників, експертів, а також будь-яких інших осіб, які беруть участь у будь-якому розслідуванні, кримінальному переслідуванні або будь-якому іншому провадженні, що підпадає під дію цієї Конвенції, або співпрацюють з ними.

2. Без шкоди для прав обвинуваченого, включаючи право на належну правову процедуру, заходи, зазначені в пункті 1, можуть включати

(a) встановлення процедур для фізичного захисту осіб, зазначених у пункті 1, таких як, наскільки це необхідно і можливо, їх переселення та дозвіл, у відповідних випадках, на нерозголошення або обмеження розголошення інформації, що стосується їх особи та місцезнаходження;

(b) встановлення процедур, що дозволяють потерпілим, свідкам та експертам давати показання у спосіб, який забезпечує їхню безпеку та, у відповідних випадках, їхнє фізичне та психологічне благополуччя і недоторканність приватного життя, наприклад, дозвіл на використання комунікаційних технологій.

3. Держави-учасниці розглядають можливість укладення угод або домовленостей з іншими державами про переселення осіб, зазначених у пункті 1.

Стаття 83. Права жертв

1. Кожна Держава-учасниця, відповідно до свого внутрішнього законодавства, забезпечує, щоб потерпілі від злочину, до якого Держава-учасниця застосовує цю Конвенцію, мали право на відшкодування шкоди, що включає, залежно від обставин, реституцію, компенсацію або реабілітацію, але не обмежується ними, у тій мірі, в якій будь-який з цих видів відшкодування

(a) злочин було вчинено на будь-якій території, що перебуває під юрисдикцією цієї Держави-учасниці; або Ця держава-учасниця здійснює свою юрисдикцію щодо злочину.

2. Кожна Держава-учасниця, за умови дотримання свого внутрішнього законодавства, встановлює, у разі необхідності, процедури, які дозволяють потерпілим брати участь у відповідних стадіях кримінального провадження щодо передбачуваних правопорушників, а також дають можливість викладати та розглядати погляди і занепокоєння потерпілих таким чином, щоб це не завдавало шкоди правам обвинувачуваного.

3. Кожна Держава-учасниця в тій мірі, в якій це передбачено її внутрішнім законодавством, і на відповідне прохання виконує рішення або постанову в рамках кримінального провадження, винесені відповідно до внутрішнього законодавства запитуючої Держави-учасниці, з метою забезпечення реституції, компенсації або реабілітації жертвам злочинів, до яких колишня Держава-учасниця застосовує цю Конвенцію.

ЧАСТИНА VII. ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАХОДИ Стаття 84. Нарада держав-учасниць

1. Перша нарада Держав-учасниць скликається на пропозицію щонайменше однієї третини Держав-учасниць після закінчення п'яти років з дати набуття чинності цією Конвенцією або через два роки з дати здачі на зберігання п'ятнадцятої ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження або приєднання до цієї Конвенції, залежно від того, що відбувається пізніше. Після цього наради держав-учасниць можуть проводитися на пропозицію щонайменше однієї третини держав-учасниць або за рішенням наради держав-учасниць.

2. На нараді держав-учасниць, згаданій у пункті 1, держави-учасниці можуть

(a) розглядати будь-яку поправку до Конвенції, запропоновану відповідно до статті 87, і будь-які додаткові додатки, запропоновані відповідно до статті 88

(b) розглядати будь-які інші автентичні тексти Конвенції однією з офіційних мов Організації Об'єднаних Націй

(c) розглядає питання про створення раціональних та економічно ефективних інституційних механізмів, необхідних для виконання Конвенції, включаючи діяльність, передбачену статтею 85.

3. Незважаючи на проведення особистих засідань Наради держав-учасниць і без шкоди для них, з метою сприяння і заохочення якомога ширшої участі та відповідних контактів і консультацій між державами-учасницями, у відповідних випадках максимально можливою мірою використовуються будь-які наявні засоби електронного зв'язку та відеоконференції.

Стаття 85. Тимчасова підтримка

1. Королівство Нідерландів збирає та надає інформацію для оперативних цілей, зазначену в пункті 4 статті 21, якомога швидше, але не пізніше ніж через два роки після дати здачі на зберігання п'ятнадцятої ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, схвалення або приєднання до цієї Конвенції.

2. Королівство Нідерландів може надавати додаткову тимчасову підтримку, включаючи

(a) Збір та надання інформації для оперативних цілей, зазначеної в пункті 2 статті 22, пункті 4 статті 40, пункті 3 статті 42, пунктах 2 і 5 статті 74 та пункті 7 статті 80

(b) організація першої Наради держав-учасниць, зазначеної в пункті 1 статті 84.

3. Додаткова тимчасова підтримка, зазначена в пункті 2, може бути надана залежно від наявності добровільних фінансових внесків держав-учасниць для покриття відповідних витрат.

ЧАСТИНА VIII. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ Стаття 86. Вирішення спорів

1. Держави-учасниці прагнуть вирішувати спори щодо тлумачення або застосування цієї Конвенції шляхом переговорів.

2. Будь-який спір між двома або більше державами-учасницями щодо тлумачення або застосування цієї Конвенції, який не вдалося врегулювати шляхом переговорів протягом шести місяців з дати звернення з проханням про таке врегулювання, на прохання однієї з цих держав-учасниць передається до арбітражу. Якщо через шість місяців після дати звернення з проханням про арбітраж ці Держави-учасниці не можуть домовитися про організацію арбітражу, будь-яка з цих Держав-учасниць може передати спір на розгляд Міжнародного Суду шляхом звернення до нього відповідно до Статуту Суду.

3. Кожна держава може під час підписання, ратифікації, прийняття, затвердження або приєднання до цієї Конвенції заявити, що вона не вважає себе пов'язаною положеннями пункту 2. Інші Держави-учасниці не пов'язані положеннями пункту 2 щодо будь-якої Держави-учасниці, яка зробила таке застереження.

Стаття 87. Поправки до цієї Конвенції

1. Після закінчення п'яти років з дати набуття чинності цією Конвенцією або з дати здачі на зберігання п'ятнадцятої ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження або приєднання до цієї Конвенції, залежно від того, яка з цих дат є пізнішою, будь-яка Держава-учасниця може запропонувати поправку до цієї Конвенції.

2. Будь-яка пропозиція про внесення поправки передається Депозитарію, який негайно розсилає її всім державам-учасницям для розгляду і прийняття рішення на наступній нараді держав-учасниць. Депозитарій також надсилає запропоновану поправку державам, що приєднуються до цієї Конвенції, і державам, що підписали цю Конвенцію.

3. Держави-учасниці докладають усіх зусиль для досягнення згоди щодо будь-якої запропонованої поправки до цієї Конвенції на основі консенсусу. Якщо всі зусилля для досягнення консенсусу були вичерпані і згоди не було досягнуто, то для прийняття поправки, як крайній захід, вимагається більшість у три чверті Держав-учасниць, які присутні і беруть участь у голосуванні на нараді Держав-учасниць, згаданій у пункті 2. Для цілей цієї статті держави-учасниці, які присутні і беруть участь у голосуванні, означають держави-учасниці, які присутні і голосують "за" або "проти".

4. Депозитарій надсилає будь-яку прийняту поправку до цієї Конвенції Державам-учасницям, державам, що приєднуються, і державам, що підписали цю Конвенцію, для ратифікації, прийняття, затвердження або приєднання.

5. Коли поправки набувають чинності, вони є обов'язковими для тих Держав-учасниць, які погодилися на їхню обов'язковість. Інші Держави-учасниці залишаються зв'язаними положеннями цієї Конвенції та будь-якою попередньою поправкою, на яку вони дали згоду.

6. Будь-яка поправка набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення трьох місяців з дати здачі на зберігання третього документа про ратифікацію, прийняття, затвердження або ухвалення Конвенції.

схвалення або приєднання. Для кожної держави-учасниці, яка ратифікує, приймає чи затверджує поправку або приєднується до неї після здачі на зберігання третьої ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження чи приєднання, поправка набуває чинності в перший день місяця, що настає після закінчення трьох місяців з дати здачі на зберігання такою державою своєї ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження чи приєднання.

Стаття 88. Прийняття додаткових додатків

1. Будь-яка Держава-учасниця може в будь-який час після закінчення п'яти років з дати набрання чинності цією Конвенцією або з дати здачі на зберігання п'ятнадцятого документа про ратифікацію, прийняття, затвердження або приєднання, залежно від того, яка з цих подій настає пізніше, запропонувати додаткові додатки до цієї Конвенції, що містять один або кілька злочинів, не зазначених у будь-якому іншому додатку.

2. Додаткові додатки пропонуються і приймаються та набувають чинності відповідно до процедури, передбаченої пунктами 2-6 статті 87.

Стаття 89. Підписання, ратифікація, прийняття, затвердження та приєднання

1. Ця Конвенція відкрита для підписання всіма державами з [дата] до [дата] в Гаазі.

2. Ця Конвенція підлягає ратифікації, прийняттю або затвердженню. Ратифікаційні грамоти або документи про

ратифікаційні грамоти або документи про прийняття чи затвердження здаються на зберігання Депозитарію.

3. Ця Конвенція відкрита для приєднання до неї будь-якої держави. Документи про приєднання здаються на зберігання Депозитарію.

Стаття 90. Набуття чинності

1. Ця Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення трьох місяців з дати здачі на зберігання третього документа про ратифікацію, прийняття, затвердження або приєднання.

2. Для кожної держави, яка ратифікує, приймає, затверджує цю Конвенцію або приєднується до неї після здачі на зберігання третьої ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження чи приєднання, ця Конвенція набирає чинності в перший день місяця, що настає після закінчення трьох місяців з дати здачі на зберігання такою державою своєї ратифікаційної грамоти або документа про прийняття, затвердження чи приєднання.

3. Будь-яка заява, зазначена в пункті 2 статті 2, зроблена під час ратифікації, прийняття чи затвердження цієї Конвенції або приєднання до неї, набирає чинності в день набрання чинності Конвенцією для відповідної держави відповідно до пункту 1 або 2.

4. Будь-яка заява, зазначена в пункті 2 статті 2, зроблена після ратифікації, прийняття чи затвердження або приєднання, але до набуття чинності цією Конвенцією, набуває чинності в день набуття чинності Конвенцією для відповідної держави відповідно до пункту 1 або 2 або, якщо Конвенція вже набула чинності для цієї держави, в перший день місяця, що настає після закінчення трьох місяців з дати отримання заяви Депозитарієм.

Ця Конвенція застосовується до будь-якого запиту, поданого після дати набрання чинності Конвенцією або, якщо пізніше, відповідним додатком, для відповідних Держав-учасниць, у тому числі, коли відповідні дії або бездіяльність мали місце до цієї дати. Будь-яка держава може під час підписання, ратифікації, прийняття, затвердження або приєднання до цієї Конвенції або, у відповідних випадках, під час повідомлення Депозитарію про те, що вона також застосовує один або декілька додатків до Конвенції, здати на зберігання Депозитарію заяву про те, що вона залишає за собою право не застосовувати цю Конвенцію до запитів, що стосуються дій або бездіяльності,

які мали місце до дати, зазначеної цією державою-учасницею, за умови, що ця дата є не пізнішою за дату набрання чинності Конвенцією або відповідним додатком для цієї держави-учасниці.

Стаття 91. Тимчасове застосування

1. Будь-яка держава може під час підписання заявити, що вона тимчасово застосовує цю Конвенцію або будь-яку її частину до набрання чинності цією Конвенцією для цієї держави.

2. Прохання про співробітництво від держав, які тимчасово застосовують цю Конвенцію, можуть бути відхилені державами-учасницями, які не зробили заяви відповідно до пункту 1 до того, як вони стали державою-учасницею Конвенції.

3. Будь-яка держава-учасниця може припинити тимчасове застосування цієї Конвенції шляхом письмового повідомлення про це Депозитарію. Припинення тимчасового застосування цієї Конвенції набирає чинності в перший день місяця, наступного за датою отримання повідомлення Депозитарієм. Припинення не впливає на зобов'язання цієї держави за Конвенцією щодо запитів відповідно до цієї Конвенції, поданих до припинення тимчасового застосування.

Стаття 92. Застереження1. До цієї Конвенції не можуть бути зроблені жодні застереження, крім тих, що передбачені в цій статті.

2. Держава може під час підписання, ратифікації, прийняття або затвердження цієї Конвенції чи приєднання до неї сформулювати застереження до статті 39, статті 40 і статті 42, а також застереження, прямо передбачене в пункті 3 статті 86 і пункті 5 статті 90.

3. Держава може під час підписання, ратифікації, прийняття чи затвердження цієї Конвенції або приєднання до неї сформулювати застереження, яке може бути продовжене на трирічний період, на підставах, що існують у її внутрішньому законодавстві, та відповідно до її міжнародно-правових зобов'язань, яке обмежує встановлення її юрисдикції згідно з пунктом 3 статті 8.

4. Будь-яка держава, яка сформулювала застереження відповідно до пунктів 2 і 3, може в будь-який час зняти це застереження шляхом повідомлення про це Депозитарію.

Стаття 93. Зняття застереження

1. Держава-учасниця може вийти з цієї Конвенції, повідомивши про це Депозитарія.

2. Вихід набуває чинності через один рік з дати отримання повідомлення Депозитарієм або з такої пізнішої дати, яка може бути зазначена в повідомленні про вихід.

Вихід не впливає на зобов'язання цієї держави за Конвенцією щодо запитів відповідно до цієї Конвенції, зроблених до дати, коли вихід набуває чинності відповідно до пункту 2.

4. Держава-учасниця може відкликати заяву, зазначену в пункті 2 статті 2, шляхом повідомлення про це Депозитарію. Таке відкликання набуває чинності відповідно до процедури, зазначеної в пунктах 2 і 3.

Стаття 94. Депозитарій і мови

1. Депозитарієм цієї Конвенції та будь-яких поправок до неї є Королівство Бельгія.

2. Оригінальний текст цієї Конвенції, англійський, іспанський, французький та англійський тексти якої є рівно автентичними, а також будь-які інші автентичні тексти цієї Конвенції, зазначені в підпункті (b) пункту 2 статті 84, здаються на зберігання Депозитарію.

3. Депозитарій

(a) Зберігає оригінали текстів та будь-які інші автентичні тексти цієї Конвенції, зазначені в підпункті (b) пункту 2 статті 84;

(b) готує засвідчені дійсні копії оригінальних текстів і будь-яких інших автентичних текстів цієї Конвенції, зазначених у підпункті (b) пункту 2 статті 84, і надсилає їх державам-учасницям і, на їхнє прохання, державам, які мають право стати учасницями цієї Конвенції;

(c) реєструє цю Конвенцію в Секретаріаті Організації Об'єднаних Націй відповідно до статті 102 Статуту Організації Об'єднаних Націй.

4. Депозитарій повідомляє Державам-учасницям, державам, що приєдналися, та державам, що підписали цю Конвенцію, про

(a) будь-яку заяву про поширення сфери застосування цієї Конвенції на злочин або злочини, перелічені в будь-якому додатку до цієї Конвенції, відповідно до пункту 2 статті 2

(b) будь-яких повідомлень з визначенням терміну "громадяни", зроблених відповідно до статті 9;

(c) будь-яке повідомлення про призначення центрального органу відповідно до пункту 5 статті 20;

(d) будь-яке повідомлення про канал зв'язку відповідно до пункту 2 статті 21;

(e) будь-яке повідомлення про врегулювання спорів відповідно до пунктів 3 і 4 статті 86;

(f) про здачу на зберігання будь-яких документів про ратифікацію, прийняття або затвердження поправки до цієї Конвенції або приєднання до неї, а також про дати набуття чинності цією поправкою для відповідних Держав-учасниць згідно з пунктом 6 статті 87;

(g) здачу на зберігання будь-яких ратифікаційних грамот або документів про прийняття, схвалення або затвердження поправки до цієї Конвенції або приєднання до неї відповідно до статті 89;

Дата набуття чинності цією Конвенцією відповідно до пункту 1 статті 90;

після набуття чинності цією Конвенцією - дату набуття чинності цією Конвенцією для відповідних Держав-учасниць відповідно до пункту 2 статті 90;

будь-які заяви про тимчасове застосування цієї Конвенції відповідно до пункту 1 статті 91;

будь-які повідомлення про припинення тимчасового застосування цієї Конвенції відповідно до пункту 3 статті 91;

будь-які застереження відповідно до статті 92;

будь-які повідомлення про вихід відповідно до пунктів 1 і 4 статті 93.

НА ПОСВІДЧЕННЯ ЧОГО нижчепідписані повноважні представники, належним чином на те уповноважені своїми урядами підписали цю Конвенцію.

УЧИНЕНО в м. Любляна 26 травня 2023 року.

Додатки

Додаток A. Воєнні злочини Додаток B. Воєнні злочини Додаток C. Воєнні злочини Додаток D. Воєнні злочини Додаток E. Воєнні злочини. Додаток F. КатуванняДодаток G. Насильницькі зникнення Додаток H. Злочин агресії

Відомості про авторів

Зуєв В. кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету ім.Я Мудрого

Підгородинська А. кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія»

Главюк І. докторка юридичних наук, професорка кафедри кримінально-правових дисциплін Інституту права Львівського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України

Туляков В., доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрНУ, професор кафедри кримінального права Національного університету “Одеська юридична академія», заслужений діяч науки і техніки України

Степаненко А. кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального процесу, детективної та оперативно-розшукової діяльності Національного університету «Одеська юридична академія»

Малахова О. кандидатка юридичних наук, старший викладач кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» (2021)

Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні / В.В.Зуєв, І.В.Гловюк, А.В.Підгородинська, А.С.Степаненко, В.О. Туляков, О.В.Малахова); за ред. В.О.Тулякова. – Електрон. вид. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. 2020 с.
DOI